

Masteroppgave i medievitenskap

Kommentariatet

En studie av kommentarjournalistikken
under regjeringsforhandlingene 2009

Tone Tufte Nedrestøl

Universitetet i Oslo

Institutt for medier og kommunikasjon

August 2010

Sammendrag

I Samtiden nr 1 2008 skrev to unge politikere; Audun Lysbakken fra SV og Torbjørn Røe Isaksen fra Høyre, artikkelen ”Kommentariatets diktatur”, der de kommer med kraftig kritikk av de politiske kommentatorene. Med bakgrunn i Lysbakken og Røe Isaksens uttalelser om at de politiske sakene drukner i medienes fokus på spill og underholdning, ønsket jeg i denne oppgaven å se på kommentarjournalistikken og dens rolle i den offentlige debatt. Klarer kommentarjournalistikken å være en arena for mangfoldig informasjon og analyse, eller preges den av spill, underholdning og enkle løsninger? For å finne ut av dette har jeg analysert kommentarer som omhandler prosessen fra regjeringsforhandlinger til regjeringsinnsettelse etter Stortingsvalget 2009. Analysen viser at kommentarene i stor grad fokuserer på det politiske spillet fremfor den praktiske politikken, at flesteparten av kommentarene kommenterer allerede inntrufne hendelser fremfor å komme med foregripende analyse, samt at det store fokuset på det politiske spillet fører til en svært endimensjonal fremstilling av de tre regjeringspartiene.

Abstract

In an article in Samtiden nr 1, 2008, two young politicians, Audun Lysbakken from SV and Torbjørn Røe Isaksen from Høyre, criticized the political commentators of the news media. They claimed that the political issues are underplayed in the news media, while scandals, quarreling and politics as entertainment are highly overplayed. This thesis deals with commentary journalism and its role in the public debate. Is commentary journalism an arena for multifaceted information and analysis, or is it characterized by its focus on scandals, disagreement, fights for positions and easy entertainment? Through analysis of comments on the process towards a new government after the elections in 2009, I sought to find answers to this. My analysis shows that the commentators to a great extent focus on power-struggle and disagreement among the coalition partners rather than the actual politics, that they mostly comment on events that have already happened rather than providing background analysis and predictions, and that the entertainment focus portrays the three coalition parties in a very one-dimensional way.

Takk!

Først og fremst vil jeg takke min veileder Terje Rasmussen (H-09/ V-10) for grundig, konstruktiv og oppmuntrende veiledning gjennom hele prosessen fra prosjektidé til ferdig oppgave. Jeg har satt spesielt stor pris på hans fleksibilitet og engasjement for prosjektet mitt.

Karianne og resten av gjengen på Turistinformasjonen ved Rådhuset fortjener en takk for hjelp til innsamling av aviser – uvurderlig hjelp for en fattig student. Ingunn skal takkes for korrekturlesing og sin rolle som tålmodig klagemur.

Til slutt en stor takk til min kjære Arnt for korrekturlesing, støtte, oppmuntring og trøst - og et og annet spark i ræva ved behov. Tusen takk!

Oslo, august 2010

Tone Tufte Nedrestøl

KAPITTEL 1: INNLEDNING	8
1.1 Problemstilling.....	9
1.2 Valg av case og teoretisk rammeverk	10
1.2.1 Regjeringsforhandlingene og regjeringsinnsettelse	11
1.3 Kommentariatets diktatur.....	12
1.3.1 Flokktendenser	14
1.3.2 Spill og sak	15
1.4 Oppgavens gang	15
KAPITTEL 2: JOURNALISTIKKENS SAMFUNNSROLLE	17
2.1 Samfunnsoppdraget	17
2.1.2. Vær Varsom-plakaten og maktutredningen om pressens samfunnsrolle	17
2.1.3 Den fjerde statsmakt.....	18
2.2 Medienes demokratiske nøkkelrolle	19
2.2.1 Offentlighet.....	20
2.2.2 Journalisme	22
2.3 Nyhetsmediene som en selvstendig politisk institusjon.....	23
2.3.1 Å sette dagsorden.....	24
KAPITTEL 3: KOMMENTARJOURNALISTIKK.....	26
3.1 Essayet – Kommentarjournalistikkens utgangspunkt	26
3.2 Kommentarjournalistikkens historie.....	26
3.2.1 Meningsavisen	27
3.2.2 Partiavisen	28
3.2.3 Sensasjonsavisen.....	29
3.2.4 Mot dagens kommentarjournalistikk.....	29
3.2.5 Veien videre.....	30
3.3 Kommentarjournalistikk	31
3.3.1 Skille mellom nyheter og kommentarer	31

3.3.2	Kommentarens utbredelse	33
3.3.3	Kommentarens hensikt og formål	34
3.3.4	Kommentarens påvirkningskraft.....	35
3.3.5	Kilder og kommentarjournalistikk	36
3.3.6	Hvem er kommentatorene?.....	37
3.3.7	Stjernekommentatorer	37
3.4	Sjanger	38
3.5	Kommentarjournalistikkens undersjangre	39
3.5.1	Kommentaren.....	40
3.5.2	Leder.....	41
3.5.3.	Kronikk.....	42
3.5.4	Nyhetsanalysen	42
3.5.6	Anmeldelse	43
3.5.7	Inserat	43
3.5.8	Petit og kåseri.....	44
KAPITTEL 4:	METODER.....	45
4.1	Valg av aviser	45
4.1.1	VG.....	45
4.1.2	Aftenposten.....	45
4.1.3	Klassekampen	45
4.1.4	Dagsavisen.....	45
4.1.5	Dagbladet.....	46
4.2	Utvalget av kommentarer	46
4.3	Kvalitativ tekstanalyse	46
4.4	Enkel kvantitativ analyse	47
4.5	Medierammer	48
4.5.1	Tolkningsrammer	48

4.5.2 Medierammer	49
4.5.3 Episodiske og tematiske medierammer	51
4.5.4 Medierammer og politikk	52
KAPITTEL 5: STOR VARIASJON I MEDIERAMMENE	54
5.1 VG	54
5.2 Aftenposten	55
5.3 Klassekampen	56
5.4 Dagsavisen	56
5.5 Dagbladet	57
KAPITTEL 6: ANALYSE	59
6.1 VG	60
6.1.1 Saksramme vs Spillramme	60
6.1.2 Episodisk vs tematisk medieramme	62
6.1.3 Partienes synlighet og fremstilling	64
6.1.4 Kjennetegn ved VGs dekning	64
6.2 Aftenposten	66
6.2.1 Spillramme vs Saksramme	66
6.2.2 Episodisk vs tematisk medieramme	68
6.2.3 Partienes synlighet og fremstilling	69
6.2.4 Kjennetegn ved Aftenpostens dekning	70
6.3 Klassekampen	71
6.3.1 Spillramme vs saksramme	72
6.3.2 Episodisk vs tematisk medieramme	73
6.3.3 Partienes synlighet og fremstilling	75
6.3.4 Kjennetegn ved Klassekampens dekning	75
6.4 Dagsavisen	78
6.4.1 Spillramme vs saksramme	78

6.4.2 Episodisk vs tematisk medieramme	80
6.4.3 Partienes synlighet og fremstilling.....	81
6.4.4 Kjennetegn ved Dagsavisens dekning.....	82
6.5 Dagbladet	84
6.5.1 Spillramme vs saksramme	84
6.5.2 Episodisk vs tematisk medieramme	86
6.5.3 Partienes synlighet og fremstilling.....	88
6.5.4 Kjennetegn ved Dagbladets dekning.....	88
6.6 Den samlede dekningen	90
6.6.1 Spill og sak	91
6.6.2 Episodiske og tematiske rammer	92
6.6.3 Fremstilling av partiene	93
KAPITTEL 7: KONKLUSJONER.....	95
Litteraturliste:	99
Avisartikler:.....	102

KAPITTEL 1: INNLEDNING

Den politiske kommentarjournalistikken har de siste årene kommet mer i fokus enn tidligere. Dette skyldes blant annet at vi har stått ovenfor en rekke politikerskandaler; personorienterte skandaler knyttet til personlige overtramp hos politikere. Disse skandalene har utløst det Allern og Pollack (2009: 11-15) kaller mediedrev, kjennetegnet av følgende punkter;

- 1 Et mediedrev er en omfattende, intens og kritisk rapportering rettet mot én eller flere personer, organisasjoner eller institusjoner,
- 2 med personfokuserte anklager om normbrudd som karakteriseres som en skandale,
- 3 der flere dominerende redaksjoner og nyhetsmedier deltar over en viss tid
- 4 med samme perspektiv, journalistiske hovedvinkling og dramaturgi, og
- 5 der utgangen på saken er uviss.

Kommentarjournalistikken har vært en fremtredende del av mediedrevet, ikke minst på grunn av sin enestående posisjon innen journalistikken; som den sjangeren som tillater personlige meninger og synspunkter. Under et mediedrev ser vi hvordan den anklagede etterforskes, anklages og dømmes med mediene som domstol, en domstol der de politiske kommentatorene i høyeste grad har sin plass. Kommentatorene utøver en synlig politisk aktørrolle; gjennom analyser, verdidommer og annen meningsproduksjon. Hvis kommentatorene erklærer en skandalisert politiker som politisk død, blir denne dommen lett til en selvoppfylgende profeti (Allern og Pollock 2009: 22). Et debatttema om dekningen av politiske skandaler har vært hvorvidt mediene ”jager i flokk”, det vil si hvorvidt de ulike redaksjonene bruker de samme medierammene og bekrefter hverandres virkelighetsforståelse. Medienes flokktendenser er også bakgrunn for denne oppgaven.

Et annet tegn på kommentarjournalistikkens økte oppmerksomhet de siste årene er en artikkel fra Samtiden nr 1-2008, skrevet av to unge politikere; Audun Lysbakken fra SV og Torbjørn Røe Isaksen fra Høyre. I denne artikkelen kritiserer de mediene, og da særlig de politiske kommentatorene. Lysbakken og Røe Isaksen mener de politiske sakene drukner i medienes fokus på spill og underholdning, og at de politiske kommentatorene har et tolkningsmonopol der de fremstilles som om de sitter med fasiten og fri tilgang til alle politikernes tanker. Lysbakken og Røe Isaksens kritikk har også spilt inn som bakgrunn til valg av oppgavetema og problemstilling.

1.1 Problemstilling

Jeg har valgt å studere kommentarjournalistikken i et demokrati- og offentlighetsperspektiv. Offentlighetstanker knyttes opprinnelig til Jürgen Habermas, og har etter hvert blitt videreutviklet innenfor medieforskningen. Habermas legger grunnlaget for en visjon av den rollen mediene burde ha i et demokratisk samfunn, et ideal som handler om at informasjon om offentlige forhold er allment tilgjengelig og der de som deltar i offentlig debatt skal kunne gjøre det på et likt grunnlag. En demokratisk offentlighet der politisk, økonomisk og sosial makt kan utsettes for kritisk granskning og der de minst privilegerte kan vinne innpass, forutsetter medier som på ulike områder når bredt ut i befolkningen, medier som er fora for informasjon og debatt og som i tillegg representerer ulike politiske ståsteder og retninger (Allern 2001b: 20).

Det teoretiske rammeverket jeg har valgt å benytte meg av er teori om *medierammer*. Medierammer er utvalgsprinsipper, vektleggingsprinsipper og presentasjonsprinsipper komponert av uuttalte teorier om hva som eksisterer, hva som skjer og hva som er viktig (Gitlin 1980: 6) Medierammer er altså de rutinene og mønstrene journalister benytter seg av til tolkning og presentasjon av store mengder informasjon, der de rutinemessig vektlegger enkelte aspekter ved et nyhetstema og nedtoner eller utelukker resten. En nyhetshistorie anlegger en viss medieramme og avviser eller nedtoner materiale som ikke passer inn i denne medierammen. En historie er et valg, en måte å se en begivenhet på som også handler om å utelukke enkelte aspekter (Gitlin 1980: 4, 49).

Offentlighetstankene beskrevet ovenfor, samt Lysbakken og Røe Isaksens anklager om medienes flokkjakt er grunnlaget for hovedproblemstillingen min:

Klarer kommentatorene å tilby et mangfold av medierammer i sine kommentarer og ledere i forbindelse med regjeringsforhandlingene og sammensettingen av ny regjering, eller ser man stor homogenitet i valg av medierammer? Hvilke forskjeller og likheter gjør seg eventuelt gjeldende mellom de ulike avisene?

Moderne medievalgkamp og annen politisk journalistikk har to hovedaspekter; det ene er politikken i seg selv mens det andre er spillet mellom partiene og valgkampen i seg selv. Lysbakken og Røe Isaksen har kritisert mediene for å fokusere på spill og ikke sak. Dette er bakgrunnen for oppgavens tre underproblemstillinger:

I hvilken grad fokuserer kommentatorene på det politiske spillet fremfor den praktiske politikken?

Ligger fokuset mest på å kommentere inntrufne begivenheter, eller på å tilby bakgrunnsstoff og analyse som foregriper begivenhetene?

På hvilken måte styrer medierammene som velges hvordan de tre regjeringspartiene fremstilles?

1.2 Valg av case og teoretisk rammeverk

Mange av de tidligere arbeidene som omhandler kommentarjournalistikken tar for seg valgkamper eller politikerskandaler. Felles for disse to temaene er at de inntreffer sjelden, og at de er tydelige og konkrete temaer med klare alternativer for utfall. Under en politikerskandale er kommentatorenes oppgave helt forenklet å bidra til å komme til en konklusjon om politikeren har gjort noe galt eller ikke, og i neste instans om politikeren bør få beholde posisjonen sin eller ikke. I en valgkamp er oppgaven å tilby informasjon som kan påvirke velgerne til å foreta et valg mellom de ulike partiene.

Hverdagen til de politiske kommentatorene er derimot sjelden preget av enkle saker der alternativene er klare. Mesteparten av året kommenterer de vanlige politiske forhold og prosesser. I denne oppgaven ønsker jeg å se på om kommentatorene også i "hverdagen" kan beskyldes for flokktendenser, og om spillfokuset begrenser seg til valgkampen, eller også er et trekk ved kommentarer som omhandler interne forhandlingssituasjoner. På denne bakgrunnen har jeg valgt å se på kommentatorenes dekning av prosessen frem mot ny regjering etter Stortingsvalget 2009; forhandlingene om ny regjeringsplattform og arbeidet frem mot innsetting av nye statsråder. Dette er verken en valgkamp eller en skandale, men derimot en prosess. Samtidig er det en prosess som er komprimert i tid og såpass viktig at den er garantert mye dekning både på nyhetsplass og på kommentarplass, og det er også grunnen til at denne prosessen ble valgt som case for min oppgave.

Under en valgkamp eller en skandale er det interessant å se på de eksplisitte synspunktene kommentatorene kommer med. Mener de politikeren har gjort noe galt? Mener de politikeren bør "ta sin hatt og gå"? Hvilke partier mener de har den beste politikken? Jeg har valgt å se på hvilke *medierammer* kommentatorene benytter i sin dekning av perioden fra regjeringsforhandlingene til regjeringsinnsettelsen, og ikke på deres eksplisitte standpunkter og argumentasjon. Den viktigste grunnen til dette er at kommentarene fra den undersøkte perioden faktisk ikke i noen særlig grad inneholder eksplisitte standpunkter. Grunnen til dette

er åpenbar; i motsetning til en valgkamp er det ikke borgerne som bestemmer det endelige resultatet, og i motsetning til en skandale har ingen overskredet normer og regler og aktivert medienes vaktbikkjefunksjon. Dermed er det heller informasjon, analyse og bakgrunn som blir de viktige trekkene ved kommentarjournalistikkens hverdag. Av denne grunn kommer ikke denne oppgaven til å gjennomføre noen argumentasjonsanalyse for å avdekke kommentatorenes synspunkter og hvordan de argumenterer for disse. Oppgaven vil derimot fokusere på kommentarenes medierammer; valg av fokus og vinkling på kommentarene.

Jeg ønsker å se på det meningsstoffet som springer fra avisens egne medarbeidere. På det grunnlaget har jeg valgt å ta for meg både lederartikler og signerte kommentarer.

1.2.1 Regjeringsforhandlingene og regjeringsinnsettelse

Istedenfor en valgkamp eller skandale har jeg valgt å se nærmere på perioden *etter* Stortingsvalget høsten 2009, for å følge prosessen mot en ny regjering. Jeg har valgt å utelukke reaksjoner på valgresultatet, og begynner perioden 24. september, 10 dager etter valgdagen 14. september. Valgresultatet innebar at den sittende regjeringskoalisjonen, bestående av det største regjeringspartiet Arbeiderpartiet, samt de mindre partiene Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti (SV), fikk fornyet tillit til å styre landet frem til 2013. Mens Arbeiderpartiet hadde fremgang fra forrige Stortingsvalg, sto Senterpartiet på stedet hvil, mens SV gikk betydelig tilbake. Maktbalansen innad i regjeringskoalisjonen ble dermed ytterligere forskjøvet i retning Arbeiderpartiet, noe som ble et tema i forhandlingene om ny regjeringsplattform og nye regjeringsmedlemmer.

Forhandlingene om den nye regjeringsplattformen startet mandag 28. september, og jeg har derfor startet utvalgsperioden min 24. september, fem dager før. Grunnen til dette er for å få med eventuelle kommentarer som foregriper forhandlingene.

Regjeringsforhandlingene refereres ofte til i materialet som Soria Moria-forhandlingene, oppkalt etter hotellet der de tre partiene forhandlet frem den første regjeringsplattformen sin fire år tidligere. Forhandlingene ble avsluttet ved en presentasjon av den nye regjeringserklæringen 7. oktober. Selv om det teknisk sett ikke skulle settes inn noen ny regjering, men kun endres på den sittende, tok det relativt lang tid før Statsminister Jens Stoltenberg kunne presentere medlemmene i den nye regjeringen. Grunner til dette var blant annet at Arbeiderpartiveteran Bjarne Håkon Hanssen 8. oktober meddelte at han trakk seg fra politikken, samt at SV-leder Kristin Halvorsen vurderte om hun skulle fortsette som finansminister, eller om hun skulle bytte over til Kunnskapsdepartementet; et mindre viktig departement generelt sett, men svært viktig for SV hvis de skulle beholde sakseierskap på

skolepolitikken. 20. oktober var sammensetningen av den nye regjeringen klar, og de ble presentert på Slottsbakken slik tradisjonen tilsier. Utvalget av artikler strekker seg til ut samme uke, til og med søndag 25. oktober. Dette for å få med reaksjonene på den nye regjeringssammensetningen.

1.3 Kommentariatets diktatur

I Samtiden 1-2008 går daværende leder i Unge Høyre, Torbjørn Røe Isaksen, og nestleder i SV, Audun Lysbakken til kritikk mot det de kaller ”kommentariatets diktatur”. Utspillet er spennende og sjeldent på flere måter; for det første er det sjeldent at politikerne kritiserer mediene så tydelig som vi ser i denne artikkelen, og for det andre er det spesielt at det er et tverrpolitisk utspill. Lysbakken og Røe Isaksen står langt fra hverandre politisk, og det at de velger å sammen komme med dette utspillet tyder på at det er en frustrasjon for politikere uavhengig av hvilket parti de tilhører. Lysbakken og Røe Isaksen formulerer hovedbudskapet sitt på denne måten:

Norsk politisk journalistikk er syk. Den er smittet av sportsjournalistikken, og lider av overflatiskhet og alvorlig mangel på relevans. Symptomene er flokkmentalitet, skandaleryteri og kommentatorvelde. Resultatet er at det politiske ordskiftet fordummes, og politikkenes makt svekkes. Sykdommen er langt fremskreden både i medienes nyhetsdekning, i TV-debattene og hos de politiske kommentatorene. Det begynner å haste med å finne en kur.

Store deler av artikkelen vies til kritikk av hvordan valgkampen i nyheter og debatt legges opp som et spill, heller enn sak. Lysbakken og Røe Isaksen mener viktige saker drukner i medienes kjør etter spenning og maktspill pakket inn som underholdning. De understreker at de ikke ser det som et problem at det finnes debattprogrammer eller nyhetssendinger som krever korte svar og presenterer nyhetsbildet på fem minutter, eller at maktspill og posisjonering er noe avisene fokuserer på. De er derimot bekymret for at dette skal bli det normale formatet å presentere og diskutere politikk på, og hvordan skader den demokratiske samtalen. Røe Isaksen og Lysbakken forteller hvordan det kreves store ord og tabloide innpakninger for å komme til i mediene, og at det sjelden er plass til alle nyansene i en sak eller å få lagt frem meningene sine på en skikkelig måte.

Kritikken går også på medienes tendens til å gi terningkast og vurderinger av deltakerne i debatter, og da med fokus på helt andre ting enn sak og det politiske innholdet. Fokus ligger heller på dagsform, humør, fremtoning og bitende replikker og bruk av humor. Medienes fokus på tempo og underholdning blir også kritisert, og

forfatterne mener en prioritering av konflikt, avsløringer og underholdning fremfor innhold kan føre til at folks mistro til politikerne øker. Det avgjørende i en debatt burde være hvilke spørsmål som blir diskutert, hvilke synspunkter de ulike deltakerne inntar og hvilke løfter som blir gitt, og ikke hvor godt den enkelte politiker klarer seg i spillet ”politisk debatt”.

I andre del av artikkelen er det de politiske kommentatorene som får kraftig kritikk. Røe Isaksen og Lysbakken mener kommentatorene har inntatt en rolle som *”eksperter på politikk’, de som kan gi den ”sanne” versjonen av hva som foregår og dermed er i stand til å hjelpe den jevne seer med å forstå hva politikerne sier”*. De hevder ”kommentariatets diktatur” er det som oppstår når kommentatorene stadig vekk skal komme med en fasit, som om de har fri tilgang til politikernes indre tanker.

De politiske kommentatorene har ifølge Røe Isaksen og Lysbakken svært mye makt over hva folket skal vite og mene om politikk, med den dagsordenssettende makten de innehar. I tillegg til å bestemme hva som diskuteres har kommentariatet også makt ved å kunne velge vinkling på debatter og kommentarer.

Makten over dagsordenen gjør at kommentatorenes profetier ofte blir selvpoppfyllende. Dessuten hevder Røe Isaksen og Lysbakken at siden det tar seg dårlig ut å endre analyse underveis blir kommentatorene bundet opp av tidligere spådommer, og deres spådommer lever dermed videre i senere analyser. De er mer opptatt av gode spissformuleringer enn av treffsikre analyser. Artikkelforfatterne mener kommentariatet i dag har for stor makt over den norske politiske samtalen, siden journaliststanden gir seg selv et slags tolkningsmonopol som innebærer at de får en ekstra stor påvirkningskraft på velgernes forståelse av og oppfatninger om den politiske virkeligheten.

Et slikt utspill passerte selvfølgelig ikke i stillhet. Deler av artikkelen ble trykket som en kronikk i Dagbladet, og reaksjonene fra de kjente kommentatorene lot ikke vente på seg. Ifølge en leder i Journalisten (14.03) samlet de seg i skyttergravene. Daværende politisk redaktør i Dagsavisen, Arne Strand, (04.03) mente han *”hadde hørt omtrent samme politikkritikk av mediene så mange ganger før”* og at Lysbakken og Røe Isaksen ikke hadde *”fnugg av belegg for sin sterkt negative omtale av norske medier”*. TV 2s kommentator Stein Kåre Kristiansen kunne like gjerne ha klappet dem på hodet mens han på dagbladet.no (04.03) kalte dem: *”Disse to unge politiske supernerdene - politikkens svar på Beavis og Butthead”*, mens John Olav Egeland i Dagbladet (04.03) mente kritikken var *”pinlig forutsigbar”*, og viste en

”mangel på refleksjon”.

Denne kategoriske avvisningen og fullstendig mangel på ydmykhet fra de ledende politiske kommentatorene bidro selvsagt til å stilne debatten. Jeg synes allikevel kritikken fra Lysbakken og Røe Isaksen er viktig; spesielt fordi den kommer fra to politikere som vanligvis står langt fra hverandre i sine synspunkter. Dette er bakgrunnen for at jeg i denne oppgaven ønsker å sette fokus på kommentarjournalistikken, særlig i når det gjelder fokus på det politiske spillet eller de konkrete sakene og flokktendensene. Ved å ta for meg de politiske kommentatorene og kommentarjournalistikken tar jeg for meg begge hovedpunktene i Lysbakken og Røe Isaksens kritikk; journalistikkens flokkjakt og fokus på det politiske spillet fremfor sak, samt de politiske kommentatorenes makt.

1.3.1 Flokktendenser

Interessen for flokktendenser i journalistikken, slik vi har sett de siste årene, har sin bakgrunn blant annet i en pressedebatt fra sommeren 1999. Sigurd Allern fulgte opp med boka *”Flokkdyr på Løvebakken?”* (2001a), som ble inspirert av problemstillingene tatt opp i løpet av denne debatten.

Tendensen til at nyhetsmedier nærmest ser ut til å kopiere hverandres standpunkter, analyser og felttog er et allment fenomen. Mest synlig er det når pressen jakter i flokk på et felles offer, slik at det i liten grad gis rom for motforestillinger eller alternative tolkninger (Allern 2001a: 295). Når skandalisering utløser et mediedrev er det vanskelig for en redaksjon å ikke preges av de samme prioriteringene som alle andre. Det skal både selvstendighet og mot til for å opponere mot de vanlige medierammene. Å løpe med flokken er enkelt og gir en følelse av profesjonell og institusjonell samhörighet (Allern og Pollack 2009: 21).

Flokktendenser er imidlertid mulige å spore også i mange andre sammenhenger innen den politiske journalistikken, og ikke bare under mediedrev og skandaler (Allern 2001a: 295). Grunnen til dette er Stortingets posisjon som sentral ryktebørs, der de politiske journalistene er konkurrenter og kolleger; men også hverandres kilder og samtalepartnere. Ledende nyhetsbedrifter prioriterer ofte likt i forhold til rammer og nyhetskriterier, og dermed blir pressens politiske agenda nødvendigvis relativt homogen. Skarp kommersiell konkurranse fører til utbredt redsel for å ”miste nyheter” (Allern 2001a: 298-299). At det i en del store nyhetssaker kan påvises flokktendenser i den politiske journalistikken betyr selvsagt ikke at alle nyhetsorganisasjoner går i takt. Det kommer blant annet an på redaksjonens politiske grunnholdninger/politiske profil. Dette viser seg tydeligst i de politiske kommentarene, men i

noen grad også gjennom nyhetsvalg og nyhetsprioritering. Slike verdier og politiske tradisjoner må sees i sammenheng med eierskap og tidligere partitilknytning (Allern 2001a: 318).

1.3.2 Spill og sak

Lysbakken og Røe Isaksen er heller ikke de første som peker på at mediene fokuserer mer på spill enn på sak. I den allerede omtalte pressedebatten sommeren 1999 var også dette spillfokuset et tema. En teoretiker som har tatt opp dette fenomenet er James Fallows i sin bok ”Breaking the News. How the media undermine American democracy.” (1996) Her tar han opp hvordan moderne politisk journalistikk bare konsentrerer seg om maktspeillet og ignorerer det viktige stoffet om maktens innhold. Journalistene foretrekker det spennende og underholdende intrigespeillet og lar være å formidle politikkens mening, mål og konsekvenser. Istedenfor å skrive om de politiske sakene som angår store grupper borgere har den politiske journalistikken blitt redusert til fortellinger om elitepolitikernes innspill og utspill, posisjonering og rivalisering. Innholdet, som politiske standpunkt og generelle utviklingstrekk, er ikke lenger interessant, mens det fokuseres heller kraftig på politikernes spill om makten. Ifølge Fallows bidrar dette ikke bare til å undergrave tilliten til mediene, det undergraver også interessen for og tiltroen til politikk og dermed det politiske demokratiet. *”By choosing to present public life as a contest among scheming political leaders, all of whom the public should view with suspicion, the news media help bring about that very result.”* (Fallows 1996: 7).

1.4 Oppgavens gang

Jeg vil begynne denne oppgaven med i kapittel 2 å ta for meg medienes samfunnsrolle; samfunnsoppdraget og deres demokratiske nøkkelrolle. Dette er teorier som ligger til grunn for min problemstilling, og er viktig bakgrunn for videre analyse. Kapittel 3 omhandler kommentarjournalistikken; dens utgangspunkt og historie, undersjangre og særstilling innenfor journalistikken. I kapittel 4 gjennomgår jeg metodene jeg vil bruke for å undersøke problemstillingen min, samt analysens teoretiske rammeverk, nemlig teori om medierammer. Kapittel 5 består av en gjennomgang av ett tema innad i prosessen, selve regjeringsinnsettelsen, og viser hvordan man på overflaten ser en stor variasjon i valg av medierammer. Kapittel 6 er viet til hver enkelt av de analyserte avisene, kjennetegn ved deres dekning av regjeringsforhandlingene og – innsettelsen og med spesielt fokus på min problemstilling. I slutten av kapittelet sammenligner jeg de ulike avisene og ser på

trekk ved dekningen på tvers av avisene. Oppgaven blir avrundet med en konklusjon i kapittel 7.

KAPITTEL 2: JOURNALISTIKKENS SAMFUNNSROLLE

2.1 Samfunnsoppdraget

Ifølge Raaum (1999) fins det utallige vitnemål som bærer bud om at journalistene tror pressen, dem selv inkludert, har et spesielt oppdrag i samfunnets tjeneste. Dette ”oppdraget” er riktignok ikke skrevet ned, verken i grunnloven eller i annen lov. Grunnlovens paragraf 100 viser til retten til å drive journalistikk, men gir ingen oppdrag utover det. At pressens samfunnsmessige oppdrag eksisterer uavhengig av lovverket, synes likevel å bli oppfattet som et udiskutabelt faktum som det ikke finnes noe behov for å stille spørsmål ved. Sett på denne måten er ideen om samfunnsoppdraget av naturrettslig karakter, og som begrunnelse for journalistikken som yrke fungerer den som en legitimeringsmyte (Raaum 1999: 65). Samfunnsrollen er den samfunnsmessige legitimering av medienes virke som noe mer enn det rent kommersielle (Rasmussen 2004: 123).

2.1.2. Vær Varsom-plakaten og maktutredningen om pressens samfunnsrolle

Pressens samfunnsrolle blir viet stor plass i Vær Varsom-plakaten, og hele punkt/paragraf 1 handler om nettopp dette:

1. Pressens samfunnsrolle

1.1. Ytringsfrihet, informasjonsfrihet og trykkefrihet er grunnelementer i et demokrati. En fri, uavhengig presse er blant de viktigste institusjoner i demokratiske samfunn.

1.2. Pressen ivaretar viktige oppgaver som informasjon, debatt og samfunnskritikk. Pressen har et spesielt ansvar for at ulike syn kommer til uttrykk.

1.3. Pressen skal verne om ytringsfriheten, trykkefriheten og offentlighetsprinsippet. Den kan ikke gi etter for press fra noen som vil hindre åpen debatt, fri informasjonsformidling og fri adgang til kildene. Avtaler om eksklusiv formidling av arrangementer skal ikke være til hinder for fri nyhetsformidling.

1.4. Det er pressens rett å informere om det som skjer i samfunnet og avdekke kritikkverdige forhold. Det er pressens plikt å sette et kritisk søkelys på hvordan mediene selv fyller sin samfunnsrolle.

1.5. Det er pressens oppgave å beskytte enkeltmennesker og grupper mot overgrep eller forsømmelser fra offentlige myndigheter og institusjoner, private foretak eller andre.

I rapporten om massemedier, som var en del av den store maktutredningen i 1982, gis pressen fire oppgaver eller funksjoner.

- 1) Informasjonsfunksjonen. Massemediene bør gi den informasjon som er nødvendig for at borgerne selv skal kunne ta stilling til samfunnsspørsmål, og de tillitsvalgte bør gjennom mediene få beskjed om de enkeltes og organisasjonenes oppfatning av politiske spørsmål.*
- 2) Kommentarfunksjonen. Massemediene bør som selvstendige organ, eller som talerør for organisasjoner, kommentere tilstanden i samfunnet, og vekke den slumrende opinion til bevissthet.*
- 3) Overvåkningsfunksjonen. Mediene bør granske og kontrollere de innflytelsesrike i samfunnet.*
- 4) Gruppekommunikasjonsfunksjonen. Mediene bør fremme kommunikasjonen innen og mellom politiske, faglige og ideelle grupper i samfunnet. (NOU 1982:30)*

2.1.3 Den fjerde statsmakt

Uavhengighet fra partier og interessegrupper har blitt en sentral del av den journalistiske yrkesideologien. Et av de tydeligste uttrykkene for denne utviklingen er at den gamle, liberale ideen om pressen som en ”fjerde statsmakt”, tolket som et kontrollerende og kritisk organ på folkets vegne, igjen har fått stort gjennomslag. Opprinnelig var begrepet ”den fjerde statsmakt” en betegnelse på pressebenken i det britiske parlamentet, som ble karakterisert som en fjerde riksstand ved siden av de tradisjonelle riksstandene; adelen, geistligheten og ”the commons”, en betegnelse på menn som eide egen eiendom. Begrepet ble etter hvert tolket av pressen selv som en symbolsk statsmakt med rett og plikt til å kritisere de ordinære statsmaktene, nemlig den lovgivende, den utøvende og den dømmende makt (Allern 2001a: 13).

I pressens rolle som den fjerde statsmakt ligger det altså at pressen skal være gransker, kritiker og korrigerer av de tre formelle statsmaktene. Journalistene skal ha mulighet til å kikke undersøke og granske makthaverne uten at journalistene selv skal være bundet av noen private eller offentlige interesser. Pressen skal kunne være et korrektiv til eller en kontrollør av maktmisbruk på publikums vegne. For at pressen skal kunne ivareta en slik rolle som

overvåker, er det en viktig forutsetning at pressen må være fri fra alle bånd til makthaverne (Morlandstø 2003: 37). Rollen som fjerde statsmakt, eller med et populært begrep; rollen som vaktbikkje, er svært viktig i et demokratisk samfunn, selv om den ikke er formalisert. Pressen i et liberalt-demokratisk samfunn har på denne bakgrunnen både en rekke retter og en rekke privilegium, og samtidig har den plikter; en forventning om at den skal fylle visse oppgaver innenfor samfunnet (Ottosen m.fl 2002: 203). Mediene har en plikt til å støtte opp under en åpen og kritisk samfunnsdebatt og følge visse moderate lover og reguleringer. Til gjengjeld har mediene frihet til selvbestemmelse over sin virksomhet gjennom ytringsfrihet, trykkefrihet og informasjonsfrihet, sant at de tilgodeses med særskilte økonomiske privilegier (Rasmussen 2004: 123). I stor grad er det pressen selv som har definert oppgavene de skal utføre og fått samfunnet til å godta dem som rette og rimelige. Dermed slår det også tilbake på pressen selv de gangene styresmaktene og andre hevder at pressen ikke oppfyller eller utfører disse oppgavene godt nok (Ottosen m.fl 2002: 203).

Selve begrepet ”den fjerde statsmakt” har av enkelte blitt karakterisert som et paradoks. Grunnen til dette er hvordan det på samme tid legger vekt på nyhetsmedienes betydning som opinionsmakt og deres ”vaktbikkje-oppgave” overfor andre makthavere. De er makt og motmakt på en og samme tid (Allern 2001a: 14).

2.2 Medienes demokratiske nøkkelrolle

Nyhetsjournalisten kan henvende seg til borgerne fra en privilegert posisjon, som forvalter av et demokratisk ideal. Demokratiets ideal er at den offentlige samtalen skal inneholde så mye rasjonell argumentasjon som mulig og så lite maktutøvelse som mulig for å overbevise (Eide 1992: 26).

For at et fellesskap skal kunne fungere må det kunne løse konfliktene som oppstår og ta avgjørelser som er av felles interesse. En viktig forutsetning er at man utformer normer og prosedyrer som forpliktende rettesnorer for alle samfunnsmedlemmene. For at borgere skal kunne styre samfunnet, eller velge representanter som skal styre på deres vegne, må de ha relevant informasjon som gjør dem kapable til å gjøre seg opp en mening om omstridte spørsmål. Informasjon og kommunikasjon, i form av forslag og forhandlinger og med respekt for de vedtatte reglene, er et av de viktigste elementene i et demokratisk styre (Gentikow 2007: 268). Ideen om borgernes informasjonsfrihet ligger som et grunnlag i enhver demokratioppfatning, forstått som en allmenn rett til mangfoldig, mangesidig og substansiell informasjon og kunnskap (Gripsrud 2007: 238).

En av de viktigste oppgavene massemediene har i vårt samfunn er å gi informasjon til

hele folket. Det er en nødvendig forutsetning dersom media skal være med på å styrke grunnleggende aspekt ved samfunnet, som demokrati, likhet og rettferdighet. Retten til god informasjon blir derfor nært knyttet til hver enkelts demokratiske rettigheter (Schwebs og Østbye 1999: 236). Media kan tilføre demokratiet noe i tre ledd. Ytringsfriheten går på at de kan sikre at alle som har synspunkt å komme med, får slippe til med disse synspunktene. De kan sikre at vi ser en pluralisme i budskapet, altså at variert informasjon er tilgjengelig, og de kan sikre at alle grupper i samfunnet får en sjanse til å holde seg informerte (Schwebs og Østbye 1999: 237).

Innholdsmessig må mediene ideelt sett representere et mangfold av temaer, synspunkter, vinklinger og estetiske former. Altså er pluralisme et viktig stikkord. Dette er en nødvendig forutsetning for at borgerne har ulike alternativer å velge mellom, og dermed kan danne seg et rimelig balansert bilde av en sak. På grunnlag av dette kan de komme frem til ”veloverveide meninger” (Gentikow 2007: 278).

Journalistens demokratiske nøkkelrolle i forhold til den offentlige samtalen er avgjørende for å forstå både nyhetsjournalistikkens samfunnsmessige posisjon og nyhetsjournalistens selvforståelse. En samvittighetsfull nyhetsformidling skal være et fundament for at borgerne skal kunne delta i den offentlige debatt, at de skal kunne gjøre seg opp en egen mening og for at det er informerte argumenter som føres i debatten (Eide 1992: 25).

2.2.1 Offentlighet

Offentlighetstanker er tett knyttet opp mot den tyske filosofen og sosiologen Jürgen Habermas. I boka *Borgelig Offentlighet* (1971) viser og drøfter han hvordan den moderne offentligheten oppsto i løpet av 1700-tallet og utviklet seg frem mot vår tid, der den fremstår som grunnleggende annerledes enn i den klassiske borgelige offentligheten. De normative ideene fra den klassiske offentligheten lever allikevel fortsatt som et slags ideal for hvordan offentligheten og ikke minst mediene skal fungere i et demokrati (Gripsrud 2002: 233).

I det føydale samfunnet ble offentlighet forstått ved de adelige representanter; offentligheten var representert gjennom hoffet. Samtidig som fremveksten av industrisamfunnet og kapitalismen vokste det også frem en ny samfunnsklasse, nemlig borgerskapet. Borgerskapet var avgrenset både fra folket og adelen, og besto av tradisjonelle profesjoner som prester og jurister, men det nye var fremveksten av nye medlemmer av borgerskapet som livnærte seg som blant annet handelsmenn og innen bankvesenet. Et viktig krav for å høre til borgerskapet var at man måtte både ha dannelses og eiendom (Habermas

1971). Samtidig som fremveksten av det nye borgerskapet ble den representerende offentligheten fra føydaltiden erstattet av det Habermas kalte *borgerlig offentlighet*.

Borgerskapets ideologiske utgangspunkt var liberalismen, og tanken bak idealet borgelig offentlighet er at hver enkelt samfunnsborger på egne, frie premisser skal delta i en offentlig meningsdannelse.

Habermas så i "Borgerlig Offentlighet" altså den borgelige offentlighet som et ideal, men hevdet at vi i dag står overfor en reføydalisert offentlighet, der den økonomiske logikken i stor grad har overtatt. Partivesenet presset den allmenne borger ut fra debatten, og borgerne ble redusert til noen som applauderer under debatter. På samme måte ser han en kommersialisering av mediene som reduserer borgerne fra samfunnsborgere til konsumenter. Offentligheten er ikke lenger på samme måte et rom der meninger dannes, men et rom der meninger og makt legges frem etter at de har blitt til i lukkede rom. Habermas beskriver denne reføydaliseringen som forfall (Habermas 1971). Kritikken mot glorifiseringen av den borgerlige offentligheten og tankene om reføydalisering og forfall ved Habermas' offentlighetsteori har til dels vært kraftig. Habermas har derfor modifisert og modernisert seg noe i senere tid, etter å ha tatt til seg kritikernes argumenter. Dette kommer til syne blant annet i Habermas 1996, "Between facts and norms".

Offentlighetstanker er altså basert på ideen om det myndige og rasjonelle mennesket.. Dette vil si at det skal kunne danne seg en selvstendig mening om de ulike sakene ut fra en vurdering av rasjonelle innlegg i debatten og den informasjonen de blir presentert for (Habermas 1971). Alle påstander kan bli trukket i tvil og ved krav må de bli forsvart ved hjelp av videre argumenter (Mayhew 1997: 13-14) Offentligheten ses på som det sentrale rom der problemer synliggjøres, tematiseres og behandles (Rasmussen 1999: 12). Habermas definerer offentlig kommunikasjon som en del av det han kaller en demokratisk opinions- og viljedannelse, hvor informasjon, forhandlinger eller rådslåing om problemer og overenskomster inngår som sentrale kommunikative prinsipper (Gentikow 2007: 269). Mediene i seg selv er ikke offentligheter, men de bidrar til offentligheten med informasjon, perspektiver, argumenter og synspunkter (Rasmussen 1999: 17). Målet for den offentlige samtalen er å komme frem til konsensus og et felles beste, allmennviljen, og i prinsippet skal alle delta uten tanke på sine private interesser, som for eksempel næringsvirksomhet og forretninger. Argumentenes kraft skal avgjøre, og en skal være villig til å oppgi sitt standpunkt dersom argumentene for et annet er bedre. I følge Habermas finnes det ikke noe annet grunnlag for å fatte beslutninger enn det vi alle kan bli enige om i en praktisk debatt. En bred deltakelse i den offentlige samtalen er derfor nødvendig for å kunne fastsette hva som

skal gjelde som gyldige normer. Det forutsettes at deltakerne ønsker å legge vekk konfliktene sine gjennom gjensidig forståelse. Da er det mest nærliggende å drøfte og ut fra det å forsøke å utvikle en felles etisk selvforståelse (Habermas 1996).

Offentlighetsteoretikere fremhever at samtalen dermed skal være et mål i seg selv og at man gjennom dialogen bidrar til et samfunn der rasjonelle argumenter står i sentrum (Habermas 1971).

2.2.2 Journalisme

I en artikkel fra 1994, "Journalistene som klass, Journalismen som ideologi" hevder Olof Petersson at det er en distinksjon mellom journalistikk og *journalisme*. Han regner journalistikk som yrkesnormer i en teknisk mening, altså de grep og regler som gjør at man er enige om hva som er bra og dårlig journalistikk. Begrepet *journalisme* lanserer han som en ideologi, en bestemt oppfatning av samfunnet som deles av journalistene som gruppe.

En måte å se på makten i informasjonssamfunnet er fra et medborgerperspektiv. Ifølge journalismen består samfunnet av tre grupper: makthavere, vanlige mennesker og journalister. For dagens gjennomsnittsborger er det journalistene som har tatt over den ledende rollen som tolkere og fortellere, og journalismen tildeler journalistene en avgjørende betydning for at demokratiets skal fungere. Journalistikken blir en maktfaktor fordi den oppfattes som viktig av borgerne. En journalists oppgave er å granske makthaverne, da særlig politikere, og fungere som en advokat og talerør for dem som ikke kommer til orde på andre måter. Journalisten skal stille spørsmål og granske på vegne av borgerne, og utfordrer på den måten de etablerte makthaverne. Dermed finnes det i følge denne oppfatningen ingen uvinklet informasjon, journalistene blir det Petersson omtaler som "borgernes redskap" (Petersson 1994).

Tanken bak journalismen bygger på en helt spesiell demokratioppfatning, som dreier seg om en særegen blanding av elitisme og populisme. Journalistens evne til å gjennomskue makthaverne blir avgjørende for demokratiet. Det verste som kan skje er at makthaverne etterlates alene med det uskyldige folket. Derfor får ikke politikerne snakke direkte og uformidlet med borgerne, men det er nødvendig at journalisten griper inn, formidler, tolker og omtolker. Journalistens oppdrag er å stille seg imellom og "ta ledelsen". Folket både opphøyes og mistros når journalisten har et oppdrag fra folket om å finne og formidle den kunnskapen de ikke klarer å finne på egenhånd. Journalisten avgjør hvilken kunnskap folket skal få, og det blir journalisten og ikke borgeren som drar konklusjonen.

Journalismen kan ses på som et språk og en spesiell måte å oppfatte virkeligheten på.

Journalismen bygger på tilspissing av ett eneste synspunkt, forenkling, polarisering, kortsiktighet, konkretisering og personifisering (jf. Hernes 1977), mens politikken bygger på avveininger mellom vanskelige dilemmaer, kompleksitet, kompromisser, langsiktighet, generelle prinsipper og program. Dermed kan man se journalismens språk som den rake motsetningen til politikkens språk.

Ifølge Petersson er konsekvensen av journalistikk at journalistene ikke lenger speiler virkeligheten, men er med på å skape den. Journalistene sier at de gransker makten, men har selv gjennom sin tolkningskraft blitt en av samfunnets makteliter (Petersson 1994).

2.3 Nyhetsmediene som en selvstendig politisk institusjon

I boka "Governing with the news" (1998), redegjør Timothy Cook omfattende for hvordan det kan hevdes at nyhetsmediene er en egen institusjon. Han nevner tre trekk ved institusjoner, og ser disse i sammenheng med særtrekk ved nyhetsmediene. For det første ser Cook institusjoner som sosiale handlingsmønstre, ikke bare som eksplisitte regler og forventninger, men også uuttalte måter å gjøre ting på, rutiner og antagelser om måter å handle sosialt og politisk på. Handlingsmønstrene blir internalisert innenfor institusjonen og oppleves dermed som den naturlige måten å handle. Når det gjelder nyhetsmediene ser journalistikken på overflaten ut som om den består av individuelle arbeider, der den enkelte journalist arbeider frem artikler under eget navn. Cook hevder allikevel at journalistene følger etablerte rutiner og prosedyrer for å finne frem til de gode nyhetene (Cook 1998: 66-67). Nyhetskriterier og grunnleggende sjangerkrav kan sees på som slike handlingsmønstre Cook beskriver som kjennetegn ved institusjoner, det samme kan man si om rutinene for blant annet innhenting av informasjon, overvåking, evaluering og markedsvurdering (Allern 2001: 41-42).

Det andre trekket er at institusjoner er utstrakte i tid og rom. Det finnes et institusjonelt, historisk felleskap mellom nyhetsorganisasjoner, til tross for at de har sin unike historie og ulike mål. Allern nevner utviklingen av felles normer for god presseskikk og etableringen av journalistutdannelser som uttrykk for dette fellesskapet (Cook 1998: 68, Allern 2001: 42).

Trekk nummer tre viser til hvordan institusjoner forventes å ha styringen over en sosial eller politisk sektor, og ta seg av bestemte oppgaver og behov innenfor samfunnsliv og politikk (Cook 1998: 70). Deres rolle som kanal for offentlig kommunikasjon er gjerne nyhetsmedienes tydeligste institusjonelle trekk. Mediene knyttes til oppgaver som informasjon om samfunnsspørsmål, gransking av makthaverne og samfunnsdebatt, og har en viktig rolle som kanal for offentlig informasjon (Allern 2001: 43).

Allern mener at nyhetsmediene fra ulike synsvinkler kan betraktes som en politisk institusjon. Nyhetsmediene spiller en viktig rolle som politisk arena, noe som gjør at de kan karakteriseres som en mellomliggende institusjon og et bindeledd mellom ulike politiske maktfelt. De enkelte nyhetsbedriftene representerer mer enn bare sine egne særinteresser, og nyhetsinstitusjonen overlever endringer i medielandskapet, som nedleggelser, fusjoner og nyutviklinger. (Allern 2001: 48, 62). Allern mener også at journalistene kan kalles politiske aktører, som forvaltere av den fortellende makt. Man går da ut fra en ”vid” tolkning av det politiske aktørbegrepet, der man i tillegg til de som er direkte engasjerte i politiske prosesser også tar med de som mer indirekte fyller roller og tar avgjørelser som har betydning for politiske institusjoner og politisk opinionsdanning. Journalistene er med på å sette den politiske dagsordenen ved å ta opp utvalgte saker og å utelukke andre, de forhandler mellom ulike politiske aktører og de formidler nyheter som påvirker politiske beslutninger. Så lenge politiske aktører i stadig større grad trenger publisitet for å få plass til sine saker på den politiske agendaen, må de forme det de ønsker å formidle til å passe produksjonsverdiene i nyhetene (Cook 1998: 115). Den mest åpenlyse politiske aktørrollen i mediene innehas imidlertid av kommentatorer og lederskribenter, som gjennom analyser, vurderinger og meningsproduksjon har mulighet til å påvirke politikkens tolkningsrammer og å utøve politisk definisjonsmakt. Disse passer ifølge Allern også inn i det ”trange” politisk aktør-begrepet skissert ovenfor, altså som aktører som er direkte engasjert i politiske prosesser (Allern 2001: 63-65). Jensen og Aalberg (2007: 250) skriver om Thomas-teoremet: ”Det bildet mediene tegner av politikken, blir politiske realiteter i sin konsekvens.”

2.3.1 Å sette dagsorden

For det vanlige publikum er det ikke mange tema på den offentlige dagsorden som oppleves på egenhånd. Derimot blir nesten alt presentert som annenhåndsinformasjon; strukturert og bearbeidet av journalister og nyhetsmediene. En av de viktigste grunnene til dette er at nyhetsmediene har begrenset plass, og dermed ikke kan videreformidle alle nyhetene de har tilgang til. En avis har et begrenset antall sider, radionyhetene har et visst antall minutter til rådighet og ikke minst har fjernsynsnyhetene strenge begrensninger når det gjelder tid. Til og med nettavisene har kun plass til en brøkdel av nyhetene som er tilgjengelig på daglig basis.

På dette grunnlaget må nyhetsmediene gjøre valg som tilsier hvilke nyhetshistorier de syns er de viktigste. Journalistenes, redaktørenes og nyhetsdirektørenes utvalg og presentasjon av nyhetene leder publikums oppmerksomhet mot nettopp de utvalgte temaene og påvirker deres oppfatninger av hvilke temaer som er de viktigste på den offentlige dagsorden.

Medienes dagsorden påvirker dermed rammene for samfunnsdebatten (McCombs 2004: 1-2, 19, Allern 2001a: 59).

Publikum virker å akseptere at de temaene som presenteres i nyhetsmediene er dagens eller tidens viktigste tema. Saker som legges vekt på i nyhetsrapporteringen vil over tid også bli sett på som de viktigste blant publikum, og til en viss grad blir nyhetsmedienes dagsorden adoptert som publikums dagsorden. Informasjonen publikum blir tilført av nyhetsmediene er en viktig faktor når publikum skal konstruere virkelighetsbilder.

Å få satt et tema på dagsordenen er sett på som det første steget mot å forme den offentlige meningen. Påvirkningskraften mediene har når det gjelder å bestemme hvilke tema som skal være på den offentlige dagsordenen er kjent som medienes dagsordenfunksjon (McCombs 2004: 1-2). Nyhetsmediene kan sette dagsorden for offentlig dagsorden og debatt, men i mye mindre grad bestemme over publikums meninger om de valgte tema. Bernhard Cohens kjente sitat forteller hvordan media kanskje ikke kan fortelle hva folk skal mene, men de er overraskende flinke til å bestemme hva folk skal mene noe *om*. (Cohen 1963 i McCombs 2004: 2-3).

The Chapel Hill Study fra 1968, utført av Maxwell McCombs og Don Shaw, handlet om presidentvalgkampen i USA. Studien fokuserte på velgere som enda ikke hadde bestemt seg for hvem de ville stemme på. Respondentene ble bedt om å navngi dagens viktigste saker slik de så det, uten å ta hensyn til hva presidentkandidatene mente. Temaene som ble nevnt ble rangert etter prosentandelen velgere som nevnte hvert enkelt i et forsøk på å beskrive den offentlige dagsorden. Senere sammenlignet McCombs og Shaw temaene nevnt av respondentene med de temaene som hadde dominert det som var oppgitt som de ni mest brukte mediekildene til de samme respondentene. Forskerne fant en nesten perfekt overensstemmelse mellom rangeringen av temaer utført av respondentene og deres egne rangeringer av hvordan temaene var blitt tatt opp i nyhetsmediene de foregående tjuefem dagene. Temaene ble nevnt av velgerne i en nesten identisk rekkefølge som de var blitt fremholdt av nylig nyhetsdekning (McCombs 2004: 4-6).

KAPITTEL 3: KOMMENTARJOURNALISTIKK

3.1 Essayet – Kommentarjournalistikkens utgangspunkt

Thore Roksvold (1997:15) forteller hvordan essayet var grunnsjangeren i de norske avisene på 1700-tallet. Kommentarjournalistikken har senere utviklet seg fra disse avisene, og alle kommentarsjangrene har dermed essayet som grunnform og viktigste utgangspunkt. Essayet er altså en nødvendig forutsetning for utviklingen av en egen kommentarsjanger, og dermed kan kommentarens fødselsøyeblikk sted- og tidfestes med stor presisjon. Michel de Montaigne, en velstående fransk jurist, skapte en helt ny litterær form på sitt slott i Bordeaux i 1580. Han hadde noen år tidligere trukket seg tilbake fra en stilling ved det lokale parlamentet, og etter å ha tilbrakt et tiår i et tårnkammer på godset sitt introduserte han det han kalte *essais*, tekster som skulle komme til å få stor betydning; mer for sin form enn for sitt innhold (Sneve 2002: 17, Igland og Stølås 2008: 21).

Etter hvert som avisene utviklet seg ble essayet grunnformen for kommentarjournalistikken. Ordet essay betyr noe slikt som prøve eller forsøk, og spiller på assosiativ metode. Skribenten holder en slags dialog med seg selv, men holder seg ikke til ett tema eller emne. Siden det stadig dukker opp assosiasjoner om stort og smått blir skriveprosessen en tur med mange omveier. Igland og Stølås mener vi finner igjen spor av denne formen i mange av dagens kommentarformer, der kommentatoren holder opp objektet sitt og vurderer det fra ulike sider før det trekkes en konklusjon. De mener likevel en moderne kommentator arbeider mer planmessig enn en essayist. Samtidig mener de at det nok fremdeles er mange kommentatorer som ikke vet helt hvor de havner før de er i mål med kommentaren (Igland og Stølås 2008: 21-22). I dag brukes begrepet essay som oftest om en litterær tekst som på en subjektiv og kunstnerisk måte drøfter temaer fra særlig litteratur og vitenskap. Slik sett er det moderne essayet en undergruppe innen sjangeren kommentarjournalistikk, mens alle kommentarens undergrupper har lånt fra det opprinnelige essayet og sånn sett kan sies å være dets etterkommere (Sneve 2002: 17).

3.2 Kommentarjournalistikkens historie

Roksvold (1997) deler norsk avishistorie inn i fem epoker. Tiden fra 1763 og utover kaller han opplysningsavisen, fra 1814 ser vi meningsavisen, fra 1870 partiavisen, fra 1925 nyhetsavisen og fra 1970 sensasjonsavisen. Epokenavnene speiler de kvalitetene som i særlig grad er nye for en epoke, men dette betyr ikke at det ikke fantes ytterligere trekk ved avisutviklingen i denne perioden. Andre arbeider, som blant annet Ottosen m.fl 2002 har valgt

en annen inndeling og andre årstall, og det er ikke de konkrete årstallene som er det viktige, men utviklingstrekkene. Av disse fem epokene er det særlig meningsavisen, partiavisen og sensasjonsavisen som har hatt stor betydning for utviklingen av kommentarsjangeren.

3.2.1 Meningsavisen

I 1763 ble Norges første avis, Norske Intelligenz-Seddeler, grunnlagt. Som nevnt har Roksvold valgt å kalle avisene i denne perioden opplysningsaviser, og i det navnet ligger det at selv om essayet var grunnformen i avisene var det opplysning og ikke meninger som ble formidlet. Roksvold mener at man først med meningsavisa fra ca 1814, etter innføringen av trykkefriheten, fikk en meningsutveksling i avisene, noe som først viste seg med en stor økning i antall leserbrev (Roksvold 1997: 28-29). Tiden mellom 1830 og 1870 ble på mange måter en overgangsperiode for utviklingen av kommentaren som offentlig kommunikasjonsform i Norge, siden det før dette hadde vært lite politiske kommentarer eller analyser å finne. I denne perioden (1830 -) skiftet avisene gradvis karakter, og den analytiske kommentar gjorde for alvor sitt inntog i norsk presse. Redaktørrollen vokste frem på begynnelsen av 1800-tallet, noe som gjorde rollen til noe annet enn en formidler av andres meninger (Sneve 2002: 22-23).

Under meningsavisens tid så man en mye større grunn til å skille de ”objektive” nyhetene og de ”subjektive” kommentarene. Man innførte derfor et klarere skille mellom kommentarene og nyhetene – også visuelt. I 1884 hadde nesten alle aviser gitt fast plass for ledere og kommentarer, og nesten uten unntak stod de ut fra resten av avisen visuelt, siden de var markert med spesiell typografi og linjeavstand (Sneve 2002: 26).

I meningsavisperioden er navnet Aasmund Olavsson Vinje (1818-1870) den meningsbæreren som har kommet til å rage høyest i ettertiden. Igland og Stølås beskriver ham som en av de mest særmerkete personene norsk presse har fostret, Roksvold som Norges første reporter i moderne journalistisk forstand og Ottosen m.fl som en av de store pionerene i norsk oppsøkende journalistikk. (Igland og Stølås 2008: 25, Roksvold 1997: 42, Ottosen m.fl 2002: 47). Vinjes tekster var sterkt preget av det assosiative essayet, med assosiasjoner, dialektikk og tankesprang som viktige bestanddeler. Vinje var en tverrfaglig kommentator som var opptatt av alle de store endringene som skjedde i samfunnet på denne tiden. Det vil si at han skrev om både teknologi, infrastruktur, økonomi og kulturelle brytninger. Flere andre skrev også kommentarer på samme tid, gjerne ledende avisgrunnleggere og redaktører som Christian Friele i Morgenbladet, Hagbarth E. Berner i Dagbladet og Ola Thommessen i Verdens Gang og Tidens Tegn. Disse fikk status som sterke aktører i samfunnslivet gjennom

sine meninger og sin journalistikk (Igland og Stølås 2008: 25-26).

Etter hvert ble det vanligere at redaktører og journalister vekslet mellom avisarbeid og aktiv politisk virksomhet – en kobling som hadde vært uhørt i dag (Igland og Stølås 2008: 26).

3.2.2 Partiavisen

Det skjedde store politiske endringer i andre halvdel av 1800-tallet, noe som ble innledningen til både de politiske partiene og partiavisepoken. Roksvold (1997) regner tiden etter 1870 og ca 100 år fremover som partiavisas tid. Etter hvert som avisene knyttet seg til partiene var det nyhetene som overtok mer og mer av avisene. Uavhengige kommentarer ble sett på som noe suspekt og kommentaren som noe man kun brukte i uttalt politisk hensikt. Andelen kommentarstoff sank dermed mye og ble i økende grad benyttet til det vi i dag ville kalt politisk propaganda (Sneve 2002: 26, 28). Alle avisens kommentatorer speilet avisens grunnholdning. De var ikke en del av noen analytisk tradisjon, men var fra 1870-årene og 100 år fremover rene meningsprodusenter med et påvirkningsoppdrag basert på avisens grunnholdning. Kommentatorens styrke lå i hans adgang til de lukkede rom, ikke i hans analytiske evner. Ettersom aviser som oftest ble eid av partier som hadde politisk makt fikk man gjennom deres kommentarer innsikt i makten innenfra, men samtidig ble kommentarene skrevet på maktens premisser (Sneve 2002: 28). Også under partiavisenes epoke kom det altså sterke meninger på trykk, men det var i all hovedsak kommentarer som var bundet i utgangspunktet og fulgte partilinjen. Igland og Stølås fremholder allikevel at det fantes meningsbrytning mellom avisene og mellom partiavisene og partiets politikere, selv om en redaktørstilling forutsatte tilslutning til partiets linje i de store spørsmålene (Igland og Stølås 2008: 26-27).

I tiden fra perioden frem mot innføringen av parlamentarismen og til og med årene etter andre verdenskrig foregikk det svært heftige meningsbrytninger. Perioden var preget av debatt og en kommentatorvirksomhet som i skriveførhet og det Igland og Stølås karakteriserer som nærmest ondsinnet skarphet er noe ganske annet enn den kommentarjournalistikken vi er vant til i dag. Kommentarene var ikke markert med kommentatorvignett slik dagens Vær Varsom-plakat krever, men kommentatorer var meningsbærerne uansett. Flere av de skarpeste kritikerne var knyttet til Dagbladet. Helge Krog, Arnulf Øverland og Sigurd Hoel utgjorde i mellomtidsårene et rødt trekløver som uttalte seg meget skarpt i samfunnsdebatten (Igland og Stølås 2008: 28).

3.2.3 Sensasjonsavisen

På 1960-tallet skjedde det noen viktige endringer i samfunnet som endret journalisters måte å jobbe på, og som sørget for at tradisjonen med referatet som dominerende hovedsjanger i avisene gikk mot slutten. En ting var at perioden med flertallsregjering fra Arbeiderpartiet ble brutt etter Kings Bay-saken i 1963, etter at Arbeiderpartiet hadde hatt regjeringsmakten siden 1945. En annen viktig endring kom med innføringen og utberedelsen av fjernsynet. Etter hvert rigget fjernsynet seg til i stortingssalen og sendte debattene rett hjem i stuene til folk. Dermed kunne vanlige folk følge debattene selv, og avisreferatene ble dermed bare en gjentakelse av hva folk hadde sett selv kvelden før. Et behov for endring vokste dermed frem naturlig. I tillegg kom avpartifiseringen av norsk presse som et tredje og sterkt formende element for endringene i norsk journalistikk på 1960- og 1970-tallet (Igland og Stølås 2008: 36-37).

Arve Solstad

Tidligere redaktør i Dagbladet, Arve Solstad, får mye av æren for å ha innført den analytiske journalistikken i norske aviser. Han var utdannet magister i statsvitenskap, som på 1960-tallet var et relativt nytt fagområde, og brakte dermed solide kunnskaper om politikk med seg inn i journalistyrket. Solstad var aktiv i Venstre når han begynte i Dagbladet i 1966, og hans nære kollega Per Vassbotn hadde jobbet som organisasjonssekretær i Venstre. Allikevel er Solstad kjent for å etter hvert jobbe for en mindre partibundet politisk journalistikk. Det var under Solstad Dagbladet forlot sitt partipolitiske ståsted og ble en uavhengig avis med en radikal meningsprofil. Istedenfor å delta på sentrale, lukkede partimøter begynte Solstad og hans redaksjon å bygge opp et nettverk av kilder blant samfunnsstopper og apparatet rundt dem. På den måten fikk de ut viktige nyheter og kunne gjennom analyse danne seg bilder av politikken liv og makt. De spurte hvorfor og hvordan og gravde frem ting som ikke ble nevnt i debatten. Med Solstad og hans redaksjon som banebrytere fikk vi utgangspunktet for den undersøkende og kommenterende journalistikken som nå er den dominerende (Igland og Stølås 2008: 36-38, Simensen 1999: 28).

3.2.4 Mot dagens kommentarjournalistikk

Fra 1970-tallet så vi en avideologisering av media og en profesjonalisering av journalistikken. Dermed skapte man en helt ny type aviser, noe som i stor grad kan forklare kommentarens økte betydning. Siden partiavisas død har avisene igjen lagt mer vekt på sin rolle som meningsbærer. Å finne den rette balansen mellom behovet for inntjening og å ivareta journalistikkens samfunnsoppdrag er ikke lett, men de fleste aviser har taklet den med en

økende markering av sitt ideologiske ståsted; deriblant med flere analyser og kommentarer (Sneve 2002: 32-33). I dagens aviser er det vanlig å ha kommentarspalter på en rekke områder av samfunnslivet; politiske kommentarer, mediekommentarer, børskommentarer, kulturkommentarer og utenrikskommentarer er bare enkelte eksempler (Igland og Stølås 2008: 39). Den personlige kommentaren og analysen er blitt styrket de siste årene, noe som har gått på bekostning av lederen. Den moderne kommentaren har fått en mye mer engasjert og personlig form enn både tidligere tiders kommentarer og dagens ledere (Sneve 2002: 36).

Avisenes nye ideologiske ståsted har gitt medieeiere økt interesse for å trykke kommentarer, mens stadig flere journalister er blitt interessert i å skrive dem. Dette, som Sneve (2002:39) kaller push-and-pull-effekt, har gjort kommentaren til en stadig mer betydningsfull sjanger i norske aviser.

Et annet nytt trekk ved dagens kommentarjournalistikk er at det også har blitt vanlig med kommentarer i TV og på radio. På 1950- og 1960-tallet var det helt utenkelig med kommentatorvirksomhet i etermediene, siden en tanke om nøytral folkeopplysning fremdeles var styrende. Dette har altså endret seg etter hvert, grunnet både interne forandringer i NRK og det faktum at NRK etter hvert fikk konkurranse fra andre aktører, både på radio og tv. Med en voksende nyhetsredaksjon og sterke faglige miljøer på mange områder vokste det frem et behov for å ”gå bak nyhetene” og kommentere det som skjedde, slik avisene allerede gjorde. I dag kommenterer de elektroniske mediene både sport, politikk, kunst, kultur, økonomi og så videre på lik linje med de trykte mediene. At formen i avis og etermedium er forskjellig er tydelig når det gjelder for kommentatorene. En kommentator på radio eller tv har lang mindre plass å boltre seg på, og den viktigste forskjellen er at kommentaren tar form ved at han blir intervjuet av programlederen. Igland og Stølås mener kommentarer i etermedium fort kan bli mer tekstanalyse enn kommentar, siden mesteparten av tiden fort går med på å forklare hva en politiker egentlig mente med den uttalelsen han kom med (Igland og Stølås 2008: 38-39).

3.2.5 Veien videre

Igland og Stølås (2008: 24-25) mener år 2000 kan ha vise seg å være et nytt epokeskille for avisenes vedkommende, siden dette markerer nettavisenes stadig større viktighet og markedsandel. Resultatet av at det for de fleste av oss har blitt rutine å surfe innom en eller flere nettaviser daglig synes direkte på papiravisenes opplagsutvikling, som har falt kraftig de siste årene. Som en reaksjon på fremveksten av nettmediene med sin åpenbare fordel for rask og aktuell nyhetsformidling sto papiravisene overfor en utfordring der de måtte finne en form som gjorde at de fortsatt ville oppfattes som særegne og interessante. Igland og Stølås mener

at analyse, kommentarer og mer personlige artikler synes å være et mottiltak som går igjen. Lengre, resonnerende artikler er enklest å lese på papir, og den klassiske kommentaren egner seg muligens ikke for remediering (Igland og Stølås 2008: 24-25).

3.3 Kommentarjournalistikk

”Nyheten er hellig, kommentaren er fri” uttalte C.P. Scott, tidligere redaktør for Manchester Guardian (Brurås 2006: 39). Uttalelsen viser til et av de mest grunnleggende og klassiske skillelinjene i journalistikken; mellom fakta og meninger, mellom nyheter og kommentar. Mens nyhetene så langt det går skal strebe etter å være objektive, nøytrale og fri fra personlige meninger, er kommentaren basert nettopp personlige vurderinger. Det er i kommentarene nyhetsmediene står fritt til å tolke og mene, og kommentaren skal være en subjektiv meningsytring, basert på kommentatorens egne vurderinger og analyser (Sneve 2002: 47). Vær Varsom-plakatens punkt 1.2 er det nærmeste vi kommer et krav om kommentarstoff i pressen:

1.2. Pressen ivaretar viktige oppgaver som informasjon, debatt og samfunnskritikk. Pressen har et spesielt ansvar for at ulike syn kommer til uttrykk.

En kommentar kan omhandle det meste. Det mest vanlige er at den tar for seg samfunnsmessige spørsmål, både politiske, økonomiske og andre sosiologiske forhold. Kommentaren er ofte en argumentativ tekst. Den består som regel av følgende elementer, gjerne også i rekkefølgen de nevnes: situasjon, problem, løsning og evaluering. Teksten begynner gjerne med å gjøre rede for en spesifikk situasjon. Denne redegjørelsen er beskrivende. Deretter argumenteres det for hvorfor denne situasjonen skal oppfattes som et problem som må løses. Kommentatoren fremmer så forslag til handlinger og tiltak som etter kommentatorens mening kan løse problemet, og argumenterer så for hvorfor nettopp disse løsningene er gode eller riktige. En kommentator søker altså både å definere et problem og å foreslå de beste løsningene på problemet (Sneve 2002: 52). Sneve nevner seks elementer han mener er særtrekk ved en god, moderne kommentar: analyse, kunnskap, uavhengighet, kontrovers, kritisk tradisjon og personlig preg (Sneve 2002: 31).

3.3.1 Skille mellom nyheter og kommentarer

Kommentaren omhandles i Vær Varsom-plakatens punkt 4.2:

4.2. Gjør klart hva som er faktiske opplysninger og hva som er kommentarer.

Vær Varsom-plakaten tolkes som regel som et behov for et skarpt sjangerskilte mellom nyheter og kommentarer. Dette sjangerskillet kommer klarest til uttrykk når nyhetsstoff og meningsstoff henvises til ulike sider, og der titler og grafiske vignetter utgjør en paratekst som forteller leseren hvilken type artikkel det er snakk om (Allern 2001a: 132). En slik total deling ved hjelp av grafiske virkemidler er da også idealet.

I moderne journalistikk er det derimot blitt betydelig vanskeligere å plassere fakta og kommentarer i egne klart adskilte kategorier. Når journalistikken utvikler seg krysser man gamle sjangergrenser (Brurås 2006: 39). Journalistikken har utviklet nye former der det blir stilt krav til sammenheng og forklaring av de mange enkelthendelsene som utgjør nyhetsbildet. Vi har fått sjangrer som plasserer seg i grenselandet mellom fakta og kommentar: analytiske artikler, forskjellige typer bakgrunnskommentarer og andre tolkende og forklarende tekster; vi får presentert såkalt ”deltagende journalistikk”, og det er etter hvert akseptert å sette personlig preg også på nyhetsartiklene. Disse nye sjangrene passer dermed ikke uten videre inn i den enkle, todelte modellen med fakta og kommentar. Bare et lite stykke på vei blir problemet løst gjennom kommentarvignetter eller ved at man på andre måter merker kommentarstoff og innslag med egen grafikk. (Brurås 2006: 39)

Heller ikke Sigurd Allern mener det i praksis mulig å oppfylle et strengt skille mellom fakta og kommentar. Nyhetssjangeren dreier seg om langt mer enn bare fakta, den åpner i høyeste grad for tolkninger, meninger og normative synspunkter fra forskjellige kilder. De politiske utspillene fra politikere og politiske partier spiller for eksempel en sentral rolle i den politiske nyhetsjournalistikken. Dessuten foretar journalister og redaksjonsdesker hele tiden massevis av subjektive valg knyttet til vinkling, tolkningsrammer og kildebruk. Allern mener presseetikkens fokus på skille mellom fakta og kommentar først og fremst er en advarsel mot at journalisten blander inn sine egne meninger og vurderinger i selve nyhetsteksten, uten å gjøre det klart for leseren at dette er en personlig vurdering. (Allern 2001a: 132).

Fortsatt står uansett kravet om at leseren skal ha klart for seg hva som blir presentert. Både fakta og kommentar har sin berettigede plass i moderne journalistikk, og alle vil tjene på at det tradisjonelle skillet ikke blir fullstendig utvasket. En ukritisk sammenblanding vil ha negative konsekvenser for medienes troverdighet (Brurås 2006: 39-40).

Objektivitetsidealet

Behovet for normative sjangre, altså kommentarjournalistikk, har slik jeg ser det i stor grad kommet fra objektivitetsidealet som preger journalistikken. Dette er også grunnlaget for behovet for det skarpe skillet mellom fakta og kommentar, beskrevet i forrige avsnitt.

Debatten om journalistrollen har i mange år kretset rundt spørsmålet om journalistens objektivitet. Selv om begrepet objektivitet ikke er nevnt i dagens presseetiske programerklæringer, har det lenge vært et sterkt befestet ideal (Brurås 2006: 40). Objektivitet vokste frem som en pressenorm i en del land mot slutten av forrige århundre. Enkelte argumenterer for at dette er resultatet av bedriftsøkonomiske vurderinger i telegrambyråene og avisene, fordi normene for objektiv nyhetsformidling gjorde det interne arbeidet i redaksjonene mer rasjonelt, og avisene kunne ved hjelp av dette satse på å nå frem til en stor og politisk heterogen leserkrets (Østbye 1989: 58).

Objektivitetsidealet sikrer i mange tilfeller kvaliteten på journalistikken, og et ideal om objektiv journalistikk kan hindre manipulasjon. Et slikt ideal for måling av kvalitet på nyhetsjournalistikken etterlater oss med et spørsmål om hvordan man kan måle kvaliteten på kommentarjournalistikken – som ikke har et slikt ideal. Begrepet objektivitet har uansett mange sider, og ikke alle lar seg forene med den moderne journalistrollen. Derfor hevder Brurås at det heller er fruktbart å anvende andre begreper når vi skal peke på journalistikkens idealer, begreper som sannhet, vesentlighet og åpenhet (Brurås 2006: 52). Dette er begreper som også lar seg benytte når det er snakk om kommentarjournalistikken.

3.3.2 Kommentarens utbredelse

Kommentaren står sterkt i norske aviser, og er et satsningsområde for mange (Igland og Stølås 2008: 46). Kommentar- og debattstoffet er et daglig element i avisene, og utgjør i følge en undersøkelse Sigurd Allern og Institutt for journalistikk utførte i 2001 litt under en tiendedel av det redaksjonelle stoffet (Allern 2001b: 105). Gjennomsnittet for alle de ti avisene som ble undersøkt var ni prosent kommentar- og debattstoff, og de avisene som prioriterte kommentarstoffet høyest, Adresseavisen og Vårt Land, hadde henholdsvis 14 prosent og 15 prosent. De to avisene med lavest innhold av kommentar- og debattstoff var Nordlands Framtid med kun fem prosent, og Helgelands Blad med seks prosent. Nesten 45 prosent av kommentarstoffet hadde kunst og kultur som tema, noe som først og fremst skyldes kommentarsjangeren anmeldelse. Hvis man ser bort fra kritikk og anmeldelser er det innenriksspørsmål som er hyppigst omtalt i kommentarer og ledere; og da i første rekke økonomiske og politiske spørsmål. En fjerdedel av lederne og kommentarene omhandler internasjonale spørsmål, noe som vil si at slike spørsmål spiller en viktigere rolle på kommentarplass enn på nyhetsplass, der det opptar åtte prosent av plassen (Allern 2001b: 128-132).

Stein Sneve har også gjort en undersøkelse av kommentarartikler i avisene Dagbladet,

VG, Aftenposten og Dagens Næringsliv i oktober 1991 og oktober 2001. Undersøkelsen viser en kraftig økning i antall kommentarartikler på disse ti årene. Også i 1991 hadde alle avisene kommentarer hver dag, men antallet har økt mye. Noe av den kraftige økningen kan nok skyldes at oktober 2001 var en spesiell måned grunnet terrorangrepene 11. September samme år, men Sneve hevder trenden bare har fortsatt og blitt forsterket utover 2001 og i 2002 (Sneve 2002: 31-32). I den senere tid har studier av kommentarer som nevnt vært knyttet opp mot kommentatorenes rolle under politikerskandaler. Tall viser at kommentarstoffet har preget dekningen av disse sakene sterkt. Ivar Andenæs (2008: 86) har skrevet om skandalene som ledet til at Manuela Ramin-Osmundsen og Åslaug Haga gikk av som statsråder. I Hagasaken utgjorde ledere og signerte kommentarer 20 prosent av det samlede volumet. I Ramin-Osmundsen-saken var 22 prosent av dekningen kommentarstoff. Tallene for Ramin-Osmundsen-saken blir støttet opp av Gunn Sara Enli, som skriver at omtrent en fjerdedel av mediedekningen i denne saken var politisk kommentarjournalistikk (Enli 2009: 124).

3.3.3 Kommentarens hensikt og formål

Grunnene til at kommentarstoffet har en såpass sterk posisjon i avisene er mange. En av dem kan være det nye, høye tempoet i nyhetsproduksjonen. Kringkastingsmedier og i særskilt grad nettavisene har skaffet seg et overtak på papiravisene når det gjelder å levere de rene nyhetene. Det sier seg selv at med bare én utgivelse daglig kan ikke papiravisene satse på å referere begivenheter som har vært nyheter i andre nyhetsmedier i opp imot et døgn tidligere. Dermed blir det viktigere for papiravisene å satse på kommentarstoffet, siden det er en sjanger som gjør seg godt i avis (Aarønæs 2007: 26). Gauslaa og Hauglid (1997: 46) mener at meningen er mer holdbar enn nyheten, og mener med det at tidsaspektet ikke er like viktig når det gjelder kommentarer som nyhetsartikler.

En annen og mer ideologisk grunn til at kommentarstoffet er prioritert av avisene er tett knyttet til medienes samfunnsoppdrag og demokratiske nøkkelrolle. Leserne blir overøst av informasjon og trenger noen til å hjelpe med å tolke virkeligheten for dem, til å fortelle hva som er viktig og mindre viktig. Å gi en slik veiledning regnes i dag som en viktig del av den oppgaven journalistene og mediene har gitt seg selv, og går inn i deres arbeid med å være den lille manns veileder og forkjemper (Sneve 2002: 42).

Kommentaren i seg selv kan ha ulike formål og funksjoner. Noen kommentarer nøyer seg med å skissere et problem, mens andre foreslår løsninger. En kommentar som foreslår løsninger har som oftest formål å få satt i gang en prosess, en serie handlinger, som endrer situasjonen og løser problemet. En kommentar som bare analyserer situasjonen har i større

grad som formål å skape konsensus om en situasjonsbeskrivelse. I siste instans vil ofte målet også her være endring, fordi handling ofte er en følge av konsensus om at det eksisterer et problem. Men det dreier seg likevel om to ulike former for kommentar, med ulike formål (Sneve 2002: 52-53).

Igland og Stølås har intervjuet lederskribenter i norske aviser, for å finne ut hvilken hensikt de har med å skrive kommentarer. Svarene fordelte seg selvfølgelig over et stort spekter, men enkelte ting gikk igjen. Det viktigste var ønsket om å forklare det som skjer for leserne, og vise dem sammenheng og bakgrunn for å forstå et komplisert nyhetsbilde. I et fragmentert nyhetsbilde slik vi ser i dag dukker det opp behov for innsikt i sammenheng og helhet. Kommentatoren skal skape orden i en tilsynelatende kaotisk verden. Å forklare nyheter kan kommentatoren gjøre ut fra den kunnskap han allerede har eller tilegner seg i den enkelte sak. Han kan også velge å analysere nyhetene og ved det forklare hvorfor ting skjer og hva hendelsen kan føre til (Igland og Stølås 2008: 48). Blant intervjuobjektene er det også flere som uttrykker et ønske om å ha en rolle som vaktbikkje og passe på at politikere, forvaltningsansatte og ledere i næringsliv og frivillige organisasjoner ikke bruker sin makt til å utsette andre for forsømmelser eller ulike overgrep (Igland og Stølås 2008: 49).

3.3.4 Kommentarens påvirkningskraft

Kommentarjournalistikk er en kilde til meningsdannelse og meningsartikulering, dagsordensetting og dagsordenevaluering (Nimmo og Combs 1992: 8). Ifølge Allern (2001a: 291) kan man utvilsomt karakterisere kommentatorene som politiske aktører.

Kommentatorene har makt og mulighet til å gripe inn i den offentlige meningsdannelsen og benytter seg jevnlig av denne muligheten. Kommentatorene kan bidra til å synliggjøre konfliktlinjer og forsterke enkelte tendenser, mens andre forhold overses eller ignoreres. Merkelapper og andre karakteristikk deles ut, til enkeltes glede og andres ergrelse. Det politiske grunnlaget og ståstedet for slike verdidommer kan i kommersialiserte mediebedrifter være ganske uklart. Men uansett påvirker dette de politiske maktforholdene i samfunnet. Allern legger allikevel vekt på at samtidig som det er klart at pressens politiske kommentarer kan påvirke politiske prosesser, er ikke den politiske journalistikken i mediene begrenset til ledere og kommentarer. Nyhetene spiller i de fleste tilfeller en vel så stor rolle. Politisk nyhetsjournalistikk handler om prioritering mellom saker, valg av temaer, presentasjonsmåter, kilder og ikke minst vinklinger. Ofte er det kommentarens oppgave å synliggjøre denne innrammingen gjennom å gi en vurdering og tolkning av det som skjer (Allern 2001a: 179).

I intervjuer Allern har gjort med politikere har det kommet frem at politikerne er relativt samstemte i at de politiske kommentatorene har relativt liten betydning for vanlige velgere. Det er først og fremst politikere selv, og det mest aktive sjiktet av politisk interesserte, som er opptatt av kommentarstoffet. I praksis skriver opinionsledere kommentarer for andre opinionsledere. Til gjengjeld spiller kommentarene en relativt viktig rolle for denne delen av publikum (Allern 2001a: 289).

3.3.5 Kilder og kommentarjournalistikk

Tilgangen til kilder, og forholdet mellom kilder og journalister er en av de viktigste forklaringene på journalistikkens innhold. Ofte opptrer kildene på vegne av det Allern (1997: 10) kaller *profesjonelle kildeorganisasjoner*, der organisasjonens kommunikasjonsarbeid ivaretas av spesialiserte arbeidere. Nyhetsmediene velger sine kilder, men kildene velger også nyhetsmedier og journalister. De profesjonelle kildeorganisasjonene jobber målrettet for å påvirke hva som blir nyheter, hvordan det blir nyheter og når det blir nyheter, og det brukes store ressurser på informasjonsarbeid. Det koster penger å innhente informasjon, og fra en økonomisk synsvinkel er det gunstig for journalistene å pleie kontakt med kildene som kan gi dem den informasjonen de er ute etter. Derfor har profesjonelle kildeorganisasjoner store muligheter for å få gjennomslag for egne saker ved å produsere det Allern kaller *informasjonssubsidier*. Her står kilden for både kostnader og utforming av stoffet slik at det kan fylle bestemte nyhetsformater med minimalt med ressursbruk fra journalistens side. Håpet er selvsagt å få være med på å sette dagsorden, og da med fokus på aspekter som slår positivt ut for deres organisasjon (Allern 1997).

Relasjonene mellom journalister og kilder blir dermed en slags tautrekking om hva som skal prioriteres og bli til nyheter. Dette strider selvsagt med pressens idealer om objektivitet og rolle som den fjerde statsmakt. Kilder har ofte betydelig større innflytelse over nyhetsmedienes innhold og prioritering enn ønsket om en fri, uavhengig og kritisk journalistikk skulle tilsi (Allern 1997: 246).

Stortinget har blitt pekt ut som et sted hvor journalister og politikere, altså kildene, har så mye å gjøre med hverandre at rent sosiale forhold kan gjøre en kritisk og uavhengig journalistikk vanskelig. Etter noen år på Stortinget er det sannsynlig at journalisten fått et godt og vennskaplig forhold til de kildene han bruker mest, siden de spiser lunsj sammen, møtes i korridoren og på trimrommet (Brurås 2006: 56).

I ”kampen mot kildene” er kommentarjournalistikken et middel som er med på å gi journalisten et overtak, fordi den representerer en gren av journalistikken som er utenfor

kildenes kontroll. Kommentatorene har stor makt over tolkningsrommet og er mindre utsatt for påvirkning enn nyhetsjournalistene er. Dette kan være en av forklaringene på at kommentarjournalistikken har økt i omfang og prestisje de siste årene (Sneve 2002: 41). Det er allikevel viktig å påpeke at også kommentaren har kilder, men at kildekontakten ikke er like åpen som i nyhetsjournalistikken. Heller ikke kommentarene er skrevet helt isolert fra verden rundt og politikernes forsøk på påvirkning. Allern (2001a: 285) har følgende sitat fra SV-leder Kristin Halvorsen:

”En del karakteristikk er brukt i kommentarer kan bli hengende ved deg. Kommentarene er viktige i forhold til hva som er viktig, påvirker dagsordenen, hva som når gjennom. I det politiske miljøet blir kommentarer diskutert ved kafébordene. Kommentatorene er med på å definere reglene for det politiske spillet. For meg er det et poeng å snakke med dem, plante en formulering, en tanke. Har du hatt gode poenger, kan du lese det senere i avisen.”

3.3.6 Hvem er kommentatorene?

Kommentatorene er en spesialisert gruppe blant journalistene. De fleste av dem har lang fartstid, og mange har også tidligere personlig politisk erfaring fra arbeid i parti eller ungdomsorganisasjon. Kontaktnettet er bredt og går inn i de fleste partier (Allern 2001a: 289).

Rendyrkede kommentatorer som regelmessig observerer og samler inn informasjon i det politiske miljøet på Stortinget, finnes først og fremst i store Oslo-aviser som VG, Aftenposten og Dagbladet, samt Dagsavisen og Dagens Næringsliv. Sjangers skillet mellom nyheter og kommentarer kommer også til uttrykk i organiseringen innad i redaksjonene; de politiske nyhets- og reportasjeavdelingene er i større aviser vanligvis skilt fra leder- og kommentarplass (Allern 2001a: 117). Et argument for et slikt klart skille henviser til båndene som nødvendigvis finnes mellom de politiske journalistene og kildene deres i det politiske miljø. Det kan være vanskelig å skrive vurderinger og karakteristikk av politikerne og deres partier den ene dagen for så å være en lyttende, spørrende og gravede nyhetsjournalist den neste. Skarpe kommentarer kan gjøre nyhetsinnsamlingen vanskeligere, og det er også en fare for at journalisten demper kommentarene og toner ned karakteristikkene for ikke å trække viktige og nyttige nyhetskilder på tærne (Allern 2001a: 133).

3.3.7 Stjernekommentatorer

Sneve (2002: 53) mener vi står ovenfor en utvikling mot et spaltist-ideal. Spaltisten er en frittstående kommentator som bringer sin unike personlighet inn i sine kommentarer og gjør seg selv til kjernepunktet. Spaltisten er på mange måter bildet på sin egen spalte,

kommentatoren er blitt selve kommentaren. Spaltisten står veldig fritt i forhold til kommentaren som sjanger og blander ofte elementer fra ulike sjangre. Hun kan gjøre det fordi den personlige stilen er så viktig, og for å utvikle en gjenkjennelig og personlig stil må man av og til overskride de etablerte sjangrene. Denne personlige stilen blir et kjennetegn ved spaltisten og er en viktig grunn til å lese henne. Det gjør også det hun skriver lett gjenkjennelig for leserne, og bidrar slik til å skape forventninger til det vi skal lese (Sneve 2002: 53).

De siste årene har man sett en tendens til at kommentatorer ikke bare kommenterer en sak i sitt eget medium, men også blir kalt inn som eksperter i andre medier. Flittig gjenbruk av kommentatorer som deltar i blant annet fjernsynsdebatter, etablerer et syn på dem som autoriserte vitere – og en stjernekommentator er født (Allern og Pollack 2009: 22).

Kommentatorer som står for det subjektive meningsinnholdet i sitt eget medium tar på seg en annen hatt og er plutselig objektive eksperter på politikk i det de uttaler seg til andre medier. Gunn Sara Enli (2009) forteller om dyrkingen av stjernekommentatorer som et særtrekk ved Ramin-Osmundsen-saken. Det var særlig tre aviser som prioriterte daglige kommentarartikler om saken; VG, Dagbladet og Dagsavisen. Det var også disse tre avisenes om i størst grad dyrket frem stjernekommentatorer i henholdsvis VGs Elisabeth Skarsbø Moen, Dagbladets Marie Simonsen og Dagsavisens Arne Strand. Rollen som stjernekommentator ble forsterket av opptreden i andre medier og på nye medieplattformer. Avisenes kommentatorer var leverandører av fortolkning og analyse i debattprogrammer på radio og fjernsyn, og det ble arrangert nettmøter i de ulike nettavisene der kommentatorene svarte på lesernes spørsmål om utviklingen i saken. I denne saken var det Arne Strand i Dagsavisen som utmerket seg som den største stjernekommentatoren, fordi han i størst grad ble sitert av andre medier og på den måten i stor grad bidro til dagsordensetting i saken (Enli 2009: 134).

3.4 Sjanger

Ordet ”sjanger” stammer fra det latinske ordet *genus*, som betyr herkomst og opprinnelse. Andre betydninger av ordet var slekt, familie, biologisk og grammatisk kjønn, eller slag, art, klasse. Opprinnelig dreide betydningen seg altså om fenomener som likner hverandre fordi de stammer fra det samme, eller fordi de på andre måter kan karakteriseres som like. Denne betydningen er den man fremdeles har i litteratur- og tekstteorien og i medieforskningen: Det dreier seg i bred forstand om klassifikasjon av tekster på grunnlag av fellestrekk (Larsen 1999: 32). Begrepet sjanger dekker to ulike forhold, på den ene siden lesernes forventninger om et produkt, og på den andre siden et produksjonsmønster. Sjangeren er en slags kontrakt

mellom avsender og mottaker, og vanligvis er det en balanse mellom de to sidene; industriens sjangerbetegnelser svarer til publikums sjangerforventninger (Larsen 1999: 34).

Roksvold definerer begrepet sjanger på følgende måte:

”Med sjanger forstår jeg en formidlingskode der bestemte valg av oppbygging, stil og fortellerteknikk er avstemt etter ulike typer innhold, arbeidsmetode og sosial kontekst. Valga følger bestemte mønstre, slik at resultata har noen fellestrekk en kan kalle typiske. [...] En sjanger konstitueres med andre ord som en kombinasjon av retorikkens inventio, dispositio og elocutio (Roksvold 1997:9).

3.5 Kommentarijournalistikkens undersjangre

Begrepet kommentar har vært brukt på en tvetydig måte på norsk. Både som navn på nyhetssjangerens motsetning – den brede sjangeren der meninger er sentrale – og på en spesiell undergruppe av den brede sjangeren – kommentaren – som skiller seg ut fra andre undergrupper som petit, kronikk og leder (Sneve 2002: 9-10). Sneve mener begges betydningene av begrepet kommentar er så godt innarbeidet i norsk språk at det kan skape flere misforståelser ved å lansere nye begreper enn å risikere at de to nivåene blandes sammen (Sneve 2002: 10).

Fra utgangspunktet i 1700-tallets aviser har essayet forgrenet seg i to retninger av meningsbærende stoff, hvorav den rene kommentaren kun er en av flere sjangre. I den ene retningen finner vi artikler som kronikk og lederartikkel, altså artikler som har en ganske fast oppbygging. I den andre retningen finner vi artikler som anmeldelser og kåseri, artikler der kravene til formell disposisjon er færre (Igland og Stølås 2008: 31). Roksvold (1997:15) har laget en modell over de ulike sjangrene av meningsstoff, der egenskapene øverst kjennetegner ”ideal-kronikken”, mens egenskapene nederst karakteriserer ”ideal-petiten”. De andre sjangrene befinner seg mellom disse etter sin plass på aksene. Igland og Stølås (2008: 31) har videreutviklet Roksvolds modell ved å legge til en ekstra undersjanger; nyhetsanalysen.

Upersonlig, upoetisk, resonnerende, argumenterende, seriøs, entydig, saklig, nøktern

Kronikk

Leder

Kommentar

Nyhetsanalysen

Essay

Anmeldelse

Inserat

Kåseri

Petit

Personlig, poetisk, assosierende, skildrende, lekende, flertydig, harselerende, overdreven

Jeg vil nedenfor kort drøfte undersjangrene nevnt i Roksvolds modell, for å vise forskjeller og likheter mellom den politiske kommentaren og resten av avisenes meningsstoff. Jeg har valgt å begynne med kommentar og leder siden det er de undersjangrene som er grunnlaget for denne oppgavens analyse, og videre ta for meg de andre undersjangrene i samme rekkefølge som i modellen.

3.5.1 Kommentaren

I de større avisene er det vanlig å ha kommentarspalter på en rekke av samfunnslivets områder. Vanlige spalter kan være politiske kommentarer, mediekommentarer, kulturkommentarer, sportskommentarer, utenrikskommentarer og børskommentarer (Igland og Stølås 2008: 39). Den viktigste forskjellen fra en lederartikkel er at mens lederen er avisens mening, er en kommentar signert av en av avisens redaksjonelle medarbeidere, gjerne med bilde. Dermed er det ikke avisen som hefter for analysen i kommentaren, men kun kommentatoren. Kommentatoren har ofte spesiell innsikt og bakgrunnskunnskaper om det emnet som kommenteres. Kommentaren kan romme personlige historier, og man kan godt bruke pronomenet ”jeg” i en kommentar (Roksvold 1997: 16). I utlandet er *syndikalisering* helt vanlig, det vil si at en kommentator eller spaltist leverer en ferdig spalte som trykkes i et stort antall aviser. Dette er ikke vanlig i et lite land som Norge, selv om økende eierkonsentrasjon kan endre dette bildet. Offisiell politikk hos eierne er at meningsstoffet skal

være unikt. Likevel trykkes Sven Egil Omdals ukentlige mediekommentarer i fire aviser, hvorav tre av dem i Media Norge-fusjonen (Igland og Stølås 2008: 39-40).

3.5.2 Leder

Stein Gauslaa og Stein B. Hauglid skriver i sin bok ”VI – en bok om ledere ” (1997: 11) at ”*Lederen er avisens mening*”. Dette sier det vesentligste om det som gir lederartikkelen dens betydelige status. Utsagnet underbygger den tradisjonelle oppfatningen av hva en leder er, nemlig en usignert meningsytring på vegne av avisen (Gauslaa og Hauglid 1997: 14). Lederen uttrykker meninger basert på avisens mer eller mindre klart manifesterte politiske linje, slik den er formulert i avisens statutter eller i sjefsredaktørens kontrakt. Dette innebærer ikke nødvendigvis at meningen i ethvert politisk spørsmål er forutbestemt, men derimot at hvert spørsmål systematisk prøves mot den gitte politiske linjen og at lederredaksjonen bedømmer ut fra visse kriterier som for avisen er vesentlige. Bedømmingene kan forandres over tid, så det sentrale er ikke stabiliteten i selve meningene, men stabiliteten i de forutsetningene meningen springer ut av. Dermed opprettholder man i de fleste tilfeller en kontinuitet og en idémessig konsekvens i opinionsdannelsen (Nord 2001: 55).

I Norge var det Morgenbladet som først var ute med ledere, fra 1830-årene. I dag er det ofte egne medarbeidere som skriver ledere i samarbeid med sjefsredaktøren. Noen store aviser har mulighet til å holde seg med en egen ledergruppe, mens i små aviser blir lederne skrevet av redaktøren eller en av journalistene mellom andre gjøremål (Igland og Stølås 2008: 35)

Institutt for journalistikk gjennomførte i forbindelse med Gauslaa og Hauglids bok ”Vi – en bok om ledere” en undersøkelse av hvem som skriver lederne. Undersøkelsen viste at prosentandelen sjefredaktører som skriver ledere avtar med antallet medarbeidere. I de minste avisene skriver 41 prosent av sjefredaktørene alltid lederen, mens bare 10 prosent av sjefredaktørene i de største avisene alltid skriver lederen (Gauslaa og Hauglid 1997: 20- 21).

I dag har en del aviser faktisk flere ledere daglig, etter at minilederen har blitt stadig mer vanlig. En minileder er en leder på kun noen få linjer som markerer ett enkelt synspunkt, ofte i en litt ironisk form. Lars Nord beskriver en minileder som korte tekster som ofte kan bestå av oppsummerende konstateringer eller raljerende kommentarer, kanskje mer satt av for å more eller provosere fremfor å tilføre ytterligere kunnskaper (Nord 2001: 53). Igland og Stølås antyder at minilederen kan ha flere lesere enn de lengre lederne, men vil ikke spekulere i om påvirkningskraften står i forhold til lengden (Igland og Stølås 2008: 34-36).

Den største forskjellen mellom lederen og kommentaren ligger i forskjellen på hvem sine meninger som uttrykkes; mens kommentaren er signert av en enkelt redaksjonell medarbeider

som selv står ansvarlig for det han skriver, er lederen usignert og avisen som helhet må stå for de synspunktene som kommer til orde. Igland og Stølås mener lederen og kommentaren har flere likhetstrekk enn de har forskjeller og at forskjellen ligger først og fremst i deres ulike status. I tillegg vil kommentaren ofte være mer personlig i sin form enn lederen, siden den er underskrevet av en person og ikke er hele avisens mening.

3.5.3. Kronikk

Kronikken er gjerne et avansert debattinnlegg eller populærvitenskaplig artikkel, og den største forskjellen fra kommentaren er at kronikken som regel er skrevet av folk utenfor redaksjonen. I motsetning til et leserbrev er en kronikk ofte skrevet av spesielt kompetente folk på sitt fagfelt (Roksvold 1997: 16). Formen er krevende, siden kronikken skal være resonnerende og gå i dybden. Kompliserte emner skal presenteres enkelt og klart, på den lille plassen man har til rådighet. Ofte er kronikkene knyttet til aktuelle temaer fra samfunnsdebatten og kronikøren legger frem materiale som kan gi bakgrunn for en forståelse av debatten. Kronikken har spilt en betydelig rolle i norsk samfunnsdebatt, og akademikere og folk fra andre samfunnsinstitusjoner har på kronikkplass fremmet viktige synspunkter i den offentlige debatt. I våre dager er det i hovedsak regions – og riksavisene, som Aftenposten, Bergens Tidende og Dagbladet, samt meningsbærende aviser som Vårt Land og Klassekampen som lar kronikken få en fremtredende plass i avisen. I andre norske aviser er den sjelden (Igland og Stølås 2008: 33-34).

3.5.4 Nyhetsanalysen

Nyhetsanalysen har tidligere ikke vært så mye å se i norske aviser, og den var heller ikke en del av Roksvolds opprinnelige modell fra 1997. Ifølge Igland og Stølås (2008: 40) er det nå en sjanger som er i full fart inn i norske aviser, og de har derfor valgt å modifisere Roksvolds modell ved å legge til nyhetsanalysen som en egen undersjanger.

Analyseformen er vel egnet til å skape oversikt og klargjøre konturer i kompliserte saker uten at skribenten uttrykker sin egen mening om saken. Analytikeren presenterer et faktagrunnlag, og det er opp til leseren å trekke konklusjoner ut fra det. Nyhetsanalysen er ikke stedet for synsing eller antagelser, og må dermed være fundert i faktaopplysninger. Man kan alltid diskutere om utvalget av opplysninger og måten de presenteres på er en nøytral prosess. Derfor kreves det god research og etterprøving av opplysninger. Deretter må de faktiske forholdene gjøres så oversiktlige som mulig, slik at presentasjonen overfor leseren er lett å forstå. Leseren må også gjøres oppmerksom på argumenter både for og mot saken (Igland og Stølås 2008: 40-41). Nyhetsanalysen er en orienterende sjanger, og Igland og

Stølås mener den må oppfattes som mindre krevende enn kommentaren. I motsetning til kommentaren blir ikke forfatteren avkrevd en egen mening om temaet som behandles, men orienteringen skal heller gi leseren et godt grunnlag for å danne seg en mening om saken. Nyhetsanalyser er langt mer vanlige i utenlandske aviser enn norske, men Igland og Stølås mener det at de dukker stadig oftere opp kan tyde på at de kan komme til å spille en rolle i papiravisens kamp for å finne sin plass i mylderet av nye medier (Igland og Stølås 2008: 32).

3.5.6 Anmeldelse

Mens kommentaren knytter seg til meninger og handlinger er anmeldelsen knyttet til konkrete tjenester, varer og produkter. Anmeldelsen er nok den kommentarsjangeren der journalisten kan uttrykke sine meninger aller tydeligst. En anmeldelse er som regel skrevet av en av avisens redaksjonelle medarbeidere med kompetanse på det aktuelle temaet, men kan også være skrevet av eksterne anmeldere med bred kunnskap om det som skal anmeldes.

Anmeldelsen har ofte form som en konklusjon på bakgrunn av en analyse der anmelderen viser sine vurderingskriterier (Roksvold 1997: 16). Dette gir selvfølgelig enkelte forskjeller i form og innhold. Den synligste er kanskje at mens kommentatoren innleder med sitt viktigste poeng venter gjerne anmelderen med konklusjonen til slutt. Tradisjonen med terningkast har riktignok endret litt på det. Både kommentaren og anmeldelsen har en form for handlingsreferat, mens kommentaren vil diskutere ting for og imot i større grad enn anmeldelsen. Bok- og teateranmeldelser er en klassisk sjanger i norske aviser, og siden har også andre kunstformer blitt objekt for pressens anmeldelser. På 1980-tallet slo servicejournalistikken og forbrukerjournalistikken til for fullt, og siden det har disse anmeldelsene vært en undersjanger i sterk fremgang og som stadig får større plass i mediene (Igland og Stølås 2008: 42-43).

3.5.7 Inserat

Inseratet går i dag under navnet debatt- eller leserinnlegget. Forskjellen fra kommentaren er at det er leserne som skriver inseratene, og siden de er produserte utenfor redaksjonene vil både disposisjon, form og skrivekunnskaper variere sterkt. Igland og Stølås forteller at også journalister av og til skriver leserinnlegg, men da som privatperson med et budskap og ikke som journalist. I slike tilfeller er det viktig å holde rollene klart adskilt. (Igland og Stølås 2008: 43-44). Inseratet formidler gjerne en oppfatning, med premisser og konklusjon. Argumentasjonsmåten er ofte ekspressiv, med bruk av pathos-appell og ladde ord og uttrykk (Roksvold 1997: 16).

3.5.8 Petit og kåseri

Igland og Stølås beskriver petiten som ”papiravisens pustehull”. Den fikk navnet sitt fordi den opprinnelig ble satt med mindre skrift enn resten av avisen. Plasseringen var heller ikke sentral, ofte nede på siste side, og dette vitner om at spalten ikke har hatt noen særlig høy status (Igland og Stølås 2008: 44). De beskriver petiten med ordene til skribenten Ludvig Lorentzen; ”En petit er ”En kort, kommenterende, smått oppslått, helhetlig, ofte humoristisk, alltid personlig og poengtert betraktning om hva som helst” ”og legger til at leseren forventer at den skal være velskrevet og ha et visst kunstnerisk preg (Lorentzen 1996: 15 i Igland og Stølås 2008: 45). Kåseriet og petiten er personlige, assosierende og lekende. Det kan forekomme både overdrivelser og ironi i petiten og kåseriet, men det er karakteristikk som klart særpreger disse undersjangrene (Roksvold 1997: 16). Kåseriet er beslektet med petiten, men i utgangspunktet forberedt med tanke på muntlig fremføring (Igland og Stølås 2008: 45). Ellers ligger forskjellen i lengden; mens kåseriet kan være langt er petiten, slik navnet antyder, alltid kort (Roksvold 1997: 16).

KAPITTEL 4: METODER

4.1 Valg av aviser

Ved valg av aviser ønsket jeg å ha et best mulig utgangspunkt for en komparativ analyse. På dette grunnlaget valgte jeg fem av de viktigste, riksdekkende avisene i Norge, som alle er kjent for å ha kommentarstoff. Blant avisene finnes både abonnementsaviser og løssalgsaviser, både aviser som tidligere har hatt tilknytning til høyresiden og aviser som har vært tilknyttet venstresiden, tabloidaviser og meningsbærende aviser.

4.1.1 VG

VG var i perioden som er undersøkt Norges største avis. Avisen er én av to løssalgsaviser i Norge, og representerer den populærjournalistiske tabloidjournalistikken. Avisen ble stiftet i 1945, og ifølge avisens egne nettsider er den ”en partipolitisk og økonomisk uavhengig dagsavis for hele Norge. Gjennom å speile nyhetsbildet fra alle deler av landet tar avisen sikte på å sette dagsordenen for både det folkelige og offisielle ordskiftet i Norge”.

4.1.2 Aftenposten

I perioden som er undersøkt var Aftenposten Norges nest største avis, og den største abonnementsavisen. Avisen ble grunnlagt i 1860, og er egentlig en regionsavis for Oslo og omegn, men er i større grad enn andre regionsaviser riksdekkende. Som partiavis var Aftenposten knyttet til partiet Høyre, og Aftenposten har tradisjonelt blitt sett på som en konservativ, seriøs og litt ”tung” avis. Følgende sitat finner man på Aftenpostens nettsider: ”Morgenutgaven fokuserer på de viktigste nyhetene og fremstår som landets ledende avis innenfor områdene analyse, bakgrunn, kommentar og debatt.”

4.1.3 Klassekampen

Klassekampen kom ut første gang i 1969 som en «marxist-leninistisk arbeideravis», og ble etter hvert knyttet til det kommunistiske partiet AKP (m-l). I dag er den en riksdekkende og meningsbærende abonnementsavis som profilerer seg som ”venstresidas dagsavis”.

4.1.4 Dagsavisen

Dagsavisen kom ut allerede i 1884, under navnet ”Vort Arbeide”. Allerede i 1887 ble avisen partiorgan for Arbeiderpartiet, og kjent under navnet ”Arbeiderbladet”. I dag definerer Dagsavisen seg som en moderne, uavhengig og samfunnskritisk kvalitetsavis, med verdimessig forankring i sosialdemokrati og arbeiderbevegelsens ideer. Avisen er en riksdekkende abonnementsavis.

4.1.5 Dagbladet

Dagbladet er sammen med VG en av Norges to løssalgsaviser, og den avisen som mest direkte konkurrerer med VG. Avisen ble grunnlagt i 1869, og var lenge knyttet til det politiske partiet Venstre. Avisen profilerer seg nå som en radikal kulturavis, med stort fokus på meningsstoff.

4.2 Utvalget av kommentarer

Jeg har tatt for meg alle signerte politiske kommentarer og ledere som handler om regjeringsforhandlingene og regjeringsinnsettelsen i perioden 24. september til 25. oktober. Perioden har jeg avgrenset fra fem dager før regjeringsforhandlingene gikk i gang, til fire dager etter at den nye regjeringen var presentert. Kommentarene som utgjør utvalget mitt er alle politiske kommentarer som omhandler de rødgrønne partienes regjeringsprosjekt spesifikt; det vil si prosessen fra regjeringsforhandlinger og frem mot en ny regjeringsplattform og en ny regjering. Det vil si at kommentarer om politiske enkeltsaker som ikke knyttes opp mot ny regjeringserklæring, fremlegging av Statsbudsjettet og politiske forhold på Stortinget eller som omhandler andre partier faller utenfor utvalget. Det samme gjør kommentarer der prosessen mot ny regjering nevnes, men ikke er hovedtema.

Kommentarene har jeg hentet fra avisenes papirutgaver, og supplert med søk i A-tekst, en database med tekstarkiv fra norske aviser. Siden emnet for oppgaven var en prosess og ikke en klar nyhetssak, var det vanskelig å finne spesifikke søkeord som både utelukket urelevante artikler og samtidig inkluderte alle relevante artikler. Søkeordene brukt ble dermed ”regjering*”, ”SV”, ”Arbeiderpartiet” og ”Senterpartiet”. Artiklene som utgjør analysematerialet ligger som vedlegg til oppgaven.

4.3 Kvalitativ tekstanalyse

Metoden jeg i hovedsak benytter for å undersøke problemstillingen min, er *kvalitativ tekstanalyse*. Som teoretisk utgangspunkt for tekstanalysen har jeg valgt å bruke teori om medierammer. Kvalitativ metode er på utkikk etter dypere sammenhenger eller tolkninger i en tekst. Kvalitative undersøkelser bygger på en friere tolkning av innholdet enn en kvantitativ undersøkelse. Eksempler på dette kan være en vurdering av trekk, tendenser og budskap som ligger mellom linjene. Man får muligheten til å gå mer i dybden, men til gjengjeld vil materialet normalt være svært avgrenset (Allern 2001b: 76). Kvalitativ metode er en åpent utforskende og mindre regelbundet metode enn den kvantitative metoden. Samtidig er det viktig å følge noen regler og å være systematisk når man gjennomfører en kvalitativ undersøkelse, for å styrke undersøkelsens validitet og reliabilitet (Gentikow 2005).

For enkelte undersøkelser er det viktig å kunne generalisere ut fra de funnene man gjør, og dette lar seg vanskelig gjøre med kvalitativ metode. Isteden skal den kvalitative metoden forsøke å oppnå en analytisk kompleksitet, som betyr at man ser på en problemstilling fra flere sider, og går dypt og grundig inn i det materialet som undersøkes for å kunne gi en rikest mulig beskrivelse av det (Gentikow 2005: 164). Når det dreier seg om tekstanalyse kan prosedyren for analysen aldri bli fast og skjematisk. Selv om de fleste tekstene har mange trekk til felles, er de også innbyrdes forskjellige, og ofte er det nettopp denne ulikheten analysearbeidet skal forsøke å få fatt på. Analyseprosedyren kan derfor i beste fall bli et rammeverk, et forslag til hvordan man kan gå frem, og en idé om ulike forhold som det ofte vil være fruktbart å se nærmere på (Larsen 1999: 28).

Den tekstanalytiske situasjonen er blitt sammenlignet med en dialog: Analytikeren stiller spørsmål til teksten og forsøker å besvare dem med grunnlag i teksten og de perspektiv og begrep som mobiliseres i analysen. Tekstanalyse handler om å plukke en tekst fra hverandre gjennom å stille spørsmål til den, men også om å sette den sammen på en ny måte som gir økt forståelse for teksten på en eller annen måte (Østbye et al. 2002: 69- 70).

4.4 Enkel kvantitativ analyse

Analysen min har også innslag av kvantitativ metode. Kvantitativ analyse innebærer analyse av et materiale som kan telles, eller lar seg behandle som tall. Målet er å finne sammenhenger og strukturer i materialet eller å teste hypoteser som har blitt satt opp på forhånd (Østbye et al. 2002; 157). Kvantitative metoder kan være nyttige når det er snakk om brede kartlegginger av store mengder tekst (Østbye et al. 2002. 214). Med kvantitativ innholdsanalyse menes dataregistrering og analyseteknikker som søker mot en systematisk, objektiv og kvantitativ beskrivelse av et budskaps innhold (Østbye et al 2002: 215).

Jeg kommer ikke til å gjennomføre en full kvantitativ innholdsanalyse i denne oppgaven, men for å strukturere materialet mitt har jeg valgt i tillegg til tekstanalysen å bruke en enkel kvantitativ analyse for fremstilling av kvantifiserbare forhold i materialet. Kvalitativ og kvantitativ metode kan sies å komplettere hverandre, ved at den ene utvider den andres kompetanser, og det er en slik effekt jeg håper vil sørge for bedre struktur i denne oppgaven (Gentikow 2005: 35). Ved visse variabler i en kvantitativ analyse kan man si at kvalitative observasjoner forvandles til kvantitative data. Dette innebærer at ved kodingen krever en tolkning av kodene for å kunne tildele en artikkel den verdien som brukes i den kvantitative analysen. Ved kodingen har derfor artiklene blitt tolket ut fra definisjonene av variablene og på bakgrunn av denne tolkningen har artiklene fått tildelt en verdi som gjør statistisk

bearbeiding mulig (Hvitfelt 1985: 11-12). En slik metode kommer til å brukes i denne oppgaven. Ved hjelp av tekstanalyse kommer jeg frem til verdier for de enkelte kommentarer, og analysen av de ulike variablene og verdiene presenteres kvantitativt i en frekvensfordeling; altså en opptelling av hvor mange enheter som fins i hver kategori (Østbye et al. 2002: 158).

4.5 Medierammer

I denne oppgaven har jeg valgt å bruke medierammer som teoretisk rammeverk. Ihlen (2007: 23) mener rammebegrepet er det mest populære redskapet for tekstanalyse innen den samfunnsvitenskapelig orienterte delen av medieforskningen.

“News is a window on the world.[...] The view through a window depends upon whether the window is small or large, has many panes or few, whether the glass is opaque or clear, whether the window faces a street or a backyard. The unfolding scene also depends upon where one stands, far or near, craning one’s neck to the side, or gazing straight ahead, eyes parallel to the wall in which the window is encased.” (Tuchman 1978: 1).

Dette kjente sitatet fra medieforskeren Gaye Tuchman er opphavet til studier av medieinnhold ved hjelp av begrepet medierammer. Begrepet medierammer er sprunget ut fra begrepet tolkningsrammer, opprinnelig brukt i psykologi og kognitiv teori, og senere importert til sosiologi av Erving Goffman.

4.5.1 Tolkingsrammer

Med tolkningrammer mente Goffman det som lot brukeren lokalisere, motta, identifisere og putte merkelapper på ”a seemingly infinite number of concrete occurrence defined in its terms” (Goffman 1974/1986:21 i Ihlen 2007: 27). Tuchman og Todd Gitlin var blant de første som trakk oppmerksomhet mot hvordan medienes versjon av virkeligheten ikke er en passiv speiling av hva som virkelig skjer, men en sosial konstruksjon. Dermed knyttet de nyhetsforskningen til et nytt sosiologisk paradigme om virkeligheten som sosialt konstruert, et paradigme sterkt knyttet til Peter L. Berger og Thomas Luckmanns klassiker ”The social construction of reality” fra 1966 (Ihlen 2007: 27). Dette står i kontrast til den vanlige oppfatningen om at nyhetene *speiler* verden. Allern (2001a: 52) mener denne selvforståelsen representerer en ”naiv realisme”, siden speil kan holdes i ulike vinkler, og nettopp vinkling er et sentralt begrep i all journalistikk.

4.5.2 Medierammer

Todd Gitlin (1980:7) definerer medierammer på denne måten: *“Media frames are persistent patterns of cognition, interpretation, and presentation, of selection, emphasis, and exclusion, by which symbol-handlers routinely organize discourse, whether verbal or visual.”*

Entmans (1993: 391-392) definisjon lyder som følger: *“Framing essentially involves selection and salience. To frame is to select some aspects of a perceived reality and make them more salient in a communicating text, in such a way as to promote a particular problem definition, causal interpretation, moral evaluation and/or treatment recommendation for the item described. [...] Frames, then, define problems [...], diagnose causes [...], make moral judgments [...] and suggest remedies [...]. A single sentence may perform more than one of these four framing functions, although many sentences in a text perform none of them. And a frame in any particular text may not necessarily include all four functions.”*

Mens Reese (2001: 11-17) har følgende definisjon på medierammer: *“Frames are organizing principles that are socially shared and persistent over time, that work symbolically to meaningfully structure the social world.*

- *Organizing: Framing varies in how successfully, comprehensively, or completely it organizes information.*
- *Principles: The frame is based on an abstract principle and is not the same as the texts through which it manifests itself.*
- *Shared: The frame must be shared on some level for it to be significant and communicable*
- *Persistent: The significance of frames lies in their durability, their persistent and routine use over time.*
- *Symbolically: The frame is revealed in symbolic forms of expression.*
- *Structure: Frames organize by providing identifiable patterns or structures, which can vary in their complexity”*

Medierammer er altså de rutinene og mønstrene journalister benytter seg av til tolkning og presentasjon av store mengder informasjon, der de rutinemessig vektlegger enkelte aspekter ved et nyhetstema og nedtoner eller utelukker resten. Journalistikkens rutiner, skapt innenfor de økonomiske og politiske interessene til nyhetsorganisasjonen, kombineres vanligvis for å velge visse versjoner av virkeligheten fremfor andre. Dette skjer på daglig basis; vanlige organisatoriske prosedyrer definerer ”historien”, identifiserer

protagonistene og temaene, og foreslår passende holdninger mot dem (Gitlin 1980: 4).

Medierammer er altså utvalgsprinsipper, vektleggingsprinsipper og presentasjonsprinsipper komponert av uuttalte teorier om hva som eksisterer, hva som skjer og hva som er viktig (Gitlin 1980: 6). Makta over medierammene handler blant annet om synliggjøring så vel som usynliggjøring, altså om å kunne avgjøre hvem som er inne og hvem som er ute (Allern 2001a: 54). En nyhetshistorie anlegger en viss medieramme og avviser eller nedtoner materiale som ikke passer inn i denne medierammen. En historie er et valg, en måte å se en begivenhet på som også handler om å utelukke enkelte aspekter (Gitlin 1980: 49).

Medierammene som benyttes hentes som oftest fra et repertoar som både journalisten og leseren kjenner til og er fortrolige med, og i repertoaret av medierammer inngår både medieevri og mediedramaturgi (Eide 1992: 82-83).

Medierammer er ikke noe som ligger fast, de påvirkes av politiske forhold, relasjonene til kildene og holdninger i redaksjonene og vil kunne utfordres og endres. I det daglige vil de imidlertid som regel oppleves og håndteres som en organisatorisk rutine, der ståstedet mer eller mindre tas for gitt (Aller 2001a: 54). Tabellen under er gjengitt fra Allern 2001a: 57, og viser alternative medierammer til ulike nyhetstema.

Nyhetstema	Alternativ 1	Alternativ 2
Eu-spørsmålet	”Utenforlandet”	”Annerledeslandet”
Økt innvandring	Konflikter og kriminalitet	Fargerikt fellesskap, mangfold, viktig ressurs
Skattespørsmål	Skattelette stimulerer	Skattelette vil true felles velferd
Kontantstøtten	Sikrer økt samvær foreldre/barn	Presser kvinner tilbake på kjøkkenet og undergraver barnehageutbyggingen
Gasskraftutbygging	Gir samlet sett renere energi	Norge som miljøversting
Felling av ulv	Nødvendig for å forsvare sauehold og bygdeliv	Trussel mot artsmangfold og internasjonale miljøforpliktelser

Medierammer organiserer verdenen både for journalister som rapporterer fra den og i stor grad for oss som er avhengige av deres rapporter for informasjon. Medierammer gjør det mulig for journalisten å behandle store mengder informasjon raskt og rutinert, å gjenkjenne det som informasjon, å sortere det i kognitive kategorier, og pakke det inn for å effektivt bringe det videre til sitt publikum. Derfor, kun av organisatoriske grunner, er medierammer noe som ikke kan unngås, og journalistikken er organisert for å regulere medierammenes produksjon (Gitlin 1980: 7). Medierammer er altså nødvendige elementer for sortering og ordning av flommen av inntrykk og nyhetsbiter. Problemet med medierammene er ikke at de

finnes, men heller at de spesifikke medierammene som brukes vanligvis er så innbakt i tradisjonelle vinkler, organisatoriske rutiner og byråkratisert kildekontakt at de fremstår som naturlige, ”objektive” og udiskutable (Allern 2001a: 56). Dette kan skje hvis journalistene opptrer i flokk og insisterer på at det bare finnes en riktig vinkling på en hendelse. Ihlen (2007: 31) nevner medierammen om at ”Thorbjørn Jagland er udugelig som politisk kommunikator”, og hvordan denne ble sett på som ”objektivt” og dominerte mediene. Situasjonen endte med at Jagland gikk fra å være en populær partileder til å bli karakterisert som selve årsaken til Arbeiderpartiets manglende oppslutning i 1997. En alternativ tolkningsramme i dette tilfellet kunne vært å lete etter årsakene i sakene Arbeiderpartiet fokuserte på (Ihlen 2007:31).

4.5.3 Episodiske og tematiske medierammer

I rammeanalyser skilles det mellom episodiske og tematiske medierammer. Ifølge Iyengar (1991) kan alle fjernsynsnyheter klassifiseres som enten episodiske eller tematiske.

Episodiske nyhetsrammer innehar form som en case study eller hendelsesorientert rapport og skildrer temaer ved hjelp av konkrete begivenheter. En typisk episodisk medieramme kan ta for seg en persons handlinger uten å legge vekt på bakgrunnen for handlingene eller se på årsaker og konsekvenser. Som en kontrast plasserer den tematiske rammen offentlige spørsmål i en mer generell eller abstrakt kontekst, og er en slags bakgrunnsrapport rettet mot generelle resultater eller forhold. Den essensielle forskjellen er at episodiske tolkningsrammer skildrer konkrete hendelser som illustrerer temaer, mens tematiske tolkningsrammer presenterer en historie på generelt eller kollektivt grunnlag (Iyengar 1991: 14).

Gjennom bruk av episodiske medierammer opprettholder mediene status quo gjennom å sjelden plassere nyhetene i en større kontekst. Nyhetsbegivenheter rammes inn av det rådende paradigmet på den sosiale og politiske virkeligheten, opprettholder og styrker stereotypier, eksisterende politisk agenda og den rådende, konvensjonelle kunnskapen (Pavlik 2001: 313).

I praksis glir de to rammetypene ofte i hverandre og Iyengar finner få nyhetsinnslag som har en utelukkende episodisk eller tematisk medieramme. I de fleste innslag er det allikevel en av de to hovedtypene som klart dominerer (Iyengar 1991: 14).

I min analyse har jeg valgt å se på episodiske rammer som de kommentarene som tar sitt utgangspunkt i en hendelse eller begivenhet innenfor prosessen; som fremlegging av ny regjeringserklæring, nyheten om at Bjarne Håkon Hanssen trekker seg fra politikken eller presentasjonen av de nye regjeringsmedlemmene. Tematiske rammer har jeg valgt å forstå

som kommentarer som tar for seg prosessen på et mer overordnet nivå, og tar utgangspunkt i selve prosessen og ikke i en hendelse. Det vil si kommentarer som presenterer bakgrunnen for prosessen, og gjerne foregriper begivenhetene med prognoser og analyser av prosessens utkomme.

4.5.4 Medierammer og politikk

Medienes tolkningsrammer handler til sjuende og sist om valg av perspektiv og ståsted, og valgmulighetene er gjerne lettest å se på de områdene av politikken der det finnes klare konflikt om verdivalg og standpunkter (Allern 2001a: 55). Ifølge Reese (2001: 7) har teori om medierammer har vært spesielt nyttig for å forstå medienes rolle i det politiske livet.

Medierammene har spesielt stor innflytelse på valg som tas når utfordringen involverer politikk, siden politiske tema som regel er komplekse, politisk diskurs tveetydig og nivået på folks kunnskap om og interesse for politikk er lav. Studier har vist at små forandringer i ordvalg og form på spørsmål i en undersøkelse produserer dramatiske variasjoner i hva folk svarer at de mener (Iyengar 1991: 13).

4.5.5 Identifisere medierammene

For å identifisere medierammer i en tekst må man selv bestemme seg for hva som utgjør en ramme. Problemet med denne tilnærmingen kan knyttes til både begrepsvaliditet og reliabilitet. Når operasjonaliseringen av et teoretisk begrep baserer seg på relativt generelle og overordnede definisjoner, er det vanskelig å beslutte hva begrepets innhold faktisk omfatter. Analysen kan legge seg på flere nivåer, og problemet med mange undersøkelser av medierammer er at identifiseringen av rammene blir en subjektiv oppfattelse av hva rammen består av (Reese et al, 2001, s. 98, Beyer 2010: 168-169). Det er dermed svært viktig å fremholde at analysen er mine egne tolkninger.

Jeg har valgt å la problemstillingen min, samt tekstene, styre hvilke rammer jeg identifiserer. På det grunnlaget har jeg valgt å se etter en saksramme og en spillramme, og foreta analysen ut fra dette. Videre vil jeg også se på forekomsten av episodiske og tematiske medierammer. Ut fra problemstillingen min er dette fruktbart, men det er viktig å få frem at dette alene ikke gir noen helhetlig fremstilling av medierammene i tekstene generelt sett. Derfor har jeg også valgt å gå inn på ett spesifikt tema innad i prosessen, og presentere mangfoldet av medierammer valgt. Kapittel 5 blir dermed viet til en induktiv tilnærming til medierammene, der jeg viser hvordan man på overflaten kan se stor variasjon i

medierammene som er valgt, mens kapittel 6 viser hvordan dette bildet endres med en deduktiv tilnærming og analyse der man leter etter allerede fastlagte medierammer.

KAPITTEL 5: STOR VARIASJON I MEDIERAMMENE

Kommentarstoffet er avisens store mulighet for å vise sin personlighet og skille seg fra de andre avisene. En kommentar er nøye gjennomtenkt, også når det gjelder å ikke skrive det samme som konkurrenten. Dette viser seg også i mitt materiale, der svært få av kommentarene kan sies å ligne på hverandre, selv om de alle handler om én og samme prosess. For å vise det store spekteret i medierammer og tilnærmelser har jeg valgt å aller først kort ta for meg alle avisenes dekning av presentasjonen og innsettelsen av den nye regjeringen, altså kommentarene som sto på trykk 20. og 21. oktober. Grunnen til at jeg har valgt akkurat dette temaet innad i prosessen er at alle avisene har kommentarer som omhandler dette, og det blir dermed lett å vise hvordan medierammene skiller seg fra hverandre.

I dette kapittelet viser jeg hvordan kommentarene tilsynelatende viser et stort spekter av ulike medierammer, når jeg bruker en form for induktiv tilnærming til medierammer og genererer rammer ut fra det foreliggende materialet og ikke ut fra teori, hypotese eller problemstilling (Beyer 2010: 166).

5.1 VG

VG har tre kommentarer om regjeringsinnsettelsen. Elisabeth Skarsbø Moen foregriper begivenhetene med sin kommentar allerede samme dag som regjeringen ble presentert. Hovedfokuset er her på likestilling når det gjelder aldersmessig fordeling samt Arbeiderpartiets manglende rekrutteringsarbeid, og hvordan ” *Stoltenberg står tilbake i villrede, og har bare seg selv å takke. Han har sviktet rekrutteringsarbeidet i partiet. Resultatet er fire menn i 50-årene i regjeringens viktigste statsrådsposter.* ” Videre mener Skarsbø Moen at ” *Jens Stoltenberg er hardere rammet av 50-årskrisen enn vi ante* ” og at ” *det er pinlig når han nå henter inn to av Gros ministre* ”.

Dagen etter har VG én kommentar og én leder om regjeringsinnsettelsen. Kommentaren, skrevet av Olav Versto, fokuserer på regjeringens demografi, med spesiell vekt på viktigheten av erfaring. Her går han tvert imot diskrimineringsrammen fra Skarsbø Moens kommentar dagen før. Versto kritiserer kommentarene som dagen før omtalte regjeringen som en gubberegjering, deriblant Skarsbø Moens kommentar. Han mener at en økende gjennomsnittsalder på en regjering som fortsetter er helt naturlig, siden de sentrale medlemmene naturlig nok har blitt fire år eldre siden sist. Han mener også at det ikke kan være noe mål at en regjering skal ha en lavest mulig snittalder, og at det er dyktighet og erfaring som er det viktige.

VGs lederartikkel samme dag legger også vekt på nødvendigheten av erfaring. Sigbjørn Johnsen, en av ”gubbene” ifølge Skarsbø Moen, blir her beskrevet som tillitsvekkende, og som en politiker med den erfaringen som er nødvendig for å få kontroll på bruken av oljepenger. Grete Faremo blir også beskrevet som et ”godt kort”, i sterk kontrast til Skarsbø Moens beskrivelse av innhenting av nettopp disse to ministrene som ”pinlig”. I andre del av lederen går man over fra å kommentere regjeringens sammensetning til å kommentere på ommøbleringen av hvilke departement som skal ha hvilket ansvar i asylpolitikken, en ommøblering VG ikke mener er spesielt heldig.

5.2 Aftenposten

I likhet med VG har Aftenposten tre kommentarer som dreier seg direkte om innsettelsen av ny regjering. Samme dag som den nye regjeringen ble presentert, 20. oktober, har Håvard Narum en kommentar med klart fokus på de nye statsrådene og at deres kompetanse kommer til å styrke regjeringen; *”Med comeback for tre ledende statsråder fra 1990-tallet viser statsministeren at det viktigste nå er å gi styringen av landet forutsigbarhet og tyngde.”* Videre beskriver han den politiske erfaringen til både Karl-Eirik Schjøtt-Pedersen, Sigbjørn Johnsen og Grete Faremo, samt den erfaringen de to sistnevnte har tilegnet seg siden sist de var i regjering. Han mener de tre ”nygamle” statsrådene vil styrke regjeringen, men at ingen av dem representerer noen fornyelse, noe som heller ikke er hensikten.

En helt annen medieramme finner vi i lederen dagen etter. Med tittelen ”Et Ap-dominert samarbeid”, har den en et tydelig fokus på maktkampen mellom partiene: *”Endringene i regjeringen Stoltenberg bekrefter tydelig at Arbeiderpartiet har brukt sin valgfremgang til å styrke stillingen i det rødgrønne kollegiet. Antall regjeringsmedlemmer fra Ap har økt fra 10 til 12, men maktpolitisk er det langt viktigere at den største og dominerende koalisjonspartneren har overtatt Finansdepartementet og skaffet seg en sterk samordningsminister på Statsministerens kontor.”* Videre går lederen over til å ta for seg hvordan Sigbjørn Johnsen som finansminister er *”rett mann på rett plass til rett tid”*, og de tar for seg omleggingen av asylpolitikken, noe de ikke er spesielt begeistrede for.

En tredje medieramme finner vi i Harald Stanghelles med tittel ”Blendahvit trygghet”. I likhet med Skarsbø Moen i VG har han et fokus på likestilling og diskriminering, men Stanghelle er opptatt av hudfarge og etnisitet istedenfor alder. *”Det er både trist og sneversynt at landets viktigste parti ikke prioriterer mer fremtidsrettet – selv etter en solid valgseier og med fire år i flertallsposisjon foran seg. Politikk er å ville. Slikt tyder ikke på at Jens*

Stoltenberg mener alvor når han i festtalene snakker om at vår tids historiske prosjekt er å løfte innvandrerbefolkningen.”

5.3 Klassekampen

Klassekampen har to kommentarer som følge av innsettelse av ny regjering. Lederen i 21.oktober er signert Bjørgulv Braanen, og har en medieramme som velger å legge vekt på den store Ap-dominansen i regjeringen. *”Den nye Stoltenberg-regjeringen gir svært liten følelse av å være en reell koalisjon av tre selvstendige partier, Den minner mer om tidligere tiders rene Ap-regjeringer. Alle de viktigste statsrådspostene er bekledd av AP-folk, de fleste av dem av det mest trauste og lojale slaget, mens Sv tar til takke med barnehager, skole og departementer uten nevneverdig innflytelse på hovedlinjene og de grunnleggende strukturene i samfunnet.*”

I en kommentar 24. oktober tar Anders Horn for seg den nye fiskeriministeren, Lisbeth Berg-Hansen og hennes erfaring. Anders Horn sier rett ut at han mener Lisbeth Berg-Hansen ikke er rett kvinne for jobben. Han begrunner dette med Berg-Hansens eierandel i oppdrettsselskapet SinkaBerg-Hansen, samt erfaring fra ”direktørsjiktet” der hun blant annet har vært visepresident i NHO fra 2004 til 2008. Anders Horn trekker hennes politiske ståsted i tvil, og begrunner det med at hun med dette vervet også var med og bestemte hvilke partier som skulle få valgkampstøtte fra NHO i 2005 og 2007. *”Lisbeth Berg-Hansen har i de vervene hun har påtatt seg forsvart andre interesser enn de interessene de rødgrønne bør forsvare. Presset for havbruksinteresser og trålerinteresser er stort nok også uten at fiskeriministeren er på laget.*”

5.4 Dagsavisen

Dagsavisen har flere kommentarer om sammensetningen av den nye regjeringen, men bare to av dem kom samme dag eller i etterkant av selve presentasjonen av de nye statsrådene. Arne Strand sin kommentar ser på den nye regjeringen gjennom en medieramme der Arbeiderpartiets styrkede makt står i fokus. *”Jens Stoltenberg har farget regjeringen sterkere med Arbeiderpartiets farger. Utad framstår dette som en nesten ren Ap-regjering. Ap har de viktigste statsrådspostene [...] I tillegg er Stoltenbergs stabssjef, Karl Eirik Schjøtt-Pedersen, opphøyet fra statssekretær i særklasse til statsråd. Han skal samordne hele politikken. Statsrådstittelen gir ham mer makt i den jobben. Med Sigbjørn Johnsen (Ap) som forvalter av statens penger og Schjøtt-Pedersen som omreisende oppasser i regjeringskvartalet, har Jens Stoltenberg tatt et fastere grep.*”

Hege Ulstein velger en annen tolkningsramme på sin kommentar, ”Aker inn”. Hun

fokuserer på ”direktørvenna til Jens”, altså ministre som Grete Faremo som har vært direktør i Microsoft og Storebrand, Hanne Bjurstrøm som har fartstid som konsernadvokat for Aker RGI og Lisbeth Berg-Hansen som har vært styremedlem i Aker Seafoods. Ulstein skriver følgende om bindingene til Aker: *”Det er ikke mange månedene siden daværende næringsminister Sylvia Brustad lå i full krig med Kjell Inge Røkke på grunn av Aker-salget. Både den gangen og da regjeringen inngikk den omstridte milliardavtalen med Røkke i 2007, advarte opposisjonen mot tette bånd mellom Røkke og Ap. De som trodde disse båndene ble løsnet for godt etter påskeoppgjøret om Aker, bør tro om igjen i dag.”*

5.5 Dagbladet

Dagbladet har hele fem kommentarer som følge av innsettelsen av ny regjering. 20. oktober skriver Marie Simonsen kommentaren ”Minner mer om mimrefest for Gro enn en ny regjering”, der hun tar for seg dårlig rekruttering i Arbeiderpartiet. Dette er en medieramme hun deler med Elisabeth Skarsbø Moen i VG. Simonsen lurte på hvorfor Jens Stoltenberg presenterer en regjering som *”ser ut som om landet er i krise.”* Hun mener grunnen er at Stoltenberg har sviktet rekrutteringsarbeidet i Ap: *”Stoltenberg har blitt kritisert både for å ikke løfte opp kvinner og for manglende rekruttering. Regjeringskabalen er et overraskende klart svar på at kritikken har vært berettiget, men viser at Stoltenberg enten gir blaffen eller ikke forstår alvoret.”*

Dagen etter skriver Marie Simonsen kommentaren ”Kan vi stole på noen under 50?”, med tilnærmet samme medieramme. Først fokuserer hun på alder i et diskrimineringsperspektiv: *”En tung bølge hviler på Audun Lysbakkens 32 år unge skuldrer. I løpet av noen formiddagstimer, ble han sjefens nye baby. Et alderspolitisk fikenblad. Enhver innvending mot det topptunge veteranlaget, ble tilbakevist med to ord og en mann: Audun Lysbakken.”* Istedenfor å sette den høye gjennomsnittsalderen på regjeringen i sammenheng med aldersdiskriminering på generelt grunnlag, mener Simonsen, slik hun også gjorde dagen før, at den heller er et symptom på dårlig rekruttering i Arbeiderpartiet.

Trude Ringheims kommentar 24. oktober handler om omorganiseringen av asylpolitikken, med en medieramme med fokus på partienes ønske om synlighet og usynlighet på ulike politiske områder for å sanke stemmer. *”Det strukturelle grepet er også svært beleilig for både Sp og SV. Ap kan få ros for å stramme inn. SV har skaffet seg en fullmakt til å skli unna i asylspørsmål. [...] Det skal bli interessant å merke seg **hvor lite** SV skal snakke om asylpolitikk framover. SVs minoritetsutvalg er riktignok skuffet over regjeringens asylpolitikk. Men den nye inkluderingsministeren bare viser til at SV tok dissens på*

innstramningene i fjor høst. Men hva med nye innstramninger – og de neste? [...] SV skal som kjent reise kjerringa. Da kan man ikke forsvare de svakeste.”

Martine Aurdals kommentar 24. oktober har en medieramme som fokuserer på likestilling, både når det gjelder kjønn og etnisitet. Hun berømmer Jens Stoltenberg for at han for første gang i norgeshistorien har klart å presentere en regjering *”der halvparten har både pupper og innover tiss”*. Hun mener seieren for likestillingskampen ikke blir mindre selv om den er oppnådd ved hjelp av å grave frem veteraner, og mener at neste mål må være at det ikke skal være overraskende eller vanskelig å rekruttere en regjering med 50 % kvinneandel. Så fortsetter hun: *” Derfor er det så synd, at samtidig som regjeringen går fram på en variabel for likestilling, går de tilbake på en annen. «Blendahvitt» heter det når sårne som meg karakteriserer slike regjeringer som Stoltenbergs..”*

Dagbladets siste kommentar er skrevet av John Olav Egeland og har en medieramme med fokus på en eventuell motsetning mellom erfaring og reform *” Problemet er ikke den enkelte statsråd, men helheten og mangelen på reformpolitikk. [...] Alle er solide personer, men det stiger ingen vårduft av fornyelse fra denne forsamlingen. [...] De politiske endringsagentene er fraværende. Det kaster mørke skygger over hele prosjektet.”*

Som vi har sett i dette kapitlet er det på overflaten store ulikheter mellom de ulike kommentarene; både mellom avisene og innad i hver enkelt avis. Vi ser et stort spekter av medierammer, noe som kan tyde på at avisene fyller sin rolle i den demokratiske offentligheten godt, ved å sørge for pluralisme ved å gi mangfoldig kunnskap og sørge for at ulike perspektiver kommer til syne i den offentlige debatten.

KAPITTEL 6: ANALYSE

I forrige kapittel viste jeg hvordan det på overflaten kan se ut som om kommentatorene i stor grad klarer å tilby et mangfold av medierammer i sin dekning av regjeringsinnsettelsen. I dette kapitlet vil jeg analysere materialet mer i dybden ved hjelp av en deduktiv tilnærming, altså en tilnærming der teorien ligger som fundament og jeg ved hjelp av problemstillingen min på forhånd har definert medierammene jeg vil se etter (Beyer 2010: 166).

Jeg vil ta for meg hver enkelt avis for seg. Analysen vil se etter fordelingen av saksrammer versus spillrammer, episodiske rammer versus tematiske rammer, samt partienes synlighet i kommentarene og hvordan valg av rammer bidrar til måten partiene fremstilles på. Dette vil også eksemplifiseres. Analysen av hver enkelt avis avsluttes med et avsnitt der jeg trekker frem de viktigste kjennetegnene ved avisens dekning.

Til slutt i kapitlet kommer jeg til å sammenligne avisene og se på hvilke trekk som kjennetegner den samlede dekningen på kommentar plass i perioden som er undersøkt.

6.1 VG

I løpet av perioden som er undersøkt har VG kun 6 kommentarer som omhandler regjeringsforhandlingene; 1 leder og 5 signerte kommentarer. Det kan dermed virke som om VG ikke har prioritert kommentarstoffet i denne saken særlig høyt. Fordelingen mellom kommentarer med spillramme og kommentarer med saksramme er lik; tre kommentarer har fokus på det politiske spillet mens tre kommentarer har fokus på sak. Man finner en klar overvekt av episodiske rammer i VGs kommentarer, og kun én kommentar har tematisk ramme. Senterpartiet er tilnærmet fraværende i VGs kommentarer, mens Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti er nevnt to ganger hver.

Tema	Antall kommentarer
Regjeringsforhandlingene	1
Forhold mellom partiene / samarbeid	0
Forhold innad i partiene	1
Regjeringserklæringen	0
Bjarne Håkon Hanssens avgang	1
Regjeringsmedlemmer	3
Kristin Halvorsens departementsbytte	0
Annet	0
SUM	6

Tabell 6.1: VGs kommentarer fordelt på bestemte tema innad i perioden

Temaene i tabellen ovenfor er satt opp før analysen ble utført på bakgrunn av det jeg anså som hovedpunktene i prosessen mot ny regjering. Kommentarene er fordelt etter hvilket tema som fremstår som det viktigste i kommentaren. Mange kommentatorer tar allikevel for seg flere tema i en og samme kommentar, så tabellen er ingen fullstendig fremstilling av kommentarene fra perioden, men heller et hjelpemiddel for å kunne se hva slags prioriteringer de ulike redaksjonene har hatt i løpet av prosessen.

Når det gjelder hvilke tema VG tar for seg innad i prosessen er det helt klart selve regjeringsinnsettelsen som har vært det mest prioriterte; som man kan se av tabellen handler halvparten av de seks kommentarene om de nye regjeringsmedlemmene.

6.1.1 Saksramme vs Spillramme

Type kommentar	Spillramme	Saksramme	SUM
Ledere	0	1	1
Signerte kommentarer	3	2	5
SUM	3	3	6

Tabell 6.2: VGs ledere og kommentarer fordelt på spillramme og saksramme

Som vi kan se av tabellen over har VG altså en jevn fordeling mellom kommentarer med spillramme og kommentarer med saksramme. Under har jeg tatt for meg ett eksempel på hver av rammetypene.

Som eksempel på VGs bruk av spillrammen har jeg valgt å bruke politisk redaktør Hanne Skartveits kommentar ”SV kan revne” fra 8. Oktober. Bakgrunnen for kommentaren er den nye regjeringserklæringen, men i VGs dekning på kommentarplass ser vi lite til den politikken som ble presentert. Skartveit fokuserer i denne kommentaren heller på at SV ifølge henne tapte de nye regjeringsforhandlingene, og hvordan dette kommer til å påvirke partiet innad. Kommentarens fokus ligger på konflikt og splid, og har dermed en tydelig spillramme. Skartveit mener at *”Venstresiden kan sprekke tvers gjennom SV. Det går mot en kløft mellom SV-ere med og uten makt. Mellom partiets folk på Stortinget og partiets folk i regjeringen”* Skartveit mener SV-leder Kristin Halvorsen hadde slaktet regjeringen og da særlig innvandringspolitikken grundig hvis hun selv hadde vært i opposisjon. Politikken som nå skal føres på asyl- og innvandringsfeltet er betydelig strengere enn den politikken SV året før tok avstand fra gjennom en dissens, noe Skartveit betegner som ”underlig”. Samtidig mener Skartveit at Senterpartiet har all grunn til å være fornøyd med seg selv etter forhandlingene. *”Alle som har hatt med Sp å gjøre, vet at partiets folk kan være rå. De har noen kjernesaker som de kjemper for, og de får det ofte som de vil.”* Skartveit trekker frem kommuneøkonomi, landbrukspolitikk og videreføring av kontantstøtten som Sp sine seire i den nye regjeringserklæringen. Også dette er tydelige tegn på en spillramme; der politikken blir presentert som individuelle seire og tap fremfor et fokus på konsekvenser.

Språket i denne kommentaren kan sies å være karakteristisk for VGs kommentarer med spillramme. Vi finner lite språklige krumspring; metaforer, humor og ironi, språket er relativt nøytralt og seriøst. Unntaket er Elisabeth Skarsbø Moens kommentar til regjeringssinnsettelsen 20.oktober. Her slår hun an tonen med tittelen ”Gubberegjeringen”, før hun går videre med: *”Jens Stoltenberg er hardere rammet av 50-årskrisen enn vi ante. Vi visste om hans nye, macho jaktinteresse. Nå vet vi også at han gjør som de fleste gubber i lederstillinger: Han velger andre gubber. Det er allerede misnøye i SV etter det elendige valget. Når de gamle blir hentet og stenger for de unge som vil opp og frem i Ap, tror jeg misnøyen og maktkampene fort kan prege også regjeringens storebror. [...]Da kan gamle gubber kan fort bli gretne gamle gubber.”*

Som eksempel på en kommentar med saksramme har jeg valgt en kommentar av Olav Versto fra 21.oktober, altså dagen etter at den nye regjeringen ble presentert. Tittelen på

kommentaren er ”Erfaring og fornyelse”. Saksrammen viser seg ved at Versto her velger å ta for seg en samlet regjering, dens kompetanser og demografi. Kommentaren har også et mediekritisk fokus. Versto gir direkte kritikk av kommentarene som dagen før omtalte regjeringen som en gubberegjering, deriblant hans egen kollega Elisabeth Skarsbø Moen, ved å kalle det *”det rene tøv”*. Han mener at en økende gjennomsnittsalder på en regjering som fortsetter er helt naturlig, siden de sentrale medlemmene naturlig nok har blitt fire år eldre siden sist. Han mener også at det ikke kan være noe mål at en regjering skal ha en lavest mulig snittalder, og at det er dyktighet og erfaring som er det viktige. *”Det er omforent i norsk politikk at folk bør stå lenger i arbeid og at vi i større utstrekning bør nyttiggjøre oss erfaringen og arbeidskraften i den eldre delen av befolkningen. Da må man ikke anvende det litt nedsettende ordet forgubbing på det faktum at tre av tyve statsråder er over seksti år, særlig ikke når alle tre er kvinner.”* Versto trekker Sigbjørn Johnsen frem som en åpenbar styrkelse av regjeringen, med erfaring og autoritet som følger av en meget vellykket politisk fortid, samt at han har muligheten og styrken til å kunne ta upopulære beslutninger, siden han ikke har noen politisk fremtid å ta hensyn til. Regjeringen får en utfordring i det at bruken av oljepenger må ned, og Versto ser på dette som en utfordring Sigbjørn Johnsen har gode egenskaper for å takle.

Språkbruken i denne kommentaren er karakteristisk for VGs saksfokusede kommentarer. Tonen er seriøs og relativt nøytral, og språket er presist og uten forsøk på humor, ironi eller lignende.

6.1.2 Episodisk vs tematisk medieramme

Rammetype	Spillramme	Saksramme
Episodisk ramme	2	3
Tematisk ramme	1	0

Tabell 6.3 VGs kommentarer fordelt på spillramme/saksramme og episodisk ramme/ tematisk ramme

VG har et overtall av kommentarer med episodiske medierammer, men har også én kommentar med tematisk medieramme. Dette sier allikevel ikke så mye, all den tid antallet samlede kommentarer fra VG var såpass lavt. Under vil jeg gjennomgå et eksempel på en kommentar med episodisk og en kommentar med tematisk medieramme fra VGs dekning.

Som eksempel på VGs episodiske nyhetsrammer har jeg tatt for meg Elisabeth Skarsbø Moens kommentar ”Gubberegjeringen” fra 20. Oktober, samme dag som den nye regjeringen ble presentert. Skarsbø Moen velger et fokus på hvordan regjeringens fire viktigste poster nå

kommer til å være bekledd av fire menn i 50-årene. Dette knytter hun opp mot Arbeiderpartiets rekrutteringsarbeid, og hvordan *”hele A-laget av politikere fra hans egen (Jens Stoltenberg, min anm.) generasjon, Olav Akselsen, Karita Bekkemellem, Sylvia Brustad og Bjarne Håkon Hanssen har forlatt politikken. Stoltenberg står tilbake i villrede, og har bare seg selv å takke. Han har sviktet rekrutteringsarbeidet i partiet. Resultatet er fire menn i 50-årene i regjeringens viktigste statsrådsposter.”* Videre mener Skarsbø Moen at *”Jens Stoltenberg er hardere rammet av 50-årskrisen enn vi ante”* og at *”det er pinlig når han nå henter inn to av Gros ministre”*. Til slutt nevner hun hvordan det allerede er misnøye innad i SV, og mener at valget av eldre ministre som stenger for de unge som vil opp og frem i Ap kan sørge for at misnøye og maktkamp fort kan prege også regjeringens storebror.

Som vi ser har denne kommentaren også litt bakgrunnsstoff, siden den tar for seg dårlig rekruttering innad i Arbeiderpartiet som bakgrunn for valget av regjeringsmedlemmer. Ut fra de kriteriene som er satt opp er dette likevel en kommentar med en episodisk medieramme, siden grunnlaget for kommentaren springer fra en enkelt hendelse; nemlig presentasjonen av de nye regjeringsmedlemmene.

Den tematiske medierammen i VGs dekning finner man i Lars Halvor Magerøys kommentar fra 3. oktober, med tittelen *”Krangling og mumling.”* Her tar han for seg innvandrings- og integreringspolitikken ved hjelp av en medieramme som handler om samarbeid og maktkamp mellom de tre partiene. Dette er altså en kommentar med en klar spillramme. Magerøy legger frem det han mener er analysen Arbeiderpartiet støtter seg til i forhandlingene om innvandrings- og integreringspolitikk i den nye regjeringserklæringen: *”Soria Moria 2 må gjøre Norge til et litt mindre gjestfritt land. Hvis ikke blir det ikke noen Soria Moria 3. [...] Asyltilstrømningen holdt nemlig på å skylle Stoltenberg ut av regjeringskontorene, ifølge samme analyse. [...]”* Magerøy mener fokus på ID-løse asylsøkere samt kriminelle bander fra Øst-Europa bidro til at Høyre og Fremskrittspartiet, de to partiene som tradisjonelt har hatt den strengeste innvandringspolitikken, fikk økt oppslutning ved valget. *”Og med det som utgangspunkt, er det ingen overraskelse at flyktning-, innvandrings, og integreringspolitikken skaper temperatur i de pågående forhandlingene.”* Videre mener han at de tre regjeringspartiene er blitt temmelig drevne på å finne frem til kompromisser, og at det er mulig å gjøre formuleringene i den nye regjeringserklæringen såpass vage at alle parter kan leve greit med dem inntil videre. *”En slik løsning vil riktignok berede grunnen for nye interne konflikter utover i regjeringssperioden, og kanskje dissens om konkrete forslag. Men på den måten kan SV markere motstand i spørsmål som er viktige for partiet, uten at det rokker ved*

regjeringsprosjektet.”

Selv om denne kommentaren handler om forhandlingene om ny regjeringserklæring, tar den ikke utgangspunkt i en enkelt hendelse. Regjeringserklæringen var enda ikke presentert på dette tidspunktet, så foregriper begivenhetene og skaper en bakgrunn for den regjeringserklæringen som kommer til å komme i løpet av noen dager. Dermed er dette en kommentar med en tematisk medieramme.

6.1.3 Partienes synlighet og fremstilling

Parti	Antall kommentarer
Arbeiderpartiet	2
Sosialistisk Venstreparti	2
Senterpartiet	0

Tabell 6.4: VGs kommentarer fordelt på hvilket regjeringsparti som nevnes spesielt

I VGs kommentarer blir Arbeiderpartiet og SV dratt frem spesielt to ganger hver, mens Senterpartiet er fullstendig fraværende i VGs kommentarer. I én kommentar blir SV og Arbeiderpartiet satt opp mot hverandre når det gjelder asylpolitikken. Arbeiderpartiet fremstilles som storebror, at de ønsker å stramme inn asylpolitikken for å holde på velgerne, etter at de så at partiene som ønsker en strengere asylpolitikk gikk frem ved valget. SV fremstilles her kun som en opposisjon til Arbeiderpartiet innad i regjeringen. I den andre kommentaren som omhandler SV spesielt er det også SV som et splittet parti og taperen av regjeringsforhandlingene som fremstilles.

6.1.4 Kjennetegn ved VGs dekning

Det er særlig VGs lave antall kommentarer om regjeringsforhandlingene og innsettelsen som er det spesielle ved avisens dekning. Under Valla-saken lå VGs prioritering av saken på kommentarplass rett under gjennomsnittet på 16 prosent (redaksjonelt areal i cm²), med 14 prosent kommentarstoff (Allern 2009: 74). Også under Ramin-Osmundsen-saken prioriterte VG saken høyt både på nyhets- og kommentarplass (Enli 2009). Fellestrekket for Allern og Enli er at de har studert dekningen av politiske skandaler, mens denne oppgaven handler om en politisk prosess. Den lave prioriteringen fra VG i denne saken kan tyde på at avisens tabloide profil gjør at skandaler prioriteres høyere enn prosesser.

En annen og beslektet tendens kommer til syne i VGs kommentarer med saksramme. Som nevnt har VG en jevn fordeling mellom kommentarer med spillramme og saksramme. Det er likevel interessant å merke seg at ingen av kommentarene med saksramme tar for seg

den politikken som kommer til å bli ført under den nye regjeringen eller konsekvensene av dette. Derimot er alle tre personfokuserte, og tar for seg Bjarne Håkon Hanssens politiske liv og personlighet, samt regjeringsmedlemmene og regjeringens demografi. Asylpolitikken blir riktignok nevnt i den ene lederen VG har som omhandler den nye regjeringen, men også denne blir innledet med et personfokus på medlemmene i regjeringen.

6.2 Aftenposten

I løpet av perioden som er undersøkt har Aftenposten 11 kommentarer som omhandler regjeringsforhandlingene; 6 ledere og 5 signerte kommentarer. Fordelingen mellom spillrammen og saksrammen er svært ujevn; kun to kommentarer har fokus på det politiske spillet mens hele ni kommentarer har en saksramme. De seks lederne fordeler seg mellom én spillramme og fem saksrammer, mens de signerte kommentarene også har kun én spillramme og fire saksrammer. Denne tendensen finner vi igjen når vi ser på antall kommentarer med henholdsvis episodiske og tematiske rammer; de episodiske rammene dominerer klart. De tematiske rammene finner vi både i kommentarer som samtidig har spillramme og saksramme. Når det gjelder partienes synlighet blir Arbeiderpartiet og SV spesielt trukket frem én gang hver, mens Senterpartiet ikke er spesielt nevnt en eneste gang i Aftenpostens kommentarer.

Tema	Antall kommentarer
Regjeringsforhandlingene	3
Forhold mellom partiene / samarbeid	0
Forhold innad i partiene	0
Regjeringserklæringen	2
Bjarne Håkon Hanssens avgang	1
Regjeringsmedlemmer	3
Kristin Halvorsens departementsbytte	0
Annet	2
SUM	11

Tabell 6.5: Aftenpostens kommentarer fordelt på ulike tema innad i prosessen

Som Aftenpostens tydelige saksfokus antyder, har forhold innad og mellom partiene ikke vært prioriterte tema i denne perioden; og ingen av de analyserte kommentarene havner da heller i disse kategoriene. Ellers er kommentarene spredt jevnt på de ulike temaene, med et visst overtall på de klare begivenhetene; ny regjeringserklæring og ny regjering.

6.2.1 Spillramme vs Saksramme

Type kommentar	Spillramme	Saksramme	SUM
Ledere	1	5	6
Signerte kommentarer	1	4	5
SUM	2	9	11

Tabell 6.6: Aftenpostens kommentarer og ledere fordelt på spillramme og saksramme

Aftenposten har en overveldende overvekt av saksrammer fremfor spillrammer, og hele elleve av ni kommentarer har et tydelig saksfokus.

Som eksempel på at man finner spillrammer også i Aftenposten har jeg valgt å ta for meg lederen 9. oktober. Under overskriften "Fra suksess til løgn" tar Aftenposten her for seg Bjarne Håkon Hanssens overraskende avgang. Selv om lederen begynner med skryt til Hanssens politiske begavelse og det arbeidet han har gjennomført, ender den med et klart fokus på at Hanssen bevisst har løyet om sin egen politiske fremtid. Dermed ender kommentaren den opp under kategorien spillramme, i dette tilfellet et spill om statsrådsembetene og et spill for å holde folket uvitende om hva som skjer. Fokuset ligger spesielt på løgn og politikermoral. Aftenposten mener at: *"Vi har forståelse for at en statsråd ikke kan tenke høyt om egen politisk fremtid. Og det må være lov å svare unnvikende på medienes spørsmål i slike saker. Men det er et ufravikelig krav at en politiker ikke lyver. Her gikk Hanssen over en klar grense. Det er trist at en så dyktig statsråd nører så sterkt opp under et bilde av at politikeres ord ikke er til å stole på. Og det er skuffende at statsministeren ikke har sett hvilken skade Hanssen har påført politikkenes omdømme. Det reiser spørsmål ved hvor Stoltenbergs egne grenser går."*

Språket i kommentaren er seriøst og relativt nøytralt, med lite bruk av metaforer, ironi og lignende. Dette er også gjeldende for Aftenpostens andre kommentar med spillramme.

Saksrammer finner vi mange av i Aftenposten, og jeg har valgt ut et eksempel på en typisk Aftenpostenkommentar: Politisk redaktør Harald Stanghelles kommentar fra 8. Oktober med tittelen "Mer drift enn reform". Aftenposten har tidligere i perioden hatt flere ledere og kommentarer som handler om den nye regjeringsplattformen, og Stanghelle følger her opp på samme måte; ved å legge an saksramme med fokus på den konkrete politikken som kommer til å føres de neste fire årene. Mens Aftenpostens leder samme dag legger vekt på hvordan den nye regjeringsplattformen er nøktern og tar forbehold på grunn av den økonomiske situasjonen, legger Stanghelle vekt på hvordan reformiveren fra den første regjeringserklæringen er byttet ut med løfter om god drift og systematiske fremskritt. *"Slik er hele tonen forskjellig fra den regjeringsplattform SV, Senterpartiet og Arbeiderpartiet la frem i det samme Soria Moria-rommet for fire år siden. Da lå det nærmest systemskifte i luften – nå er det seg selv de rødgrønne skal måle seg mot. Og de er stort sett fornøyd med hva de ser rundt seg. Da er det kanskje ikke så merkelig at det nye styringsdokumentet ikke akkurat strutter av utålmodig samfunnsomformende kraft. Snarere kjenner vi igjen den velprøvde sosialdemokratiske tilnærmingsmåten: Skritt for skritt skal samfunnet forbedres. Solid nok, men neppe egnet til å skape den store begeistringen."* Stanghelle har et ganske annet fokus enn det kommentarer med spillramme har på samme saken, og fokuserer på det gode

samarbeidet mellom de tre partiene fremfor maktkamp og konflikter. Særlig SV får skryt for hvordan de nå takler nederlag, da særlig i asylsaken: *”Legg likevel merke til hva SV gjør i denne vanskelige saken. Tar nederlaget med det samme, lar være å styrke det og skylder på at velgerne ikke gav partiet styrke til annet. Klarere kan ikke SV-forvandlingen disse fire årene demonstreres.”*

Også i Aftenpostens kommentarer med saksramme er det den seriøse og relativt nøytrale språkbruken som dominerer. Det er meningen og ikke kommentatoren som står i fokus.

6.2.2 Episodisk vs tematisk medieramme

Rammetype	Spillramme	Saksramme
Episodisk ramme	1	7
Tematisk ramme	1	2

Tabell 6.7: Aftenpostens kommentarer fordelt på spillramme/saksramme og episodisk ramme/tematisk ramme

Aftenposten har en overvekt av kommentarer med episodiske rammer, og i særlig grad gjelder dette kommentarene som også har en saksramme.

For å eksemplifisere en episodisk medieramme slik vi finner dem i Aftenposten, skal jeg ta for meg Aftenpostens leder 21. oktober. Lederen har tittelen *”Et Ap-dominert samarbeid”*, og tar for seg sammensetningen av den nye regjeringen. Derfor er dette også en episodisk medieramme; kommentaren springer ut fra en konkret hendelse – presentasjonen av den nye regjeringen dagen før. I innledningen legges det særlig vekt på Arbeiderpartiets økte makt i regjeringen: *”Endringene i regjeringen Stoltenberg bekrefter tydelig at Arbeiderpartiet har brukt sin valgfremgang til å styrke stillingen i det rødgrønne kollegiet. Antall regjeringsmedlemmer fra Ap har økt fra 10 til 12, men maktpolitisk er det langt viktigere at den største og dominerende koalisjonspartneren har overtatt Finansdepartementet og skaffet seg en sterk samordningsminister på Statsministerens kontor.”* Som mange andre ledere har ikke denne lederen ett samlende tema, så denne lederen er allikevel en saksfokusert kommentar. Lederen går nemlig raskt over til å ta for seg hvordan de mener Sigbjørn Johnsen som finansminister er *”rett mann på rett plass til rett tid”*, både på grunn av erfaring, folkelighet som avvæpner nødvendige innstrammingstiltak og på grunn av at han kan gjennomføre upopulære tiltak uten å være redd for sin egen politiske fremtid. Avisen mener utnevnelsen av en ny samordningsminister er det klareste tegnet på at Ap nå fester grepet på regjeringsarbeidet, men mener også at; *”[...] konstruksjonen med en statsråd uten portefølje*

og med uavklart ansvarsforhold til Stortinget, vil lett bidra til å tåkelegge den politiske prosessen i regjeringsarbeidet og gjøre det vanskeligere for Stortinget å utøve sin kontrollfunksjon.” Aftenposten har lite til overs for omorganiseringen av integreringspolitikken, og mener tanken bak å legge inkluderingen til arbeidsdepartementet, nemlig at arbeid er den beste vei til inkludering, er åpenbart riktig. Dermed beklager avisen at inkluderingen nå er fjernet fra Arbeidsdepartementet. *”At ansvaret for innvandringspolitikken er tilbake i Justisdepartementet, kan tolkes som et tegn på at innvandring først og fremst er noe Norge har behov for å beskytte seg mot. Og at SVs nye statsråd, Audun Lysbakken, får overført inkluderingssaker til Barne- og likestillingsdepartementet, smaker mer av SVs behov for å dempe inntrykket av en strammere innvandringspolitikk enn av hensynet til en best mulig integreringspolitikk fra en samlet regjering.”*

Man finner også tre tematiske medierammer i Aftenposten, blant annet i lederen 29. september. Denne lederen handler om forhandlingene om ny regjeringsplattform som snart går i gang, og har tittelen ”De rødgrønnes nøkterne hverdag”. Dette er en tematisk medieramme fordi den ikke tar utgangspunkt i en enkelt hendelse, men ser på de generelle trekkene ved prosessen og opplyser om bakgrunn og premisser for regjeringsforhandlingene. Kommentaren handler om hvordan det innsnevrede økonomiske spillerommet gjør den nye regjeringserklæringen mer nøktern enn den forrige. *”For nå er ikke tiden inne til store politiske drømmer og visjoner. I stedet vil forhandlingene bli preget av en beinhard prioritering mellom gode formål Regjeringen ikke vil ha råd til å realisere på samme tid. Utfordringen blir å holde på entusiasmen som valgseieren utløste, selv i en tid da det er fare for at mange av de fagre løftene fra valgkampen enten må brytes eller utsettes på ubestemt tid.[...] De tre partiene må vise at de kan forvalte velgernes fornyede mandat. Men på lengre sikt er vi i tvil om Regjeringen har styrke til å klare den vanskelige balansegangen mellom politiske løfter og økonomisk ansvarlighet.”*

6.2.3 Partienes synlighet og fremstilling

Parti	Antall kommentarer
Arbeiderpartiet	1
Sosialistisk Venstreparti	1
Senterpartiet	0

Tabell 6.8: Aftenpostens kommentarer fordelt på hvilke regjeringsparti som nevnes spesielt

Når det gjelder partienes synlighet er det en klar tendens til at Aftenposten har tatt for seg konkrete saker samt regjeringsprosjektet som helhet, og de enkelte partiene blir i svært liten grad trukket frem i særskilt grad. Senterpartiet blir ikke trukket frem til en hovedrolle i noen av kommentarene, mens Arbeidepartiet og SV trekkes frem i én kommentar hver. SV fremstilles som opposisjon til Arbeiderpartiet i forhandlingene, og også som taperen av forhandlingene. Allikevel får de skryt for måten de takler nederlaget på. Arbeiderpartiet fremstilles som den mektigste parten i samarbeidet, og fokuset ligger på deres økte makt etter valget.

6.2.4 Kjennetegn ved Aftenpostens dekning

Den tydeligste og mest spennende tendensen i Aftenpostens kommentarer er det store overtallet av saksrammer fremfor spillrammer. Aftenposten har stort fokus på den praktiske politikken som kommer til å føres de neste fire årene, og hvilke konsekvenser vi kommer til å se av denne politikken. Tre av elleve kommentarer har en tematisk medieramme og fokuserer dermed på bakgrunnen for prosessen. De resterende åtte har derimot en episodisk ramme, og tar dermed utgangspunkt i en hendelse, da i særlig grad forhandlingene om ny regjeringserklæring, fremlegging av ny regjeringserklæring og presentasjon av ny regjering. Aftenpostens store saksfokus er sannsynligvis også grunnen til at de har svært lite fokus på de tre regjeringspartiene individuelt.

6.3 Klassekampen

I løpet av perioden som er undersøkt har Klassekampen hele 13 kommentarer som omhandler regjeringsforhandlingene; 5 ledere og 8 signerte kommentarer. Prioriteringen av stoff om denne prosessen har altså vært høy. Fordelingen mellom kommentarer med spillramme og saksramme er svært ujevn; hele ti kommentarer har fokus på det politiske spillet mens tre kommentarer har fokus på den praktiske politikken. Som vi kan lese av tabellen har lederne en svak overvekt av spillrammer, tre mot to saksrammer, mens de signerte kommentarene utelukkende består av spillrammer. Klassekampen har en klar overvekt av episodiske rammer, og alle tre kommentarene med en tematisk ramme har samtidig en spillramme. Sosialistisk Venstreparti er generelt det klart mest synlige partiet i Klassekampens kommentarer, hele åtte ganger er fokuset på SV spesielt. Senterpartiet inntar en god andreplass med fem ganger, mens storebror Arbeiderpartiet er dratt frem kun tre ganger.

Tema	Antall kommentarer
Regjeringsforhandlingene	2
Forhold mellom partiene / samarbeid	0
Forhold innad i partiene	5
Regjeringserklæringen	2
Bjarne Håkon Hanssens avgang	0
Regjeringsmedlemmer	3
Kristin Halvorsens departementsbytte	1
Annet	0
SUM	13

Tabell 6.9: Klassekampens kommentarer fordelt på ulike tema innad i prosessen

Klassekampen har en jevn fordeling av kommentarer på de ulike temaene. Avisen har ingen kommentarer som tar for seg samarbeidet mellom partiene, og har heller ikke valgt å ta for seg Bjarne Håkon Hanssens avgang i en egen kommentar. Kategorien som skiller seg ut som den med mest kommentarer fra Klassekampen er ”Forhold og prioriteringer innad i partiene”, med hele fem kommentarer – alle med en spillramme.

6.3.1 Spillramme vs saksramme

Klassekampen har en stor overvekt av spillrammer fremfor saksrammer.

Type kommentar	Spillramme	Saksramme	SUM
Ledere	3	3	5
Signerte kommentarer	8	0	8
SUM	11	2	13

Tabell 6.10: Klassekampens ledere og kommentarer fordelt på spillramme og saksramme

Et godt eksempel på en spillramme finner vi i lederen i Klassekampen 5. oktober. Denne lederen er underskrevet av Alf Skjeseth og har tittelen ”Baksnakking”. Temaet er manglende rekruttering og indre konflikt i Arbeiderpartiet, og det er også her grunnlaget for å kalle dette en spillramme ligger. Klassekampen fokuserer i denne lederen på hvordan det de kaller kabalmysteriet etter stortingsvalget forsterker inntrykket av at Arbeiderpartiet har problemer med å dyrke frem nye navn til de viktigste posisjonene i partiet; ikke minst blant kvinnene. *”Jens Stoltenberg er berre 50 år, og står så bomsterkt som partiets leiar og statsminister at det kan gå mange år før arverekkefølgja for alvor blir tema. Men ein organisasjon som Arbeiderpartiet må heile tida tenkje framover og jobbe for å utvikle folk som kan gå heilt til topps.”* Videre skriver Klassekampen at Helga Pedersen er utropt til kronprinsesse og nå går ”statsministerskole” som parlamentarisk leder på Stortinget, men uten at hun får den støtten hun fortjener fra sine partifeller. *”Ein skulle tru at partiet i samla tropp ville stille opp for å byggje opp Helga Pedersens autoritet, men i Ap er et framleis klima for intrigar og ureint trav. På Pedersens første dag som parlamentarisk leiar gjekk ”flere av Aps stortingsrepresentanter” anonymt ut i VG og sa at ho ”bommet totalt i sin debut”, ved å gje opposisjonen leiarverva i justis-og transportkomiteen. ”Flere” er også kritiske til at Pedersen får partitungvektaren Martin Kolberg som parlamentarisk nestleiar. ”Det undergraver hennes autoritet fullstendig. Jeg forstår ikke at hun kunne gå med på det,” seier ein av dei. Partifellar som er oppriktig opptekne av Pedersens autoritet, kunne som ein start la vera å baksnakke ho anonymt i landets største avis før ho er i gang med jobben”*

Språklig sett er tonen i lederen seriøs og relativt nøytral, uten noen særskilt bruk av språklige virkemidler. Dette er også gjennomgående for Klassekampens andre kommentarer med spillramme.

Det fantes også saksrammer i Klassekampen, blant annet i lederen 10. oktober. Denne lederen er signert av Bjørgulv Braanen og har tittelen ”Soria Moria”. Lederen handler om den nye regjeringserklæringen og har en klar saksramme i det den handler om den faktiske politikken

som kom ut av regjeringserklæringen. Det første avsnittet handler om at Sp og SV har fått gjennomslag for flere viktige saker i den nye regjeringserklæringen, blant annet når det gjelder rovdyrpolitikk, likelønn og skole. På de store og tunge områdene er det derimot Arbeiderpartiets politikk som råder. Ellers er det asyl- og innvandringspolitikken som vies oppmerksomhet i denne lederen. Klassekampen sier seg enig med Kristin Halvorsen i at dette er et naturlig resultat av valget der partiene med mest liberal innvandringspolitikk mistet velgere. Klassekampen ser også det positive i at de fleste tiltakene er rettet mot dem som har fått avslag på søknadene sine og skal sendes ut av landet. De er også positive til forslaget om å innføre en regel om fire års arbeid eller utdanning som vilkår for familieetablering. *”Det kan gjøre det lettere for unge nordmenn med minoritetsbakgrunn å stå i mot press om tvangsekteskap eller uønsket ekteskap med en ektefelle de ikke kjenner eller har møtt. Denne regelen kan gi dem et pusterom til å fullføre videregående skole, påbegynne høyere utdanning og komme seg ut i arbeid. Det er bra for dem og bra for integreringen.”*

Også i de saksfokuserete kommentarene ser vi et seriøst og relativt nøytralt språk uten mye bruk av språklige virkemidler.

6.3.2 Episodisk vs tematisk medieramme

Rammetype	Spillramme	Saksramme
Episodisk ramme	7	3
Tematisk ramme	3	0

Tabell 6.11: Klassekampens kommentarer fordelt på spillramme/saksramme og episodisk ramme/tematisk ramme

Klassekampen har også en stor overvekt av episodiske medierammer fremfor tematiske medierammer.

22. oktober skriver Anders Horn en kommentar med tittel ”Sektorpartiet”, og denne kommentaren velger jeg som eksempel på en episodisk medieramme hos Klassekampen. Temaet er Kristin Halvorsens departementsbytte, og kommentaren fokuserer på SVs sakseierskap i forhold til skolesaken og hvordan dette skal hjelpe dem med å holde på velgerne og helst få noen nye frem mot kommunevalget i 2011. Rammen er klart episodisk siden det er Kristin Halvorsens bytte av departement som er årsak til at SVs sakseierskap og prioriteringer i forhold til å holde på velgerne blir tema. Horn har allerede 12. Oktober lansert SV som et nytt sektorparti på lik linje med Senterpartiet, og følger opp denne linjen nå. Han mener at det i utgangspunktet er galskap av SV og Kristin Halvorsen å takke nei til

finansministerposten, som er en av de mektigste postene i regjeringen. *”Bare én ting hadde vært verre: Å gi fra seg kunnskapsministeren. I SV sies det at kunnskapsdepartementet er for SV det landbruksdepartementet er for Senterpartiet. [...] Over tid har SV opparbeidet seg et betydelig sakseierskap til feltet skole og utdanning. [...] 22 prosent av velgerne mente i 2005 at SV hadde den beste skolepolitikken, nøyaktig 2.5 ganger så mange som stemte på partiet.”* Horn mener at Sv uansett ikke besitter de ”grådigste” ministerpostene i regjeringen, og at de dermed ikke tjener noe særlig på å ha finansministeren. Han mener også at finansministeren er en utsatt stilling som får skylda for manglende satsning på ulike områder, men aldri for æren for faktisk satsing. I sin forrige kommentar om SV som et sektorparti skrev Horn om hvordan SVs prioriteringer i regjeringsforhandlingene i ytterste konsekvens kunne gjøre dem til et sektorparti på lik linje med Sp, og ikke et sektorovergripende parti slik som Ap. *”SVs valg av posten i regjeringen forsterker det inntrykket. De har prioritert å beholde statsråder på de områdene de har størst eierskap – miljø og skole – og har sikret seg likestilling og integrering i slengen. Det kan være et klokt valg – så lenge skole og miljø er viktig for velgerne.”*

Som eksempel på en tematisk medieramme hos Klassekampen har jeg valgt Alf Skjeseths kommentar fra 30. september. Med tittelen ”Kamp om krigen” tar Skjeseth opp politikken når det gjelder krigen i Afghanistan, og ser på den i forbindelse med forhandlingene om ny regjeringsplattform. Grunnen til at dette er en tematisk medieramme ligger for det første i at det er en foregripende kommentar som tar for seg hvordan ting kan komme til å bli, og som ikke er utløst av en konkret hendelse. Skjeseth ser på regjeringsforhandlingene som en maktkamp, og setter Afghanistan inn som ”seier” eller ”tap” for SV heller enn som et politisk område i seg selv. Han skriver om hvordan den styrkede norske deltakelsen i ISAF i Afghanistan har hengt som en møllestein rundt halsen på SV de siste fire årene. Det eneste SV har fått gjennomslag for er at de norske styrkene ikke blir satt inn i de blodigste delene av krigen, i de sørlige Afghanistan, noe som igjen har gjort at motstanden mot krigen er synkende i Norge, mens den stiger i land som har lidd større tap av menneskeliv enn Norge. Soria Moria-erklæringen fra 2005 må av flere grunner fornyes når det gjelder formuleringene om Afghanistan, og Skjeseth mener SV har to ting som mot alle odds kan hjelpe dem til å få Afghanistan-politikken til å gå deres vei. *”[...] Og krigen går og går utan å nå sine mål. Her ligg SVs von om at Afghanistan-politikken trass alt kan bli flytta i partiets retning. –Tida jobbar for oss, som kjelder nær forhandlingsdelegasjonen seier. Motstanden veks i mange Nato-land, og også høgt opp i Nato innser stadig fleire at krigen ikkje kan vinnast berre ved å*

pøse på med soldatar. Vel er Jonas Gahr Støre ein Nato-lojal utanriksminister, men også han snakkar oftare om ein "exit-strategi" i Afghanistan. Dessutan må Ap unngå å køyre over SV fullstendig på eit kjerneområde som freds- og utanrikspolitikk, skal ein kunne berge samarbeidet i fire nye år."

6.3.3 Partienes synlighet og fremstilling

Parti	Antall kommentarer
Arbeiderpartiet	3
Sosialistisk Venstreparti	8
Senterpartiet	5

Tabell 6.12: Klassekampens kommentarer fordelt på hvilke regjeringsparti som trekkes frem spesielt

Som vi kan lese av tabellen over er SV altså det klart mest synlige partiet i Klassekampens kommentarer, med åtte kommentarer der de trekkes frem spesielt. Senterpartiet kommer et godt stykke etter med fem kommentarer, mens Arbeiderpartiet kun er nevnt spesielt i tre kommentarer. Klassekampen er i sine kommentarer svært positive til SV. De tar SV i forsvar når andre aviser mener det er indre splid i partiet, og de får skryt for indre prioriteringer som Kristin Halvorsens departementsbytte. SV får også mye ros for hvordan de har fremstått i forhandlingene og hva de har fått gjennomslag for. Senterpartiet blir på den annen side i flere kommentarer fremstilt som et parti som får alt for mye ros av mediene generelt i forhold til det de faktisk klarer å oppnå. Arbeiderpartiets rolle i Klassekampens kommentarer er i all hovedsak som en motsats til hovedrolle innehaverne SV, som de det forhandles mot og kjempes mot. Unntaket er en kommentar som tar for seg mangelfullt rekrutteringsarbeid innad i Arbeiderpartiet og dermed indre konflikt i partiet.

6.3.4 Kjennetegn ved Klassekampens dekning

En tydelig tendens ved Klassekampens dekning er altså det store fokuset på spillet. Dette gir seg også utslag i at regjeringspartiene som individuelle "spillere" får stort fokus hos Klassekampen.

Det som kanskje er det mest spennende trekket ved Klassekampens dekning er at de i flere av kommentarene sine refererer til andre mediers nyhetsartikler og i særdeleshet kommentarer. Noen av disse kommentarene begrenser seg til å si seg uenig i andres synspunkter, mens atter andre tar form av ren mediekritikk av kommentariatets prioriteringer. Utviklingen av mediekritikk i kommentarjournalistikken kan i norsk politisk journalistikk tidfestes til refleksjonene i etterkant av selvmordet til tidligere helseminister Tore Tønne i

2002 (Enli 2009: 130). Mediekritikk har siden vært gjennomgående trekk i Klassekampens kommentarer, noe som beskrives både av Gunn Sara Enli (2009) i forbindelse med Ramin-Osmundsen-saken, Sigurd Allern (2009) i forbindelse med Valla-saken, og Ivar Andenæs (2008). I perioden jeg har undersøkt er det spesielt det Klassekampen mener er kommentatorenes undervurdering av SV og overvurdering av Senterpartiet som får fokus.

Hans Petter Sjøli skriver 9. oktober en kommentar med tittelen "Narrativer". Her anlegger han en svært mediekritisk ramme. Sjøli går her til angrep på det politiske kommentariatets syn på henholdsvis SV og Sps forhandlingsmetoder. *"Det politiske kommentariatet har sin egen logikk. Det kulturelle etterslepet er betydelig, og de dominerende narrativene lever videre, ofte i utakt med virkeligheten. I gårsdagens VG slo avisas politiske redaktør fast at SV står i fare for å sprekke, ikke minst fordi partiet gikk på en smell i asylpolitikken i Soria Moria II. Samtidig fastslår Hanne Skartveit at Senterpartiet har gjort det skarpt i forhandlingene. "Alle som har hatt med Sp å gjøre, vet at partiets folk kan være rå", skriver hun."* Sjøli setter her spørsmålstegn ved hva Sp faktisk har oppnådd, og om partiets forhandlere virkelig er så harde som kommentariatet skal ha det til. Han mener tvert i mot at seirene Sp innkasserte i regjeringsforhandlingene fort kan vise seg å være symbolske, og har fra kilder at Sps folk virket dårligere forberedt enn det forhandlerne fra SV og Ap var. Han mener også at det er ingenting som tyder på at SV skal sprekke, siden partiet var preget av langt større interne uroligheter under og etter de første regjeringsforhandlingene enn i denne runden, og siden ingen SV-medlemmer utenfor regjering denne gangen har gått ut og krevd dissens eller at partiet skal gå ut av regjering. *"Likevel lever forestillingene: Sp er noen jævlere på forhandlinger mens SV er et sprekkeferdig vingleparti som svelger kameler svære som elefanter."*

12. oktober følger Anders Horn opp dette sporet med en kommentar med tittel "Halvorsens metode." Horn mener at SV fortjener den samme ros som ofte blir Sp til del, nemlig at de klarer å kjempe seg til seire og penger på sine egne kjerneområder. *"For det første er partiet bevisste på å ikke ta kamper de er alene om. [...] For det andre vil SV bare ta opp kamper som kan vinnes: og med "vinnes" mener de ikke nødvendigvis en full seier. "Gjennomslag" betyr på SV-språket at politikken blir en annen enn den ville ha blitt dersom SV ikke hadde vært med. SV-erne hadde selvsagt, mer enn noen andre, gjerne sett at regjeringens politikk ble en blåkopi av SVs program – men de skjønner at det har lite å si på asylområdet når Ap. Høyre og Frp gjør et godt valg, mens SV, Venstre og KrF taper."* Videre mener Horn at kommentariatet har festet seg i gamle fordommer, og trekker trådene tilbake til Hans Petter Sjølis kommentar om de dominerende narrativene som fester seg. Horn mener en

del av kommentariatet sliter med å forstå det politiske maktspeillet; ”Så når kommentariatet står der og roper om nederlag og smerte, der SV ser ”gjennomslag”, befinner de seg på en annen planet enn SV-erne. Interessant nok finner vi da det ”nøytrale” kommentariat trygt til venstre for SV: Kritikken er jo at regjeringens politikk er for høyreorientert, siden SVs primærstandpunkter ikke har vunnet fram. [...] Paradoksalt nok er det altså ikke SV-erne som sliter med å forstå det politiske maktspeillet; det er kommentariatet som framstår som uendelig naive – og ganske søte.”

Hans Petter Sjølis kommentar fra 22. oktober har tittelen ”Vrøvl” og tar nok en gang for seg medienes behandling av Senterpartiet. I kommentaren forklarer han hvordan han mener Senterpartiet slipper for lett unna mediene i forhold til regjeringskameratene SV og Arbeiderpartiet. ”I motsetning til SV og Ap slipper ofte Senterpartiet unna medienes spekulasjoner. Litt for ofte forblir det juicy Sp-stoffet kun i den altfor ofte uleste Nationens spalter, mens maktkamper og fløystrider i de andre to regjeringpartiene brettes ut i all sin fylde. Det gjør at Sp sniker seg rundt som et annet skrømt og får ros fra kommentariatet nærmest uansett hva som skjer. Men heldigvis er det unntak fra regelen.” Unntaket han refererer til er et oppslag i VG dagen før, der de kan melde at; ”Sps ukronede dronning Marit Arnstad ble vraket fra den rødgrønne regjeringen, og det fordi partileder Liv Signe Navarsete frykter konkurranse om makten. Ifølge VG, som har vært i kontakt med ”flere sentrale Sp-kilder”, var Arnstad helt til det siste med i diskusjonene om statsrådskaalen, men ble til slutt holdt ute fra det gode selskap fordi Navarsete var redd for at Arnstad skulle fremstå som mer Sp-leder enn henne selv. [...] Navarsete svarte i går VG via sms at det ikke var aktuelt med Arnstad i regjering nå, men at hun er en dyktig dame. Arnstad selv la ut følgende lakoniske melding på Twitter i går: ’Det skrives mye vrøvl.’”

Med disse mediekritiske kommentarene passer Klassekampens dekning av prosessen frem mot en ny regjering fint inn i den mediekritiske tradisjonen avisen har bygget opp den siste tiden. I denne sammenhengen er det spesielt interessant å legge merke til at Klassekampen velger å ta for seg medienes rolle i saken også i en prosess som dette. I motsetning til ved en skandale som utløser et mediedrev, for eksempel i Vallasaken, er kommentatorenes politiske aktørrolle i en slik prosess mindre tydelig og mer tilbaketrukket, og Klassekampens fokus på mediene også i denne saken tyder på at mediekritikk er høyt prioritert i avisens kommentarstoff.

6.4 Dagsavisen

I løpet av perioden som er undersøkt har Dagsavisen 10 kommentarer som omhandler den nye regjeringen; 2 ledere og 8 signerte kommentarer. Fordelingen mellom spillrammen og saksrammen er svært ulik; mens to kommentarer har saksramme har hele åtte fokus på spill. Lederne har én spillramme og en saksramme, mens de signerte kommentarene har en stor overvekt av spillrammer. Dagsavisen har en klar dominans av episodiske medierammer, kun tre av ti er tematiske. Alle de tre tematiske rammene har også en spillramme. Når det gjelder partienes synlighet i Dagsavisens kommentarer ser vi en klar tendens. Ap og SV er de soleklart mest synlige partiene med 6 kommentarer hver, mens Senterpartiet har lav synlighet og blir bare trukket frem i to kommentarer.

Tema	SUM
Regjeringsforhandlingene	2
Forhold mellom partiene / samarbeid	0
Forhold innad i partiene	0
Regjeringserklæringen	1
Bjarne Håkon Hanssens avgang	1
Regjeringsmedlemmer	5
Kristin Halvorsens departementsbytte	1
Annet	0
SUM	10

Tabell 6.13: Dagsavisens kommentarer fordelt på ulike tema innad i prosessen.

Bortsett fra forhold innad og mellom partiene har Dagsavisen tatt for seg alle de ulike kategoriene, og dette viser at de har hatt fokus på prosessen mot ny regjering gjennom hele perioden. En klar overvekt av kommentarene deres handler allikevel om regjeringssammensetning, hele 5 av 10 kommentarer har dette som tema. Dagsavisen publiserte sin første kommentar med regjeringssammensetningen som tema allerede 5. oktober, to uker før regjeringen ble presentert, så dette har tydelig vært et prioritert område.

6.4.1 Spillramme vs saksramme

Type kommentar	Spillramme	Saksramme	SUM
Ledere	1	1	2
Signerte kommentarer	7	1	8
SUM	8	2	10

Tabell 6.14: Dagsavisens ledere og kommentarer fordelt på spillramme og saksramme

Dagsavisen har et stort overtall spillfokuserte medierammer, og få saksfokuserte.

Et eksempel på en spillramme i Klassekampen er Arne Strands kommentar ”Holdbar oppussing” fra 8. oktober. I denne kommentaren oppsummerer han regjeringsforhandlingene og den nye regjeringserklæringen. Strand fokuserer ikke noe særlig på den faktiske politikken som har kommet ut av regjeringserklæringen, men er mer opptatt av spillet mellom de tre partiene; hvem vant og hvem tapte. Derfor er dette en kommentar med klar spillramme. Strand er spesielt opptatt av SV som den store taperen, og Ap som den store vinneren. ”Ap kjørte over SV med dampveivalds i asylpolitikken. [...] Setningen om at det ikke skal bores etter olje utenfor Lofoten og Vesterålen de neste fire årene, er en seier for SVs oljemotstand. Ut over det er det vanskelig å finne tydelige spor etter SVs program. ” ”Ap vant stortingsvalget og har derfor kunnet breie seg på plattformen. I flere avsnitt er regjeringens politiske plattform ren avskrift av Aps partiprogram.” Om Sp skriver han at de har vært flinke til å vinne frem på sine særområder, og nevner en tøffere rovdyrpolitikk, videreføring av kontantstøtte, bevaring av lokalsykehus og utvikling av fylkeskommunen som Sp sine seire i forhandlingene. Mot slutten av kommentaren endrer den litt vesen i retning av en saksramme, når Strand tar for seg endringene i asyl- og innvandringspolitikken. Om den skriver han: ”Det er overraskende og sterkt beklagelig at venstresidens valgseier resulterer i en asylpolitikk som bare FrP ville ha forsvart for noen år siden. [...] Anbefalingene fra FNs høykommissær skal ikke gjelde som før. Man skulle tro det var FrP, og ikke venstresiden, som vant valget.”

Språklig er det ingenting spesielt ved Dagsavisens kommentarer med spillramme, heller ikke dette eksemplet.

Som eksempel på en saksramme hos Dagsavisen har jeg valgt å bruke lederen 29. september, ”Ny og dristig politikk”. Her tar Dagsavisen for seg de pågående regjeringsforhandlingene, og hva de ønsker ut av en ny regjeringserklæring. Saksrammen kommer av at det er selve erklæringen og politikken som ligger bak som står i fokus. Lederen refererer hvordan Jens Stoltenberg ved innledningen av regjeringsforhandlingene dempet forventningene om en ny politikk, og ga uttrykk for at mesteparten av det som ville bli nedfelt i den nye erklæringen var kjent fra før. I denne sammenhengen mener Dagsavisen at: ” Vi har forståelse for at statsministeren slår an en nøktern tone ved starten på forhandlingene. Men vi tar det for gitt at forhandlingene ikke renner ut i et blekt kompromiss om mer av den gamle politikken. Det er ikke nødvendig å forhandle fram et så omfattende dokument som det som kom ut fra Soria Moria for fire år siden. Men målet må være å presentere en politikk som viderefører det beste fra Soria Moria og som setter nye dristige mål og prosjekter på dagsordenen. [...] Det er avgjørende for regjeringens videre oppslutning at velgere som stemte rødgrønt, ikke blir

skuffet. De blir det hvis det ikke kommer en ny og dristig politikk. Uten en offensiv klimapolitikk og storstilt satsing på fornybar energi vil den rødgrønne regjeringen gjøre skam på navnet sitt.”

Heller ikke Dagsavisens saksrammekommentarer har noe annet enn et relativt nøytralt og seriøst språk uten mange og tydelige språklige virkemiddel.

6.4.2 Episodisk vs tematisk medieramme

Rammetype	Spillramme	Saksramme
Episodisk ramme	5	2
Tematisk ramme	3	0

Tabell 6.15: Dagsavisens kommentarer fordelt på spillramme/saksramme og episodisk ramme/tematisk ramme

Dagsavisen har både kommentarer med episodiske og med tematiske medierammer, men et klart overtall av kommentarene har episodiske rammer.

Som eksempel på en av Dagsavisens episodiske medierammer har jeg valgt en av avisens to kommentarer fra 21. oktober, dagen etter presentasjonen av den nye regjeringen. Arne Strand sin kommentar har tittelen ”Jens fester grepet”, og ser på den nye regjeringen gjennom en medieramme der Arbeiderpartiets styrkede makt står i fokus. Grunnen til at det er et eksempel på en episodisk ramme er at det er hendelsen ”regjeringsinnsettelse” som står som utgangspunkt for kommentaren. Om Arbeiderpartiets økte makt skriver Strand: *”Jens Stoltenberg har farget regjeringen sterkere med Arbeiderpartiets farger. Utad framstår dette som en nesten ren Ap-regjering. Ap har de viktigste statsrådspostene [...] I tillegg er Stoltenbergs stabssjef, Karl Eirik Schjøtt-Pedersen, opphøyet fra statssekretær i særklasse til statsråd. Han skal samordne hele politikken. Statsrådstittelen gir ham mer makt i den jobben. Med Sigbjørn Johnsen (Ap) som forvalter av statens penger og Schjøtt-Pedersen som omreisende oppasser i regjeringskvartalet, har Jens Stoltenberg tatt et fastere grep.”* I tillegg kan det være verdt å merke seg at Arne Strand her mener Kristin Halvorsen gjorde det riktige valget da hun frivillig byttet ut Finansdepartementet med Kunnskapsdepartementet: *”Under forhandlingene ble det klart at SV ikke kunne beholde både det mektige Finansdepartementet, og sett fra SVs side, det politisk mer interessante Kunnskapsdepartementet. I en slik situasjon valgte hun riktig. I tida fram mot lokalvalget om to år er det bedre for SV å bli høyprofilert som skolepartiet, enn å få ansvaret for tilstramningene på statsbudsjettet som tvinger seg fram etter hvert som finanskrisen slipper taket.”* I tidligere kommentarer har Arne Strand vært

skeptisk til om dette er det rette valget. Dette er et såpass interessant trekk ved Dagsavisens dekning at det vil bli tatt opp under avsnittet om kjennetegn ved Dagsavisens dekning.

Som eksempel på Dagsavisens tematiske medierammer har jeg valgt å ta for meg den første kommentaren som tok for seg regjeringssammensetningen, skrevet allerede 5. oktober.

Kommentaren er skrevet av Karen R. Tjernshaugen, og har tittelen ”Jens i dametrøbbel.”

Kommentaren har en tematisk medieramme fordi den er foregripende og tar for seg en prosess, noe som kommer til å finne sted senere i perioden. Den gir også bakgrunn for hvordan Arbeiderpartiets regjeringsmedlemmer kommer til å være. Tjernshaugen forteller i denne kommentaren om hvordan kvinner i Arbeiderpartiets stortingsgruppe driver en intens kampanje for å få flere damer inn i den nye regjeringen, etter at man har hatt en skeivrepresentasjon blant Aps regjeringsmedlemmer i forrige regjeringsperiode.

Kommentaren fokuserer på viktigheten av å ha en jevn fordeling av kvinner og menn i regjeringen: *”Mange vil si det er uinteressant å telle kvinner og menn, og at dyktige og velkvalifiserte politikere er viktigere enn kjønn. Men vår nære historie er full av eksempler på likestillingsreformer som har vært drevet frem av kvinnelige politikere: Retten til selvbestemt abort, fødselspermisjon og de siste fire årene barnehagereformen”,* og samtidig hvordan man bevisst må bygge kvinner som statsråds kandidater, og hvordan skjevfordelingen mellom kvinnelige og mannlige stortingsrepresentanter (39 % kvinner og 61 % menn) hindrer en slik utvikling: *”Men kvinnelige regjeringskandidater gror ikke på trær i Arbeiderpartiet – og de vokser ikke fram helt av seg selv. Å dyrke fram dyktige kvinner – og menn – som har potensial til å bli lederemner for framtida krever bevisst satsing. Når kvinnelige stortingsrepresentanter ikke får vist seg fram i sentrale posisjoner, blir det også vanskeligere for dem å få bygge seg opp som statsrådsemner.”*

6.4.3 Partienes synlighet og fremstilling

Parti	Antall kommentarer
Arbeiderpartiet	6
Sosialistisk Venstreparti	6
Senterpartiet	2

Tabell 6.16: Dagsavisens kommentarer fordelt på hvilke regjeringsparti som trekkes frem

SV og Arbeiderpartiet er de klart mest synlige partiene i Dagsavisens dekning med seks kommentarer hver, mens Senterpartiet ikke er trukket frem i mer enn to kommentarer.

Arbeiderpartiet tas opp i én kommentar der de fremstilles som et parti med mangelfullt

rekrutteringsarbeid, ellers blir partiet fremstilt som en storebror, en maktfaktor som ”kjører over de andre partiene med dampveivalds” og som motsats til SV og til en viss grad Senterpartiet. Kommentarene om SV dreier seg i stor grad om Kristin Halvorsen og bytte av departement, altså SV som strateg utefra det begrensede utgangspunktet de hadde etter det dårlige valgresultatet. Senterpartiet fremstilles som flinke til å forhandle seg frem til den politikken de ønsker på sine særområder.

6.4.4 Kjennetegn ved Dagsavisens dekning

Den mest spennende tendensen vi finner i Dagsavisens dekning ligger nettopp i kommentarene om Kristin Halvorsens bytte av departement. Her ser vi nemlig at Arne Strand endrer synspunkt på om dette er en god idé etter hvert som saken går sin gang. 16. oktober nevner han for første gang at Halvorsen har ytret ønske om å bytte departement: *”SVs innflytelse på Stoltenberg-regjeringens politikk og inntrykket av at vi fortsatt har å gjøre med et rødgrønt prosjekt, er hovedgrunnen til at Kristin Halvorsen må bli på sin post – hvis hun da fortsatt orker arbeidspresset. Orker hun ikke det, vil spørsmålet bli stilt om hun er på vei ut av toppolitikken. Diskusjonen om hvem som skal etterfølge henne som SV-leder, vil skyte fart. En langvarig maktkamp kan starte.”* 19. oktober tar han saken opp på nytt, denne gangen i en egen kommentar ved navn ”Kristin Halvorsen trapper ned”. På dette tidspunktet har TV2 meldt at Halvorsen bytter departement uten at opplysningen er blitt dementert fra SV.

”Kombinasjonen av et ønske om en roligere hverdag og bedre tid til å jobbe med partiet kan forklare at Kristin Halvorsen trekker seg fra finansministerjobben. Noen politisk gevinst for SV er ikke dette. Partiet har hatt Kunnskapsdepartementet i fire år. SV gir fra seg den suverent viktigste statsrådsposten og får ingen ting tilbake.” Etter at regjeringen er innsatt har derimot Strand delvis endret synspunkt på byttet: *”Nå har ikke Halvorsen noen umiddelbare planer om å trekke seg som partileder, selv om hun hopper av som finansminister. Dette er ikke signal om å trekke seg fra toppolitikken, selv om det kan se slik ut. Når en leder gir fra seg politisk makt, er det gjerne som ledd i en nedtrappingsplan. Men Halvorsens hopp er selvvalgt. Statsministeren ville gjerne at hun skulle fortsette som finansminister. Under forhandlingene ble det klart at SV ikke kunne beholde både det mektige Finansdepartementet, og sett fra SVs side, det politisk mer interessante Kunnskapsdepartementet. I en slik situasjon valgte hun riktig. I tida fram mot lokalvalget om to år er det bedre for SV å bli høyprofilert som skolepartiet, enn å få ansvaret for tilstramningene på statsbudsjettet som tvinger seg fram etter hvert som finanskrisen slipper taket.*

Det at Strand her endrer synspunkt er svært interessant i forhold til kritikken fra Audun Lysbakken og Torbjørn Røe Isaksen, som hevder at kommentatorene mener det ikke tar seg ut å endre synspunkt, og dermed tviholder på analysen sin gjennom et helt saksforløp.

6.5 Dagbladet

I løpet av perioden som er undersøkt har Dagbladet hele 18 kommentarer som omhandler den nye regjeringen; 5 ledere og 14 signerte kommentarer. Fordelingen mellom kommentarer med spillramme og saksramme er ujevn; 11 kommentarer har fokus på spillet mens sju kommentarer har fokus på sak. Et overtall av lederne har en saksramme, mens de signerte kommentarene har et tydelig overtall av spillrammer. Dagbladet har kun tre tematiske rammer, og dermed en stor overvekt av episodiske rammer. Alle kommentarene med tematiske rammer har samtidig en spillramme. I Dagbladets kommentarer ser vi en stor forskjell på hvilke av de tre koalisjonspartiene som blir fremhevet. SV er det mest omtalte partiet med hele 9 spesifikke omtaler, med Ap hakk i hæl med 8. Senterpartiet blir derimot bare trukket frem én gang, og er dermed nesten helt usynlig i Dagbladets kommentarstoff.

Tema	SUM
Regjeringsforhandlingene	3
Forhold mellom partiene / samarbeid	1
Forhold innad i partiene	0
Regjeringserklæringen	5
Bjarne Håkon Hanssens avgang	1
Regjeringsmedlemmer	5
Kristin Halvorsens departementsbytte	2
Annet	1
SUM	18

Tabell 6.17: Dagbladets kommentarer fordelt på ulike tema innad i prosessen.

Dagbladet har et såpass stort antall kommentarer om prosessen frem mot ny regjering at det er tydelig at det har vært en høyt prioritert sak. Avisa har kommentarer på alle de ulike temaene bortsett fra "Forhold innad i partiene". Hovedfokus ligger allikevel tydelig på forhandlingene om den nye regjeringserklæringen, den nye regjeringserklæringen i seg selv og den nye regjeringssammensetningen.

6.5.1 Spillramme vs saksramme

Type kommentar	Spillramme	Saksramme	SUM
Ledere	1	4	5
Signerte kommentarer	10	3	13
SUM	11	7	18

Tabell 6.18: Dagbladets ledere og kommentarer fordelt på spillramme og saksramme

Dagbladet har altså en overvekt av spillrammer, men saksrammen er også godt representert.

Som eksempel på spillrammen i Dagbladet har jeg valgt Trude Ringheims kommentar fra 23. oktober. Tittelen er "Operasjon Hvitvask", og Ringheim tar for seg den nye organiseringen av flyktning og asylpolitikken, der Justisdepartementet skal ha ansvaret for asylpolitikken og Likestillingsdepartementet overtar integreringsspørsmål. Kommentaren handler om hvordan Ap og SV har forhandlet seg frem til denne delingen av asylpolitikken; ikke nødvendigvis fordi det er den beste måten å drive på politisk, men som et virkemiddel for å få synlighet på hver sine områder og på den måten sanke stemmer. *"Ta vel imot: Knut "Bad Cop" Storberget trer inn på regjeringsscenen med håndjern og utvisningsskilt. To skritt bak: "Good Cop" Audun Lysbakken. Sjenerøst ønsker Lysbakken alle velkommen inn i den norske varmen. Sammen skal Storberget og Lysbakken bli et interessant tohodet troll."* Ringheim mener flyttingen på mange måter er både logisk og smart, men fokuserer på hvordan den også er en del av et spill i og fra den rødgrønne regjeringen. Hun mener Storberget får ansvaret for å være streng, og omtaler hans begrepsbruk som vond, stemplende og uhåndterlig. Lysbakken får den hyggelige oppgaven med å ta vare på dem som allerede har kommet, og slipper dermed å snakke så mye om asylpolitikk. *"Det strukturelle grepet er også svært beleilig for både Sp og SV. Ap kan få ros for å stramme inn. SV har skaffet seg en fullmakt til å skli unna i asylspørsmål. [...] Det skal bli interessant å merke seg **hvor lite** SV skal snakke om asylpolitikk framover. SVs minoritetsutvalg er riktignok skuffet over regjeringens asylpolitikk. Men den nye inkluderingsministeren bare viser til at SV tok dissens på innstramningene i fjor høst. Men hva med nye innstramninger – og de neste? [...] SV skal som kjent reise kjerringa. Da kan man ikke forsvare de svakeste."*

Språket i denne artikkelen er presist og det er tydelig at dette er en kommentar og ikke for eksempel en petit. Likevel ser vi at den kjennetegnes ved sin bruk av språklige virkemidler, og da særlig lignelsen om Storberget og Lysbakken som henholdsvis "Bad Cop" og "Good Cop". En slik lek med språklige virkemidler er også en karakteristikk ved flere av Dagbladets kommentarer med spillramme.

Som eksempel på en saksramme har jeg valgt Martine Aurdals kommentar fra 24. oktober. Tittelen på kommentaren er "Regjeringen går fram på en variabel for likestilling, men tilbake på en annen", og her legger Aurdal fokus på likestilling når det gjelder regjeringssammensettingen. Dette er altså en saksramme der hun setter fokus på generelle, politiske spørsmål i forbindelse med innsettelsen av ny regjering. I kommentaren berømmer Aurdal statsminister Jens Stoltenberg for at han for første gang i norgeshistorien har klart å presentere en regjering *"der halvparten har både pupper og innvertiss"*. Hun mener seieren

for likestillingskampen ikke blir mindre selv om den er oppnådd ved hjelp av å grave frem veteraner, og mener at neste mål må være at det ikke skal være overraskende eller vanskelig å rekruttere en regjering med 50 % kvinneandel. Så fortsetter hun: *”Full likestilling er likevel ikke oppnådd, heller ikke i regjeringskvartalet. Prinsippet om likestilling betyr at alle skal ha de samme rettighetene, mulighetene og pliktene. Om vi er kvinner eller menn skal være irrelevant, og prinsippet gjelder selvsagt også slikt som seksualitet, førlighet, religion og etnisitet. Derfor er det så synd, at samtidig som regjeringen går fram på en variabel for likestilling, går de tilbake på en annen. «Blendahvitt» heter det når sårne som meg karakteriserer slike regjeringer som Stoltenbergs. Betegnelsen har passet på samtlige regjeringer til nå, og takket være skandalen Manuela Ramin-Osmundsen tør neppe noen statsminister å ta store sjanser på friske valg framover heller. Det er forståelig, men synd at Jens Stoltenberg for tredje gang utnevner en ny regjering der ingen av statsrådene er i nærheten av noen stamtavle med innvandrere de siste generasjonene.”*

De fleste av Dagbladets saksrammer finner vi i lederne, som er kjent for å ha et mindre spenstig språk enn de signerte kommentarene. Denne kommentaren kan dermed ikke sies å språklig sett være karakteristisk for Dagbladets kommentarer med saksramme. Av de signerte kommentarene med saksramme er det derimot to av tre som har språklige virkemidler som de vi ser Aurdal bruker her.

6.5.2 Episodisk vs tematisk medieramme

Rammetype	Spillramme	Saksramme
Episodisk ramme	8	7
Tematisk ramme	3	0

Tabell 6.19: Dagbladets kommentarer fordelt på spillramme/saksramme og episodisk ramme/tematisk ramme

Dagbladet har en klar overvekt av episodiske rammer, noe som viser seg på hvilke temaer de har tatt opp, med mest fokus på de klare begivenhetene i perioden; den nye regjeringserklæringen og innsetting av ny regjering. Dagbladet har allikevel tre kommentarer med rammer jeg har valgt å karakterisere som tematiske.

Som eksempel på en episodisk ramme har jeg valgt å ta for meg Marie Simonsens kommentar 20.oktober. Tittelen er *”Tar til takke med smuler fra kongens bord”*, og det handler om at Kristin Halvorsen har bestemt seg for å bytte departement fra Finansdepartementet til Kunnskapsdepartementet. Altså er dette en klart episodisk ramme som tar utgangspunkt i en

hendelse. Simonsen ser Kristin Halvorsens beslutning gjennom en maktkampramme, og fokuserer på hvordan dette vil overføre mer av regjeringsmakten til Ap. *"Det kan ikke ha vært et lett valg, men SV og Kristin Halvorsen valgte til slutt letteste utvei. Det gjør et vanskelig for dem og de rødgrønne. [...] Det er en kortsiktig løsning på et langsiktig dilemma. Partiet har latt seg skremme av fallet mot sperregrensa til å tenke to år fram i tid. Det haster. Hvis ikke SVs oppslutning øker i kommunevalget, er uansett regjeringsdeltakelsen i fare, er logikken. Men hva er da igjen av det historiske rødgrønne prosjektet Kristin Halvorsen i sin tid sto gudmor for?"* Simonsen fokuserer på hvordan maktubalansen blir enda mer synlig når Ap også overtar finansministerposten, og mener det også vil gi seg utslag i politikken. Dermed mener hun SVs plan om å vinne velgere ved å fokusere på sine nisjeområder fort kan slå feil. *"Halvorsens pedagogiske utfordring har nettopp vært å overbevise både partiet og velgerne om at SV har større innflytelse i regjering enn utenfor, også når det gjelder helheten. Det har hun bare halvveis lykkes i. Så lenge hun er partileder og sitter i regjeringens ledertroika i underutvalget, burde det fortsatt være hennes hovedoppgave, men den blir ikke lettere etter skiftet. Tvert imot vil mange se en partileder som trapper ned, og som har resignert i forhold til det rødgrønne prosjektet som helhet. Nå gjelder det å redde stumpene. Og lærerne."*

Som eksempel på Dagbladets bruk av tematiske medierammer har jeg valgt en kommentar skrevet av Halvor Elvik 24. september. Tittelen er "Alle koalisjoner sprekker", og Elvik mener her at den rødgrønne regjeringskoalisjonen sprekker etter kommunevalget, nesten uansett valgresultat. Grunnen til at dette er en tematisk medieramme ligger i hvordan den foregriper begivenhetene og gir en bakgrunn for samarbeidsprosessen som foregår mellom de tre regjeringspartiene. Elvik mener følgende: *"Dersom SV (mot høye odds) skulle gå kraftig fram, vil det trolig skje på bekostning av Arbeiderpartiet og utløse uro der. Dersom SV på ny får en oppslutning på 6 prosent eller mindre, vil koalisjonen få skylda."* Han mener et eventuelt lederskifte i SV snart står på trappene, og at en ny leder vil stå friere til å regruppere hvis SV ikke er i regjeringskoalisjonen. Han mener samtidig at det er usannsynlig at SV kan være med på å administrere et kompromiss i Lofoten og at de blir mer villige til å krige i Afghanistan bare fordi det er Barack Obama som er president i USA, og at dette kan være grunner til at det rødgrønne samarbeidet sprekker etter kommunevalget. Han nevner også det han ser på som et annet problem i SV: *"Det dårlige valgresultatet understreket et annet problem i SV. Partiarbeidet er blitt forsømt i den siste fireårsperioden. Etter valget i 2005 forsvant partiledelsen inn i regjeringsapparatet i et omfang som fikk en veteran jeg snakket med på den tida, til å spørre: "hvem skal da passe på partiet". I noen grad ble det Audun*

Lysbakken som mistet plassen på Stortinget, og som takket nei til å bli statssekretær. Men SV preges i dag av at det er lav aktivitet og nesten ingen skolering i det som fortsatt finnes av partilag. På papirtoppen regjerer en tett klikk som fordeler posisjoner og oppgaver, men som er uten omfattende grasrotkontakt. Det er en ustabil situasjon.”

6.5.3 Partienes synlighet og fremstilling

Parti	Antall kommentarer
Arbeiderpartiet	8
Sosialistisk Venstreparti	9
Senterpartiet	1

Tabell 6.20: Dagbladets kommentarer fordelt på hvilke regjeringsparti som trekkes frem.

SV er altså partiet med mest synlighet i Dagbladets dekning, partiet blir spesielt omtalt i ni kommentarer. Arbeiderpartiet får også mye omtale med åtte kommentarer, mens Senterpartiet bare får én spesiell omtale og dermed er svært lite synlig i Dagbladets kommentarstoff. SV fremstilles som en opposisjon innad i regjeringen, og det er fokus på konflikter innad i SV så vel som kamp mellom SV og Arbeiderpartiet om politikk og statsråder. Arbeiderpartiets dårlige interne rekruttering vies plass i flere kommentarer, ellers er det Arbeiderpartiets rolle som SVs motpol som vises i Dagbladet.

6.5.4 Kjennetegn ved Dagbladets dekning

Dagbladet er den avisen som har klart bredest dekning på kommentatorplass, og prosessen frem mot en ny regjering og en ny regjeringserklæring har tydeligvis vært et prioritert område for avisen. Fokuset har vært på episodiske medierammer, så det er tydelig at Dagbladet har fokusert mer på å kommentere begivenheter som har inntruffet enn å foregripe prosessen, forklare bakgrunn eller sammenhenger.

Den mest spennende tendensen i Dagbladets dekning er det språklige, som er det området der Dagbladet skiller seg mest fra de andre avisene. Selv i den seriøse, politiske kommentaren legger Dagbladet stor vekt på språklige virkemidler; metaforer, bilder, humor, ironi og lignende. Marie Simonsen sier følgende om Audun Lysbakken: *”I løpet av noen formiddagstimer, ble han sjefens nye baby. Et alderspolitisk fikenblad. Enhver innvending mot det toptunge veteranlaget, ble tilbakevist med to ord og en mann: Audun Lysbakken.”* Om Sigbjørn Johnsen og Grete Faremo som kommer tilbake til rikspolitikken: *”Ryktene er betydelig overdrevet. Gro Harlem Brundtland skal ikke bli statsminister igjen. Det er heller ikke sant at den nye regjeringsskabelen er ledd i en ny runde av Klassefesten. Med Gro og*

Kåre.” Martine Aurdal skriver følgende om demografien i den nye regjeringen: ”Regjeringen som ble utnevnt tirsdag, er den første i norsk historie der halvparten har både pupper og innover tiss.”

6.6 Den samlede dekningen

Kommentarene i perioden undersøkt er preget av et spekter av tema, tilnærmelser og medierammer, som i stor grad samsvarer med avisenes profil. VG viser seg som en tabloidavis ved sin lave prioritering av kommentarer om denne prosessen, i forhold til den høye prioriteringen de har hatt i forbindelse med nylige politikerskandaler. Det er lettere å lage underholdning av skandaler enn av prosesser. Aftenposten er kjent som en konservativ, seriøs og grundig avis, noe som noe som gjenspeiles i den store overvekten av saksrammer. Klassekampen har som alltid stort fokus på mediene og deres dekning av saken, og som gammel kommunistavis har Klassekampen klart mest fokus på SV av de tre regjeringspartiene. Avisa er også generelt positiv i sin omtale av SV. Dagsavisen profilerer seg selv som samfunnskritisk, noe som viser seg i avisens brede dekning og som gammel Arbeiderpartiavis er den mindre positiv til SVs gjennomslag enn det Klassekampen er. Dagbladet promoterer seg som debattavis og har også bredest dekning – men vekten på episodiske nyhetsrammer og språklige blomster viser avisens tabloide profil.

Tema	VG	Aftenposten	Klassekampen	Dagsavisen	Dagbladet	SUM
Regjeringsforhandlingene	1	3	2	2	3	11
Forhold mellom partiene / samarbeid	0	0	0	0	1	1
Forhold innad i partiene	1	0	5	0	0	6
Regjeringserklæringen	0	2	2	1	5	10
Bjarne Håkon Hanssens avgang	1	1	0	1	1	4
Regjeringsmedlemmer	3	3	3	5	5	19
Kristin Halvorsens departementsbytte	0	0	1	1	2	4
Annet	0	2	0	0	1	3
SUM	6	11	13	10	18	58

Tabell 6.21: Den samlede dekningen fordelt på ulike tema innad i prosessen

Som vi kan lese av tabellen over hvilke tema innad i prosessen som har vært hovedtema i kommentarene, ser vi at det tydelig er de store begivenhetene som har fått mest oppmerksomhet samlet sett; forhandlingene om ny regjeringsplattform, den nye regjeringserklæringen og sammensetningen av den nye regjeringen.

6.6.1 Spill og sak

	VG	Aftenposten	Klassekampen	Dagsavisen	Dagbladet	SUM
Spillramme	3	2	11	8	11	35
Saksramme	3	9	2	2	7	23
SUM	6	11	13	10	18	58

Tabell 6.22: Den samlede dekningen fordelt på spillramme og saksramme

Med ett klart unntak, Aftenposten, skiller ikke avisene seg så mye fra hverandre når det gjelder balansen mellom fokus på det politiske spillet og fokus på sakene. Avisen med færrest kommentarer, VG, er også den avisen med jevnest fordeling mellom spill og sak. En mulig forklaring på dette kan være at den lave prioriteringsgraden sørget for at kommentarene sto mer alene, mens de andre avisene fulgte en linje for kommentarene sine. Dagbladet har en tydelig overvekt av spillrammer, men også en god del saksrammer. Aftenposten og henholdsvis Klassekampen og Dagsavisen er avisene som skiller seg ut i hver sin retning. Aftenposten er den eneste avisen som har en overvekt av saksrammer, og de har til gjengjeld nesten utelukkende kommentarer med fokus på sak. Dagsavisen og Klassekampen befinner seg på andre enden av skalaen, med en betydelig overvekt av spillrammer.

I alle avisene bortsett fra Klassekampen ser vi klart at det er saksrammen som dominerer i lederne, uavhengig av om det er spillrammen som ellers er den dominerende. Dette tyder på at avisene praktiserer et skille mellom leder og kommentar. Lederen som avisens mening er mer seriøs og saklig, mens underholdningen skrives med en spesiell avsender og ikke som avisens mening.

Med Aftenposten som en motvekt er det altså spillrammene som dominerer den samlede dekningen i perioden. Dette er helt i henhold til kritikken Lysbakken og Røe Isaksen kom med i Samtiden (Lysbakken og Røe Isaksen 2008). Det er ingen automatikk i at det er negativt med spillfokus og ideelt med kun saksfokus, en balanse er det ideelle. Når man i tillegg til den store spilldominansen ser at det er de episodiske medierammene som dominerer, kan det tyde på at dekningen hadde vært tjent med å ha mer bakgrunnsstoff og mer fokus på selve politikken. Fallows (1996) mener for stort fokus på det politiske spillet sørger for at folk mister tiltroen til og interessen for politikk, og at det i neste omgang er et ledd på veien til å underminere det politiske demokratiet.

6.6.2 Episodiske og tematiske rammer

	VG	Aftenposten	Klassekampen	Dagsavisen	Dagbladet	SUM
Episodisk ramme	5	8	10	7	15	45
Tematisk ramme	1	3	3	3	3	13
SUM	6	11	13	10	18	58

Tabell 6.23: Den samlede dekningen fordelt på episodiske og tematiske rammer

Når det gjelder balansen mellom episodiske og tematiske rammer er tendensen for alle avisene samlet svært klar. Undersøkelsen avdekket at selv om alle avisene har én eller flere tematiske medierammer, er det de episodiske rammene som klart dominerer. Prioriteten ligger altså på å kommentere utspill fra regjeringen; fremlegging av ny regjeringserklæring, innsettelse av ny regjering, varslingen av Bjarne Håkon Hanssens avgang og lignende. Dette har vi også allerede sett på hvilke av de fastlagte temaene i løpet av prosessen som har blitt prioritert av redaksjonene. De tematiske rammene fins, men er i et svært tydelig undertall. Det vil si at bakgrunn og forgripende analyse ikke var noe gjennomgående trekk ved kommentarjournalistikkens som ble undersøkt. Kommentarene er det stedet i avisen der meninger kan komme tydeligst frem, og det er logisk at kommentering av det som skjer tar en stor plass. Samtidig skal mediene hjelpe borgerne til ikke bare å bli informerte, men de skal også være en hjelp til å tolke, forstå og sette ting i sammenheng. Til dette formålet trenger man analyser og bakgrunnsstoff, noe som ideelt sett også skal ha sin plass i avisenes kommentarspalter. Denne oppgaven viser altså at dette stoffet i alle de undersøkte avisene blir kraftig prioritert ned til fordel for kommentarer om ting som allerede har skjedd. En annen viktig tendens er at de tematiske medierammene som faktisk finnes, nesten utelukkende tilhører kommentarer som samtidig har en spillramme. Det vil si at den bakgrunnen og analysen som fins nesten utelukkende tar for seg spillet; maktkampen mellom de tre partiene, hvem vinner og taper forhandlinger, hvem kaprer et ekstra departement. Dette fører igjen til at analyse og bakgrunn som går på den faktiske politikken som kommer til å føres de kommende fire år er nesten ikke-eksisterende.

En mulig forklaring på mangelen på bakgrunnanalyse i kommentarspaltene kan være at det krever mer ressurser av den enkelte kommentator, og dermed også av avisen, å skrive en bakgrunnanalyse med saksfokus heller enn å kommentere en allerede inntruffet hendelse. Dermed er det avisens ressurser og produksjonskrav som sørger for at bakgrunnsanalysene tar en såpass liten plass i den samlede dekningen på kommentarplass.

6.6.3 Fremstilling av partiene

	VG	Aftenposten	Klassekampen	Dagsavisen	Dagbladet	SUM
Arbeiderpartiet	2	1	3	6	8	20
Sosialistisk Venstreparti	2	1	8	6	9	26
Senterpartiet	0	0	5	2	1	8

Tabell 6.24: Den samlede dekningen fordelt på hvilke regjeringsparti som nevnes spesielt.

Fremstillingen av de tre regjeringspartiene er i all hovedsak lik i alle avisene, og samlet gir den et svært endimensjonalt bilde på de tre partiene. Som vi kan se av tabellen over blir SV trukket spesielt fram i hele 26 av kommentarene, mens Arbeiderpartiet følger med 20 kommentarer. Senterpartiet blir bare trukket frem åtte ganger, hvorav fem i Klassekampen og da i forbindelse med kritikk av andre mediers fremstilling av partiet.

SV spiller helt tydelig hovedrollen i de politiske kommentarene. SV blir fremstilt som et opprørsk og rebelsk parti innad i regjeringssamarbeidet, og et parti med sterk indre splid. Bildet er av noen som kjemper og kjemper mot overmakten, uten å kunne velge sine kamper med omhu og godta gjennomslaget sitt ut fra det mandatet de fikk fra velgerne ved valget. Begrepet lillebror har ofte blitt brukt om SV og Senterpartiet i regjering, og det er et bilde som passer godt på det SV som presenteres gjennom kommentarjournalistikken.

Arbeiderpartiet er også godt representert i kommentarene, men får lite fokus i kraft av seg selv. Istedenfor fremstilles partiet som en ren motpol til SV, en maktfaktor, en storebror for å fortsette bildebruken. Arbeiderpartiet presenteres som de som sitter med den reelle makten og som vinner de kampene de ønsker å vinne, helt uavhengig av SVs kjemping.

Det mest oppsiktsvekkende ved fremstillingen av partiene er allikevel at Senterpartiet rett og slett forsvinner i dekningen, og inntar en rolle som en usynlig regjeringspartner. Den store overvekten av spillrammer har nok store deler av skylden for dette. SV er mer rebelske og kanskje mer idealistiske enn Senterpartiet, og stjeler dermed mesteparten av fokuset, særlig i kommentarene med spillramme. Forhandlingene om politikk og statsrådposter fremstilles som en kamp mellom Arbeiderpartiet og opprørske SV, i tillegg til at SV i forrige regjeringsperiode ble kjent som et parti med konflikter mellom partiets folk i regjering og partiets folk på Stortinget. Disse ingrediensene er grunnen til at SV spiller hovedrollen i kommentarstoffet i den aktuelle perioden. Arbeiderpartiet inntar en birolle fordi de får fokus som den SV kjemper mot, mens Senterpartiet usynliggjøres på grunn av lite indre konflikt og deres identitet som sektorparti. Klassekampen er den eneste avisen som har noe særlig fokus på Senterpartiet, og det fokuset de der får er et mediekritisk fokus som omhandler hvordan kommentatorer i andre aviser skriver om SV. Som Hans Petter Sjøli skriver: ”*Litt for ofte*

forblir det juicy Sp-stoffet kun i den altfor ofte uleste Nationens spalter, mens maktkamper og fløystrider i de andre to regjeringpartiene brettes ut i all sin fylde. Det gjør at Sp sniker seg rundt som et annet skrømt og får ros fra kommentariatet nærmest uansett hva som skjer.”

Denne oppgaven viser at Senterpartiet nok kanskje er regjeringens ”skrømt”, men at de i stor grad blir glemt – også av kommentariatet.

KAPITTEL 7: KONKLUSJONER

Interessen for denne oppgaven sprang ut fra Audun Lysbakken og Torbjørn Røe Isaksens kritikk av den politiske journalistikken, og da særlig den politiske kommentarjournalistikken. Kritikken ble fremstilt i en artikkel i Samtiden nr 1 2008, som hadde tittelen ”Kommentariatets diktatur”. Kritikken var mangfoldig, men de delene som har vært relevant som utgangspunkt for denne oppgaven handlet blant annet om flokktendenser blant journalistene og fokus på det politiske spillet fremfor de konkrete sakene, noe vi finner igjen som fokusområder innen medieforskningen; blant annet hos Allern (2001a) og Fallows (1996).

Utgangspunktet for denne oppgaven har vært å undersøke om de politiske kommentatorene klarte å tilby et mangfold av medierammer når de kommenterte regjeringsforhandlingene og sammensettingen av ny regjering i 2009. Dette har jeg undersøkt gjennom tre underproblemstillinger, der jeg ønsket å finne ut om fokuset lå på det politiske spillet fremfor den praktiske politikken, om det er inntrufne begivenheter som kommenteres i større grad enn det tilbys bakgrunnsstoff og foregripende analyse, og hvordan de tre regjeringspartiene fremstilles gjennom valg av medierammer.

Oppgaven ble innledet med et kapittel som satte fokus på medienes samfunnsoppdrag og demokratiske nøkkelrolle; idealer som ligger til grunn for journalistikken, og da i særdeleshet kommentarjournalistikken. Tanken om mediene som informasjonskanal for den offentlige samtalen ligger til grunn for idealet om mangfoldige medier, og dermed også min problemstilling. Videre ble også oppgavens objekt, kommentarjournalistikken, viet sitt eget kapittel.

I første analysekapittel viste jeg hvordan det på overflaten kan se ut til å være et stort spekter av medierammer i analysematerialet. Det er tydelig at kommentatorene er bevisste på at de ikke skal skrive det samme som alle andre, og dette ser man tydelig den store variasjonen av medierammer man kunne finne i kommentarene som omhandlet selve regjeringsinnsettelsen. Ut fra dette kapittelet kan man anta at kommentatorene klarer å tilby et mangfold av medierammer, og dermed fyller sin rolle som arena og informasjonskanal for offentlig debatt.

Deretter tok jeg for meg hver avis for seg for å finne svar på min problemstilling, samt at jeg identifiserte noen kjennetegn ved hver avis sin dekning av prosessen frem mot ny regjering.

Det som kjennetegnet VGs dekning i denne perioden var rett og slett det lave antallet

kommentarer og lave prioritering av området. Aftenpostens dekning kjennetegnes med det klare fokuset på saksrammer, et fokus som skilte seg klart fra de andre avisene. Klassekampen var avisen som fokuserte mest på spill, men kjennetegnes også av sitt fokus på mediernes rolle i prosessen; mediekritikk. Dagsavisen hadde også et stort spillfokus, og det trekket jeg har valgt å trekke frem er hvordan Arne Strand endret synspunkt underveis på om Kristin Halvorsen burde bytte departement eller ikke. Dagbladet var avisen med bredest dekning, og kjennetegnes av å være avisen som bruker mest språklige virkemidler i de politiske kommentarene sine.

Hovedproblemstillingen tok altså for seg om mediene klarte å tilby et mangfold av medierammer i dekningen sin. På overflaten finner vi et bredt spekter av medierammer, som vist med eksempler på medierammene på omtaler av den nye regjeringen etter innsettelse. Her ser man at kommentatorene setter denne begivenheten inn i rammer som blant annet handler om rekrutteringsproblemer i Arbeiderpartiet, maktkamp mellom de tre regjeringspartiene, diskrimineringsrammer som fordeler seg på både kjønn, alder og etnisitet, regjeringssammensetning som et ledd i valgkampen før kommunevalget 2011, viktigheten av erfaring og motsetning mellom erfaring og reform. Et slikt spekter av medierammer kan tyde på at mangfoldet blant kommentarene er godt tatt vare på. Jeg mener også at det tyder på at kommentatorene er svært bevisste på hverandre, og at de absolutt ikke ønsker å skrive det samme som alle andre. I Gunn Sara Enlis undersøkelse av kommentarjournalistikken under Ramin-Osmundsen-saken, viser hun hvordan kommentatorenes "egen stemme" påvirker hvilket perspektiv de ulike kommentatorene inntar (Enli 2009: 135) Man kan anta at den åpenbare spredningen av medierammer tyder på en slags konkurranse kommentatorene imellom, der det ikke tar seg bra ut hvis de mener det samme som "alle andre".

Går vi derimot inn på underproblemstillingene i oppgaven ser vi et litt annet bilde, at selv om kommentarene på overflaten har ulikt fokus er det ikke så utenkelig at de er ganske like allikevel. Den første underproblemstillingen handlet om kommentatorene hadde større fokus på det politiske spillet enn de hadde på sak. Med Aftenposten som et hederlig unntak, og VG som med sin lave prioritet av kommentarstoffet inntar en mellomposisjon, er det et svært tydelig spillfokus hos avisene. Et klart flertall av de undersøkte kommentarene handlet om spill. En annen ting det er verdt å merke seg er at heller ikke alle kommentarene som har blitt kategorisert som saksrammer handler om den praktiske politikken, årsaker, behov og konsekvenser. Et eksempel på dette kan være hvordan kommentarer som tar for seg Bjarne Håkon Hanssens avgang uten å fokusere på at han løy eller at det var et bevisst spill fra

Arbeiderpartiets side at han ikke ga beskjed før valget, havner også i saksrammen. Disse kommentarene er formet som en slags minnetale for Hanssen, og gir ingen informasjon eller oppdatering på den nåværende politiske situasjonen, eller bakgrunn slik at man kan skjønne de politiske konsekvensene ved Hanssens avgang. Antallet kommentarer som fokuserer på den faktiske politikken er altså enda lavere enn tallet på kommentarer med saksramme. Det er viktig å understreke at det ikke finnes noen automatikk i at saksfokus er utelukkende positivt, mens spillfokus er utelukkende negativt. Det politiske spillet er også en del av den politiske hverdagen, og det er viktig at mediene tar opp også slike perspektiver. En viss balansegang mellom spill og sak må man kunne forvente, men det store spillfokuset i denne saken kan gjøre at politikken drukner i all viraken om splid i og mellom partier. Dette er ikke en optimal situasjon for medienes rolle i den offentlige meningsdannelsen. Ifølge Fallows (1996) virker et slikt spillfokus med på å undergrave tilliten til mediene, men i neste omgang til å svekke interessen for og tiltroen til politikk, og dermed på sikt svekke det politiske demokratiet.

Underproblemstilling nummer to handlet om kommentarene tilbyr bakgrunnsstoff og foregripende analyser, eller om de for det meste kun kommenterer på allerede inntrufne begivenheter. Jeg valgte å se på dette gjennom Iyengar (1991) sine teorier om episodiske og tematiske medierammer. Undersøkelsen avdekket at selv om alle avisene har én eller flere tematiske medierammer, er det de episodiske rammene som klart dominerer. Det vil si at prioriteten ligger på å kommentere utspill fra regjeringen; fremlegging av ny regjeringserklæring, innsettelse av ny regjering, varslingen av Bjarne Håkon Hanssens avgang og lignende. Kommentarene er det stedet i avisen der meninger kan komme tydeligst frem, og det er logisk at kommentering av det som skjer tar en stor plass. Samtidig skal mediene hjelpe borgerne til ikke bare å bli informerte, men de skal også være en hjelp til å tolke, forstå og sette ting i sammenheng. Til dette formålet trenger man analyser og bakgrunnsstoff, noe som ideelt sett også skal ha sin plass i avisenes kommentarspalter. Denne oppgaven viser altså at dette stoffet i alle de undersøkte avisene blir kraftig prioritert ned til fordel for kommentarer om ting som allerede har skjedd. Samtidig har kommentarene med tematisk ramme nesten utelukkende også en spillramme. Dermed kan vi se at det bakgrunnsstoffet og den foregripende analysen som fins, ikke handler om å forberede leserne på den politikken de skal leve under de kommende fire årene, men heller om hvilke av partiene som kommer til å vinne hvilke saker, og hvem som kommer til å bli minister i hvilket departement. En mulig grunn til dette kan være at det krever mer ressurser fra avisen og den enkelte kommentator å skrive bakgrunnsanalyse med saksfokus enn det krever å kommentere inntrufne hendelser. Dermed

blir bakgrunnsanalysen nedprioritert grunnet medienes ressurser og produksjonskrav. Uansett grunn er det grunn til å stille spørsmålstegn ved om publikum får den informasjonen de trenger for å kunne delta i den offentlige samtale.

Den siste underproblemstillingen handlet om hvordan medierammene bidro til fremstillingen av de tre regjeringspartiene. De tre partiene fremstilles ganske likt i alle avisene undersøkt, og det er tydelig at det store fokuset på spill er en stor faktor i hvordan de tre partiene fremstilles i løpet av perioden. Arbeiderpartiet får mye fokus i kommentarene, men lite av fokuset går på Arbeiderpartiet i kraft av seg selv. Istedenfor inntar Arbeiderpartiet rollen som en motpol, en storebror, en maktfaktor, den som det kjempes mot innad i regjeringen, men som i det store og hele er rimelig allmektig. SV spiller hovedrollen i kommentarjournalistikken. Partiet fremstilles som en opprørsk lillebror som kjemper med nebb og klør mot storebror, selv om de ikke har nok makt til de kampene de kjemper og uansett kommer til å tape til slutt. Dårlig selvinnsikt er et stikkord, og dermed ender det med indre konflikt. Senterpartiet er den usynlige minstemann. Det er vanskelig å si mye om hvordan partiet fremstilles når de praktisk talt forties i kommentarene, eller bare nevnes som en bisetning. At ett parti blir usynliggjort mens de andre to blir såpass ensidig fremstilt tyder ikke på et tilstrekkelig mangfold i kommentarene, og ikke på at mediene gjør en tilstrekkelig bra jobb som fora for den informasjonen som behøves for den offentlige samtale.

Man kan ikke si noe bastant om norsk politisk journalistikk generelt ut fra en masteroppgave som kun har tatt for seg en enkelt sak eller prosess. Når det gjelder Lysbakken og Røe Isaksens utspill om medienes fokus på det politiske spillet kan man i alle fall fastslå at kritikken er berettiget når det gjelder kommentarene om akkurat denne prosessen. Dermed er det også rimelig å anta at dette er trekk man kan finne også i kommentarjournalistikken generelt. For fullt ut å fylle medienes rolle som arena og informasjonskanal for den offentlige debatt hadde det vært ønskelig med et større saksfokus og mer bakgrunnsanalyse i de politiske kommentarene.

Litteraturliste:

- Aarønæs, Lars (2007) *Sjanger: Bruksbok for journalister*. Komma.no, Oslo.
- Allern, Sigurd (1997) *Når kildene byr opp til dans. Søkelys på PR-byråene og journalistikken*. Pax Forlag, Oslo.
- Allern, Sigurd (2001a) *Flokkdyr på Løvebakken. Søkelys på Stortingets Presselosje og politikkenes medierammer*. Pax Forlag, Oslo
- Allern, Sigurd (2001b) *Nyhetsverdier. Om markedsorientering og journalistikk i ti norske aviser*. Ij-forlaget, Kristiansand.
- Allern, Sigurd (2009) Flokkjakt med anfører i Allern, Sigurd og Esther Pollack (red.) (2009) *Skandalenes markeds plass. Politikk, moral og mediedrev*. Fagbokforlaget, Bergen.
- Allern, Sigurd og Esther Pollack (2009) Den mediale skandalen i Allern, Sigurd og Esther Pollack (red.) (2009) *Skandalenes Markeds plass. Politikk, moral og mediedrev*. Fagbokforlaget, Bergen
- Andenæs, Ivar (2008) *Når pressen tar strupetak. Pressedekningen av to statsrådsavganger*. Institutt for Journalistikk, Fredrikstad.
- Bech-Karlsen, Jo (2003) *Gode fagtekster. Essayskriving for begynnere*. Universitetsforlaget, Oslo.
- Beyer, Audun (2010) *Hvordan studere generiske medierammer? – Forslag til metodiske forbedringer*. Norsk medietidsskrift nr 2, 2010. s 163-178
- Brurås, Svein (2006) *Etikk for journalister*. 3. Utgave. Fagbokforlaget, Bergen
- Cook, Timothy (1998) *Governing with the News. The News Media as A Political Institution*. The University of Chicago Press, Chicago.
- Eide, Martin (1992) *I nyhetens interesse. Nyhetsjournalistikk mellom tekst og kontekst*. Universitetsforlaget, Oslo
- Enli, Gunn Sara (2009) ”- Statsråd, du lyver!” Politisk kommentarjournalistikk i Ramin-Osmundsen-saken i Allern, Sigurd og Esther Pollack (red.) (2009) *Skandalenes Markeds plass. Politikk, moral og mediedrev*. Fagbokforlaget, Bergen

- Entman, Robert M. (1993) Framing: towards clarification of a fractured paradigm i McQuail, Denis (red.) (2002) *Mcquail's Reader in Mass Communication Theory*, SAGE, London
- Fallows, James (1996) *Breaking the News. How the Media Undermine American Democracy*. Pantheon Books, New York
- Gauslaa, Stein og Stein B. Hauglid (1997) *VI – en bok om ledere*. Institutt for journalistikk, Fredrikstad
- Gentikow, Barbara (2005) *Hvordan utforsker man medieerfaringer? Kvalitativ metode*. IJ-forlaget, Kristiansand
- Gentikow, Barbara (2007) Medier som fora for offentlig deliberasjon i Gentikow, Barbara og Egil Skogseth (2007) *Medier og Demokrati*. Scandinavian Academic Press, Oslo.
- Gitlin, Todd (1980). *The whole World Is Watching. Mass media in the making & unmaking of the new left*. University of California Press, Berkeley
- Gripsrud, Jostein. (2007) *Mediekultur, mediesamfunn*. 3. Utgave. Universitetsforlaget, Oslo.
- Habermas, Jürgen (1971) *Borgerlig offentlighet – dens fremvekst og forfall. Henimot en teori om det borgerlige samfunn*. Gyldendal Norsk forlag, Oslo
- Habermas, Jürgen (1996) *Between facts and norms: contributions to a discourse theory of law and democracy*. MIT Press, Cambridge
- Hernes, Gudmund (1977) *Det media-vridde samfunn*. Samtiden nr 1, 1977. s 1-14
- Hvitfelt, Håkan (1985) *På första sidan. En studie i nyhetsvärdering*. Beredskapsnämnden för psykologisk försvar, Stockholm
- Høyer, Svennik (red) (1982) *Rapporten om massemedier: utredning i en undersøkelse satt i gang ved kongelig resolusjon av 22. september 1972*. Maktutredningen 1982. Universitetsforlaget, Oslo.
- Igland, Alf Kjetil og Audun Stølås (2008) *Kommentaren*. IJ-forlaget, Kristiansand
- Ihlen, Øyvind (2007) *Petroleumsparadiset. Norsk oljeindustris strategiske kommunikasjon og omdømmebygging*. Unipub, Oslo.
- Iyengar, Shanto (1991) *Is anyone responsible?* The University of Chicago Press, Chicago

Jensen, Anders Todal & Aalberg, Toril (2007): Den politiske allmenningens tragedie. I
Jensen, Anders Todal & Aalberg, Toril (red.) (2007): *Den medialiserte politikken*.
Universitetsforlaget, Oslo.

Larsen, Peter (1999). Genrer og formater i Larsen, Peter og Liv Hausken (red.)
Medievitenskap Bind 2: Medier – Tekstteori og Tekstanalyse. Fagbokforlaget, Bergen.

Larsen, Peter (1999) ”Medier og tekster” i Larsen, Peter og Liv Hausken (red.)
Medievitenskap Bind 2: Medier – Tekstteori og Tekstanalyse. Fagbokforlaget, Bergen

McCombs, Maxwell (2004) *Setting the Agenda. The Mass Media and Public Opinion*.
Cambridge, Polity

Morlandstø, Lisbeth (2003) *I konflikt med oppdraget? – et kritisk blikk på kritisk
journalistikk*. Norsk medietidsskrift nr 1, 2003, s 33-53

Nimmo, Dan og James E. Combs (1992) *The Political Pundits*. Praeger, New York.

Nord, Lars (2001) *Vår tids ledare. En studie av den svenske dagspressens politiska
opinionsbildning*. Carlssons, Stockholm

Ottosen, Rune, Lars Ove Røssland og Helge Østbye (2002) *Norsk pressehistorie*. Det Norske
Samlaget, Oslo

Petersson Olof (1994) Journalistene som klass, Journalismen som ideologi i Edvardsen, Terje
Steen (red.) (1994) *Media og samfunnsstyring*. Fagbokforlaget, Bergen

Pavlik, John V. (2001) News Framing and New Media: Digital Rools to Re-engage an
Alienated Citizenry I Reese, Stephen D, Oscar H. Gandy, Jr og August E. Grant (2001)
Framing Public Life. Lawrence Erlbaum Associates, New Jersey.

Raaum, Odd (1999) *Pressen er løs! Fronter i journalistenes faglige frigjøring*. Pax Forlag,
Oslo.

Rasmussen, Terje (1999) *Mellom moral og demokrati: Det offentlige rom*. Sosiologi i dag, nr
1- 1999.

Rasmussen, Terje (2004) *Mektig og aktverdig. Betragtninger om journalistikkens legitimitet*.
IJ-forlaget, Kristiansand

Reese, Stephen D. (2001) Prologue – Framing Public life: A bridging Model for Media Research i Reese, Stephen D., Oscar H. Gandy Jr, og August E. Grant (2001) *Framing public life. Perspectives on Media and Our Understanding of the Social World*. Lawrence Erlbaum Associates, Mahwah

Roksvold, Thore (1997) *Avisjangerer over tid*. Institutt for journalistikk, Fredrikstad.

Schwebs, Ture og Helge Østbye (1999) *Media i samfunnet*. 4. Utgave. Det Norske Samlaget, Oslo.

Simensen, Jens O. (1999) *Meningsbærer eller meningsløs? : Om avisenes samfunnsrolle*. Institutt for journalistikk, Fredrikstad.

Sneve, Stein (2002). *Kommentarsjangeren. Den journalistiske kommentarens historie og posisjon i dag – både sett i forhold til samfunnsutviklingen og utviklingen i andre journalistiske sjangre*. HBO-rapport nr. 19/2002. Høgskolen i Bodø, Bodø

Tuchman, Gaye (1978) *Making news. A Study in the Construction of Reality*. The Free Press, New York

Østbye, Helge (1989) *Den rene og skjære sannhet. Om skillet mellom fakta og kommentar i massemediene*. Rapport nr. 6, Institutt for massekommunikasjon, Universitetet i Bergen.

Østbye, Helge, Knut Helland, Karl Knapskog og Terje Hillesund (1997): *Metodebok for mediefag*. Fagbokforlaget, Bergen.

Avisartikler:

Isaksen, Torbjørn Røe og Audun Lysbakken: ”Kommentariatets diktatur”. Samtiden 1-2008

Egeland, John Olav, 04.03.2008. ”Medienes ubehag”. Dagbladet

Strand, Arne, 04.03.2008. ”Gammelt oppgulp” Dagsavisen

Øgrim, Helge, 14.03.2008. Leder, Journalisten

<http://www.dagbladet.no/nyheter/2008/03/04/528667.html> - De er politikkens supernerder (hentet 03.03.2010)

Analysemateriale

VG

- 03.10. "Krangling og mumling". Lars Halvor Magerøy
08.10. "SV kan revne". Hanne Skartveit
09.10. "Takk og farvel". Leder
20.10. "Gubberegjeringen". Elisabeth Skarsbø Moen
21.10. "Et styrket lag". Leder.
21.10. "Erfaring og fornyelse". Olav Versto

Aftenposten

- 28.09. "Ja til integreringsdepartement". Leder.
29.09. "De rødgrønnes nøkterne hverdag". Leder.
07.10. "Private sykehus". Leder
08.10. "Mer drift enn reform". Harald Stanghelle.
08.10. "Regjeringsprogram med forbehold". Leder.
09.10. "Fra suksess til løgn". Leder.
10.10. "Den vanskelige andrerunden". Håvard Narum.
20.10. "Nå er det erfaring som gjelder". Håvard Narum
21.10. "Blendahvit trygghet". Harald Stanghelle.
21.10. "Et Ap-dominert samarbeid". Leder
22.10. "Tilbake til hverdagen". Håvard Narum.

Klassekampen

- 25.09. "Tankespinn". Leder
30.09. "Kamp om krigen". Alf Skjeseth.
05.10. "Baksnakking". Leder.
08.10. "Soria Moria II" Leder.
09.10. "Narrativer". Hans Petter Sjøli

- 10.10. "Soria Moria". Leder
- 12.10. "Halvorsens metode". Anders Horn
- 19.10. "Tøff stollek". Hans Petter Sjøli
- 20.10. "Valg 2013". Christiane Jordheim Larsen.
- 21.10. "Ny regjering". Leder.
- 22.10. "Sektorpartiet". Anders Horn.
- 22.10. "Vrøvl?" Hans Petter Sjøli
- 24.10. "Direktørvenn". Anders Horn.

Dagsavisen

- 26.09. "Tid for oppussing". Arne Strand
- 29.09. "Ny og dristig politikk". Leder.
- 05.10. "Jens i dametrøbbel". Karen R. Tjernshaugen
- 08.10. "Holdbar oppussing". Arne Strand.
- 09.10. "Ut av rekka går". Arne Strand.
- 16.10. "En kabal som peker framover". Arne Strand.
- 19.10. "Kristin Halvorsen trapper ned.". Arne Strand.
- 19.10. "Uryddig prosess". Leder
- 21.10. "Jens fester grepet". Arne Strand.
- 21.10. "Aker inn". Hege Ulstein.

Dagbladet

- 24.09. "Alle koalisjoner sprekker". Halvor Elvik
- 27.09. "Asyldepartement". Leder
- 29.09. "SVs anstendighet". Leder
- 02.10. "Er Jens Stoltenberg ekte vare? Cola-testen kommer nå. Marie Simonsen.
- 05.10. "Bedre inkludering". Leder
- 08.10. "Soria Moria 2. Vinnere og tapere." Marie Simonsen og Martine Aurdal.
- 08.10. "Små skritt mot Soria Moria". Halvor Elvik.

08.10. "Jens i førersetet når det gjelder". Marie Simonsen.

09.10. "Den folkelige statsråd". Stein Aabø.

09.10. "Tragisk høyresving". Leder.

12.10. "Skal vi le eller gråte". Leder

15.10. "Frivillig gi fra seg statskassa? Erru gæren?". Marie Simonsen.

20.10. "Tar til takke med smuler fra kongens bord". Marie Simonsen.

21.10. "Minner mer om mimrefest for Gro enn en ny regjering". Marie Simonsen

21.10. "Kan vi stole på noen under 50?" Marie Simonsen

21.10. "Når de døde våkner". John Olav Egeland.

23.10. "Operasjon hvitvask". Trude Ringheim.

24.10. "Regjeringen går fram på en variabel for likestilling, men tilbake på en annen." Martine Aurdal